

СЛУЖБЕН ВЕСНИК

НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

„Службен весник на СРМ“ излегува по потреба. Ракописите не се враќаат. Огласи по тарифата.

Среда, 31 март 1976

Скопје

Број 11

Год. XXXII

Претплатата за 1976 година изнесува 350 динари. Овој број чини 12 дин. Жиро сметка 40100-601-128

104.

Врз основа на член 376, став 1, алинеја 6 од Уставот на Социјалистичка Република Македонија, Претседателството на Социјалистичка Република Македонија издава

УКАЗ

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ОСНОВНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

Се прогласува Законот за основното воспитание и образование,

што Собранието на Социјалистичка Република Македонија го донесе на седницата на Соборот на здружениот труд, одржана на 16 март 1976 година, и на седницата на Собранието на Републиката заедница за образование, одржана на 16 март 1976 година.

Број 06-910

16 март 1976 година

Скопје

Претседател на Собранието на СРМ,
Благоја Талески, с. р.

Претседател на Претседателството на СРМ,
Видое Смилевски, с. р.

ЗАКОН

ЗА ОСНОВНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се регулира начинот на организирање и остварување на основното воспитание и образование на децата, младината и возрасните (учениците).

Член 2

Основното воспитание и образование е општествена дејност заснована врз придобивките на современата наука, идејните основи на марксизмот како основи на научниот социјализам, степенот во развитокот на самоуправното социјалистичко општество и постигањата во педагошката теорија и практика.

Член 3

Основното воспитание и образование, како составен дел на единствениот систем на воспитание и образованието ги остварува следните цели и задачи:

— ги оспособува учениците со својата работа, заснована врз современите постигања на науката и техниката, да придонесуваат за постојаниот развиток на општествените производни сили, за изградбата и јакнењето на социјалистичките општествени и самоуправни односи и на самоуправниот демократизам, за порастот на материјалната основа, за културниот расцвет на општествената заедница како целина и за личната благосостојба и напредок на работниот човек;

— ги воспитува учениците во духот на придобивките на Социјалистичката револуција и ги создава основите за формирање научен поглед на светот, ја развива свеста кај учениците за творечката сила на човековиот ум и на материјалната основа во создавањето и менувањето на природата

и општеството, во создавањето на материјалните добра, културата и цивилизацијата;

— ги запознава учениците со историјата и достигнувањата на македонскиот народ, народностите во СР Македонија, како и другите народи на Југославија и на целокупното човештво на разни подрачја на научното, техничкото, културното и уметничкото творештво и им овозможува да се здобијат со основите на современото општо образование;

— придонесува за изградувањето на сестрана развиена личност, со самостоен критички дух и социјалистичка етика, со интелектуални, карактерни, морални и работни особини на граѓани на социјалистичката самоуправни заедница;

— ги развива работните навики кај учениците, ги усовршува и поттикнува нивните предиспозиции и способности и им помага во професионалното ориентирање;

— ги воспитува учениците во духот на братството, единството и рамноправноста на народите и народностите на Југославија, социјалистичкиот патриотизам кон својата социјалистичка татковина, одбрана на нејзината независност и самозаштита, во духот на сестрана и рамноправна соработка и заемно помагање меѓу народите во интерес на мирот и напредокот на светот и во духот на меѓународната солидарност на работните луѓе;

— ја развива кај учениците свеста за општествена одговорност и за потребата од активно учествување во општествениот живот и самоуправувањето;

— придонесува за развивањето на техничката култура и за здравственото и физичкото воспитување на учениците заради подигање на работната способност и на здравиот личен живот.

Член 4

Основното воспитание и образование се организира и остварува врз самоуправни основа.

Член 5

Основното воспитание и образование е дејност од посебен општествен интерес.

Член 6

Основното воспитание и образование е задолжително.

Сите граѓани имаат право и должност да се здобијат со основно воспитание и образование.

Децата од 7—15-годишна возраст задолжително посетуваат основно училиште.

Член 7

Основното воспитание и образование е бесплатно за корисниците.

Под бесплатно основно воспитание и образование во смисла на овој закон се подразбира: редовна, дополнителна, додатна и продолжителна настава, испити, слободни ученички активности и општествено корисна работа предвидени со годишната програма за работа на училиштето, превоз или сместување и исхрана во ученички домови на учениците што живеат во населби оддалечени од училиштето повеќе од 5 километри.

Како бесплатно основно воспитание и образование се подразбира и: дополнителна исхрана во училишни куќи, набавка на задолжителни учебници и прибор, како и други средства неопходни за

остварување на планот и програмата за воспитно-образовната работа, а за учениците што се школуваат под отежнати теренски и материјални услови и еден топол оброк дневно, простории за дневен престој, а по потреба и простории за ноќевање.

Средства за бесплатно основно воспитание и образование, според претходниот став, се обезбедуваат преку самоуправно спогодување меѓу општинските собранија, заедниците за основно образование, заедниците за општествена заштита на децата, основните училишта, организациите на здружен труд и другите самоуправни организации и заедници. Со самоуправна спогодба се определува обемот на бесплатното основно воспитание и образование.

Член 8

Единството на воспитанието и образованието во системот на основното воспитание и образование се обезбедува преку единствени цели и задачи, единствени основи на основното воспитание и образование, заеднички план и програма на воспитно-образовната работа и постојано изедначување на условите за нивното остварување.

Член 9

Основното воспитание и образование се организира и остварува во основното училиште, во училиштата и паралелките за основно образование на возрастните, во специјални основни училишта и други форми за специјално основно образование и во други организирани училишни и вонучилишни облици на образовно-воспитна работа, под условите одредени со овој закон.

Член 10

Напоредно со основното воспитание и образование може да се организира и да се здобива основно музичко, балетско и друго образование како дел на системот на основното воспитание и образование.

II. ОСНОВНО УЧИЛИШТЕ

1. Организација на основното училиште

Член 11

Основното училиште е самостојна и самоуправна организација на здружен труд (установа) за основно воспитание и образование на учениците во траење од осум години.

Основното училиште има свој статут.

Основното училиште има осум одделенија што се означуваат со римски броеви.

Член 12

Децата попречени во телесниот или психичкиот развик посетуваат специјални основни училишта, односно паралелки, организирани според одредбите на глава 6 од овој закон.

Член 13

Воспитно-образовната работа во основното училиште се изведува на македонски јазик.

Во местата во кои има училишни обврзници припадници на другите народи на Југославија и на народностите во СР Македонија, воспитно-образовната работа во основното училиште, или во одделни негови паралелки, се изведува на нивниот јазик, согласно одредбите на овој закон.

Член 14

Ако бројот на учениците припадници на одделен друг народ на Југославија, или на одделна народност во СР Македонија, коишто го посетуваат основното училиште во кое воспитно-образовната работа се изведува на македонски јазик не е доволна за основање посебна паралелка според одредбите на овој закон, на овие ученици им се обезбедува дополнителна настава по мајчин јазик. За организирање на ваква настава одлучува училиштето во согласност со самоуправната интересна заедница за основно образование.

Член 15

На подрачјата на кои живеат заедно македонското население и припадници на другите народи на Југославија и албанската и турската народност во СР Македонија, се основаат заеднички основни училишта, со посебни паралелки во кои воспитно-образовната работа се изведува на соодветниот јазик, според националната припадност на учениците.

Член 16

Основното училиште се организира така што со целокупниот внатрешен живот да придонесува за остварување на целите на воспитанието и образованието, а особено за:

— организирано и планско насочување на воспитно-образовниот процес за остварување на воспитно-образовните и другите општествени задачи на училиштето;

— заедничко и хармонично дејствување на органите на управување на училиштето во решавањето на општествените и педагошките промени на училиштето;

— единство и меѓусебна поврзаност на сите наставни предмети како и усогласено дејствување на наставата и другите подрачја од програмската структура на основното училиште;

— активно учество на учениците во воспитно-образовниот процес;

— приспособување на воспитно-образовниот процес кон индивидуалните особини на учениците;

— тесно поврзување на училиштето со животот, а особено на наставата со производствената и друга општествено-корисна работа;

— развивање ученичка самоуправа и свесна дисциплина кај учениците;

— следење и проверување на постигнатите резултати во воспитно-образовната работа;

— изградување односи на заемно почитување и доверба на учениците и наставниците;

— развивање смисла и потреба на учениците за меѓусебна соработка и помагање во решавањето на задачите во училишниот и општествениот живот;

— организирана воспитно-образовна работа во продолжителен и целодневен престој на учениците.

Член 17

Во остварувањето на воспитно-образовните цели и задачи основното училиште соработува со семејството, месната заедница, организациите на здружен труд, општествено-политичките организации и другите општествени организации, а особено со пионерската и младинската организација.

Член 18

Основното училиште е должно постојано да ги усовршува формите и методите на воспитно-образовната дејност и на целокупниот живот на училиштето.

Основното училиште организира разни форми за стручно и педагошко усовршување на наставниците.

Член 19

Заедницата на образованието, заедницата за општествена заштита на децата, општината и основното училиште се грижат за создавање услови за организирање продолжен и целодневен престој на учениците.

Упатство за организација на овој вид образовно-воспитна работа донесува Републичкиот завод за унапредување на воспитанието и образованието.

Член 20

За своите ученици, а според можностите и за своите завршени ученици, училиштето може да организира разновидни форми на општо, економско, културно, општествено-политичко, организирано-физичко, поли-техничко, здравствено и друго образование заради стекнување практични знаења и заради обезбедување полесно вклучување во работа по навршување на 17-годишна возраст.

Член 21

Заради напoлно oстварување на воспитно-образовните задачи и професионално ориентирање на учениците, училиштето самостојно, или здружено со други училишта, организира педагошко-психолошка и друга стручна дејност.

Член 22

Основните училишта врз основа на самоуправна спогодба можат да се здружуваат во здруженија на училишта заради усогласување на посебните, заедничките и општествените интереси, меѓусебна соработка и заедничко унапредување на дејноста.

За остварување на задачите од претходниот став училиштата, односно нивните здруженија, развиваат соработка со соодветни училишта и нивните заедници во другите социјалистички републики и во социјалистичките автономни покраини.

Член 23

Основното училиште може да организира посебна културна, здравствено-физичка и друга активност за децата од предучилишна возраст.

За децата од постарата предучилишна возраст кои не се опфатени во предучилишните установи училиштето може да основа посебни воспитни групи.

За децата од постара предучилишна возраст кои не го владееат јазикот на кој се изведува воспитно-образовната работа во основното училиште училиштето може да организира подготвителни одделенија за здобивање со елементарни знаења од тој јазик.

Член 24

Основното училиште има свој печат.

Печатот на основното училиште има грб на Социјалистичка Република Македонија, назив на општината и име на училиштето и на местото во кое се наоѓа.

2. Учебна година**Член 25**

Учебната година во основното училиште почнува на 1 септември, а завршува на 31 август следната година.

Учебната година опфаќа: учебна работна година, зимски и летен училишен распуст.

Учебната работна година почнува на 1 септември и завршува на 30 јуни. За учениците зимскиот распуст, по правило, трае од 16 до 31 јануари, а летниот распуст од 1 јули до 31 август.

Учебната работна година се дели на прво и второ полугодие.

Воспитно-образовната работа во првото полугодие почнува на 1 септември, а завршува на 15 јануари следната година.

Воспитно-образовната работа во второто полугодие почнува на 1 февруари, а завршува:

- а) за учениците од VIII одделение на 31 мај;
- б) за учениците од I—VII одделение на 10 јуни.

Траењето на учебната работна година и почетокот и завршувањето на воспитно-образовната работа во периодичните основни училишта (член 114) се определуваат со актот за нивното основање.

Член 26

Основното училиште е должно во текот на учебната година во првото и второто полугодие да оствари вкупно најмалку 180 работни денови, како и да го оствари вкупниот полугодишен, односно годишен број часови пресметан според наставниот план и општата програмска структура на основното училиште.

Бројот на часовите за редовна настава во текот на работниот ден изнесува најмногу: 4 часа за учениците од I до IV одделение и 5 часа за учениците од V до VIII одделение.

Минималниот број на наставни денови и часови во периодичните основни училишта (член 114) се определува со актот за нивното основање.

Како работни денови во смисла на претходните ставови се сметаат и деновите во кои се вршат посети на одделни организации на здружен труд или други организации и места со воспитно-образовна цел, како и деновите кога учениците изведуваат општествено-корисна работа.

Член 27

Основното училиште, односно неговата паралелка, коишто до завршувањето на наставата според одредбите на претходниот член од која и да е причина не ќе го оствари пропишаниот број работни денови, односно часови, продолжува со работа сè додека не го достигне тој број. Продолжувањето на работата може да трае, по правило, во првото полугодие најмногу до 25 јануари, а во второто полугодие до 30 јуни.

Член 28

Во особено оправдани случаи (епидемија, елементарни непогоди) може да се прекине наставата во текот на учебната година. Прекинувањето на наставата поради епидемија се врши по предлог на општинскиот орган на управата надлежен за работите на здравството.

За прекинувањето на наставата одлучува училиштето во согласност со надлежниот орган на општината.

Член 29

Во основното училиште, по правило, се воведува петдневна работна недела.

Наставата во основното училиште не се изведува за време на училишниот распуст, во недела, во денови на државни празници, за време на училишните свечености, како и во случај од претходниот член.

Основното училиште на 24 мај секоја година по повод Денот на словенските просветители Кирил и Методиј организира училишна свеченост и на тој ден не се изведува настава.

Член 30

На крајот на учебната година, на денот што ќе го одреди училиштето, се одржува училишна свеченост на која се прикажуваат резултатите од воспитно-образовната дејност на училиштето.

3. Воспитно-образовна дејност на основното училиште**Член 31**

Дејноста на основното училиште се остварува преку: настава, со дополнителна наставна активност, настава по курсеви, слободни ученички активности и ученички организации, општествено-корисна работа на учениците, грижа на училиштето за здравјето на учениците, јавна културно-просветна дејност на училиштето и следење и унапредување на воспитно-образовната работа.

а) Настава**Член 32**

Наставата во основното училиште е основна воспитно-образовна активност на училиштето.

Член 33

Наставата во основното училиште се изведува според наставен план и програма, како настава по предмети и настава по курсеви. Единствените основи на наставниот план и програма ги донесува Собранието на СРМ по предлог од Републичкиот педагошки совет.

Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитанието ги разработува основите на наставните планови и програми, ги објавува и се грижи за нивното реализирање. Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитанието е должен да прибави мислење од училиштата и другите установи за воспитание и образование, наставниците и нивните здруженија, опште-

ствено-политичките организации, како и од органите на општествено-политичките заедници.

Изборот на формите, средствата и методите за изведување на наставата го вршат наставниците самостојно во согласност со принципите на социјалистичката педагогија.

Член 34

За училишните обврзници кои не можат да го посетуваат училиштето поради што тоа постојано живеат во оддалечени, осамени мали населби, се организира воспитно-образовна работа по прилагодени содржини и облици кои се пропишуваат со основите на наставниот план и програма за воспитно-образовната работа.

За училишните обврзници кои основното училиште го посетуваат во странство може да се организираат дополнителни облици на воспитно-образовна работа од националната група предмети според основите на наставниот план и програма на воспитно-образовната работа на основното училиште.

Член 35

Во училиштата, односно во одделенијата, за припадниците на другите народи на Југославија и народностите во СР Македонија наставниот план ја вклучува и наставата од областа на нивната национална култура.

Во училиштата, односно во одделенијата, за припадниците на другите народи на Југославија и народностите во СР Македонија се изведува и наставата по македонски јазик.

Член 36

Во основното училиште може да се врши експериментирање со нови методи на работа и користење на современи наставни средства, проверување успехот на учениците и за други прашања од областа на воспитанието и образованието.

Доколку експериментирањето од претходниот став отстапува од основите на наставниот план и програма за работа во основното училиште, за таквото експериментирање согласност дава Републичкиот педагошки совет.

Член 37

Наставата во основното училиште се изведува по одделенија.

Наставата во основното училиште е предметна. Наставата од I—IV одделение на основното училиште, по правило, ја изведуваат одделенски наставници, а од V—VIII одделение предметни наставници.

Член 38

Во основното училиште се употребуваат учебници и прирачници што ги одобрил Републичкиот педагошки совет.

Член 39

Основното училиште, покрај редовната настава, организира дополнителна наставна активност за учениците коишто покажуваат послаби резултати по мајчини јазик, странски јазик и математика.

Член 40

За да им се овозможи на учениците да ги прошируваат и продлабочуваат нивните знаења во одделни наставни области за кои покажуваат посебен интерес и способност, посебно за надарените ученици, училиштето организира додатна настава.

Член 41

Основното училиште организира посебна педагошка работа за учениците со помали растројства во физичкиот и психичкиот развиток што им овозможува да ја следат редовно воспитно-образовната работа заедно со редовните ученици.

Член 42

Основното училиште организирано им помага на учениците во професионалното ориентирање и натамошното школување во согласност со нивните индивидуални склоности и способности.

б) Слободни ученички активности и ученички организации

Член 43

Слободните ученички активности во основното училиште обезбедуваат пошироки можности за поврзување на училиштето со животот, поширока соработка на училиштето со општествените организации и со родителите и го помагаат зближувањето на наставниците и учениците.

Слободните ученички активности во основното училиште претставуваат систем на активности што училиштето ги организира со цел да ги задоволи посебните интереси и склоности на учениците.

Член 44

Слободните ученички активности се реализираат во ученичките организации и друштва, како и во други форми за здружување на учениците.

в) Општествено-корисна работа на учениците

Член 45

Општествено-корисната работа на учениците основното училиште ја организира и остварува за непосредно реализирање на воспитно-образовните цели и задачи, а особено со цел кај учениците:

- да се развие чувство за одговорност кон општествената сопственост;
- да се формира смисла за чување и одгледување на насадите и другите естетски обликувани површини и објекти во непосредната околина;
- да се развие љубов кон природата и природните убавини;
- да се создава позитивен однос и почит кон спомениците на културата и историското минато;
- да се создаваат навики за одржување на хигиената во училиштето и во непосредната околина.

г) Грижа на училиштето за здравјето на учениците

Член 46

Грижата за здравјето на учениците во основното училиште се остварува преку годишни систематски прегледи на учениците, прегледи на учениците при уписот во I одделение, организирање ученички летувања, логорувања и излети, организирање работата на училишната кујна и активности за здравствено просветување и учениците и месното население.

д) Јавна културно-просветна дејност на училиштето

Член 47

За подигање на општото ниво на културата кај учениците и месното население од својата средина основното училиште развива јавна и културно-просветна дејност.

Преку јавната културно-просветна дејност основното училиште ги презентира постигнатите резултати од својата работа во средината каде што работи, соработува со други организации и заедници во подигањето на културното и образовното ниво на месното население и ја информира јавноста за проблемите што се појавуваат во работата на училиштето.

Член 48

Јавната културно-просветна дејност училиштето ја остварува преку:

- културно-уметнички приредби, како што се музички, драмски и литературни вечери, изложби, смотри и натпревари на техничкото творештво, фискултурни настани и разни спортски натпревари;
- прослави при свршетокот на учебната година, прослави на значајни историски и културни настани и сл.;

— организирање различни општообразовни курсеви и семинари, помагање на стручни курсеви и соработка на училиштето со младинската организација и установите за образование на работниците;

— соработка со родителите и другите општествени фактори за усогласување на воспитното влијание и постапките;

— учество во јавни акции во својата средина.

г) Оценување и напредување на учениците

Член 49

Заради поттикнување и следење на напредувањето на учениците основното училиште организира вреднување на целокупното залагање на учениците во совладувањето на програмата за воспитно-образовната работа.

Член 50

Учениците се оценуваат за успехот постигнат по одделни наставни предмети, наставните курсеви и поведението во училиштето и надвор од него.

Успехот на учениците во наставните предмети се оценува со цифрени оценки: одличен (5), многу добар (4), добар (3), доволен (2) и недоволен (1).

Во I, II и III одделение успехот на учениците по наставните предмети: ликовно, музичко и физичко воспитание се оценува со описни оценки.

Позитивната описна оценка се изразува со судовите: „покажува особен интерес и успех“, „покажува многу добар интерес и успех“, „покажува добар интерес и успех“, „покажува задоволителен интерес и успех“, а негативната описна оценка завршува со заклучокот „не задоволува“.

Успехот на учениците во наставните курсеви се изразува со оценката „го завршил“, односно „не го завршил курсот“.

Описната оценка за поведението на учениците завршува со заклучокот: примерно, добро и незадоволително.

Член 51

Постигнатите резултати на учениците во слободните и другите воннаставни активности се вреднуваат одделно.

Член 52

Врз основа на постигнатиот успех по наставните предмети, наставните курсеви, слободните и другите воннаставни активности и поведението на ученикот му се утврдува општ успех: одличен, многу добар, добар, доволен и недоволен.

Член 53

Оценките од членовите 50 и 52 од овој закон се утврдуваат по завршувањето на наставата во првото полугодие, освен за прво одделение (полугодишни оценки) и по завршување на наставата во второто полугодие (годишни оценки).

Полугодишните и годишните оценки на учениците во паралелките со одделенска настава ги утврдува одделенскиот наставник, а во паралелките со предметна настава наставничкиот совет на паралелката.

Полугодишните оценки на учениците им се соопштуваат со ученичка книшка, а годишните оценки со свидетелство.

Член 54

Ако родителот, односно старателот, на ученикот не е задоволен со оценката по одделен наставен предмет што е внесена во ученичката книшка односно свидетелството, има право во рок од три дена од соопштувањето на оценката да поднесе образложен приговор до наставничкиот совет на училиштето.

Наставничкиот совет на училиштето ја оценува оправданоста на приговорот и ако ги уважи причините веднаш формира комисија која во рок од три дена врши проверување на знаењето на ученикот и конечно ја утврдува оценката на ученикот. Комисијата се состои од претседател и двајца членови. Претседател на комисијата, по прави-

ло, е раководителот на паралелката во која учи ученикот, а за членови-испитувачи се именуваат наставници по предметот по кој се врши проверување на знаењата од редот на наставниците на истото или на друго основно училиште.

Наставничкиот совет на училиштето може да одлучи да се из земе предметниот наставник којшто ја предложил оценката против која се приговара и за член-испитувач да именува наставник од друго основно училиште кој изведува настава по предметот по кој се врши проверувањето.

Проверувањето на знаењата, според одредбите од претходните ставови на овој член, е јавно.

Член 55

Учениците на основните училишта кои на крајот на учебната година добиле позитивни оценки од сите предмети предвидени со наставниот план го завршуваат одделението што го учеле во таа учебна година. Учениците кои на крајот на учебната година имаат негативна оценка по три или повеќе предмети, со исклучок на предметите што се оценуваат со описни оценки за учениците од I, II и III одделение, се задржуваат да го повторат одделението.

Член 56

Учениците од I—IV одделение кои добиле една или повеќе негативни оценки по одделни предмети, не земајќи ги предвид предметите што се оценуваат со описни оценки, можат да се задржат да го повторат одделението, ако одделенскиот наставник смета дека заостанувањето не ќе може да се дополни во текот на идната учебна година. Одлука за задржување на ученикот да го повтори одделението донесува наставничкиот совет на училиштето, врз основа на образложен предлог од одделенскиот наставник.

Учениците од V—VIII одделение кои ќе добијат негативни оценки по три или повеќе предмети се задржуваат да го повторат одделението, а со една или две негативни оценки се упатуваат на поправен испит по тие предмети пред почетокот на наредната учебна година, па ако со успех го положат испитот, го завршуваат одделението што го учеле во таа учебна година.

На учениците кои се упатени на поправни испити училиштето е должно да им даде организирана наставна помош во траење од најмалку десет работни денови по завршувањето на наставата во месец јуни (продолжителна настава).

Ако ученикот не го положи поправниот испит или не се јави на испитот од неоправдани причини, го повторува одделението.

Испитните оценки ги утврдува испитна комисија.

Член 57

Учениците од V—VIII одделение на основното училиште коишто го повторуваат одделението, а се повозрасни од 15 години, можат да полагаат вонредни испити само по предметите по кои имаат негативни оценки, па ако со успех ги положат испитите, го завршуваат одделението, односно основното образование.

Член 58

На редовниот ученик на основното училиште кој има одличен општ успех и се истакнува со способностите, знаењата и работните навики, наставничкиот совет на училиштето, во согласност со соодветниот завод за унапредување на предучилишното и основното образование и воспитание, заради побрзо напредување може да му одобри, покрај одделението што редовно го завршил, со вонредно полагање на испити на крајот или во почетокот на учебната година да го заврши и наредното одделение, но најмногу двапати во текот на школувањето во основното училиште. На ваквите ученици училиштето им дава посебна помош.

Член 59

Училишните обврзници коишто не можат редовно да го посетуваат училиштето поради болест

можат на крајот на учебната година да полагаат одделенски испит.

Член 60

Лице постаро од 15 години со вонредно полагање на одделенски испит може да заврши основно образование.

Член 61

Поблиски прописи за начинот на оценувањето на успехот на учениците и нивното напредување, како и за полагањето на испитите во основното училиште донесува републичкиот секретар за образование и наука.

4. Ученици

а) Запишување

Член 62

Во I одделение на основното училиште се запишуваат сите деца кои до крајот на календарската година ќе наполнат седум години.

Во I одделение на основното училиште, според можностите на училиштето, а врз основа на позитивно мислење на лекар, педагог и психолог, можат да се запишат и деца кои се физички и психички развиени и кои до крајот на календарската година ќе наполнат шест и пол години.

Ако со лекарски преглед се утврди дека детето не е доволно физички и психички развиено, привремено ќе се ослободи од должноста за упис во таа година.

Член 63

Пред запишувањето во основното училиште, како и во текот на секоја учебна година, задолжително се врши систематски лекарски преглед на ученикот. Лекарскиот преглед го организира надлежниот општински орган на управата во соработка со училиштето.

Член 64

Основното училиште е должно навреме да го организира и да го изврши запишувањето на учениците.

Запишување во I одделение се врши во текот на месец мај.

Надлежниот општински орган на управата е должен на секоје основно училиште на подрачјето на општината да му достави список на децата коишто дораснале за запишување во основното училиште најдоцна до крајот на месец април секоја година.

Член 65

Родителите, односно старателите, на децата се должни да ги запишат децата во основно училиште и се одговорни за нивното редовно посетување на училиштето.

Надлежните органи на општината и училиштето се должни да се грижат учениците од претходниот став редовно да го посетуваат училиштето.

Член 66

На ученик кој во текот на учебната година ќе наполни 15 години задолжителното школување му престанува со истекот на учебната година во која ја наполнил таа возраст.

По исклучок од претходниот став, по барање на ученикот или родителот, односно старателот, основното училиште може да ги задржи во училиштето и учениците постари од 15 години до наполнувањето на 17 години, ако со успех ја следат наставата.

Член 67

Преминување на учениците од едно основно училиште во друго може да се врши по барање на родителот, односно старателот.

За учениците коишто преминуваат од која и да е причина од едно основно училиште во друго училиште е должно да испрати преведница на училиштето во кое преминал ученикот.

Училиштето што ја пратило преведницата не смее да го испише ученикот пред да биде известено од новото училиште дека ученикот врз основа на преведницата е запишан во тоа училиште.

Кога ќе добие извештај од новото училиште за запишување на ученикот, училиштето што го посетувал ученикот порано ги доставува сите податоци за учењето во тоа училиште.

Во случај на преселување на родителот, односно на старателот, новото училиште е должно да го запише ученикот.

б) Права и должности на учениците

Член 68

Секој ученик има право и должност според својата возраст да придонесува за остварувањето на целта на воспитанието и образованието во своето училиште.

За таа цел учениците се должни:

— редовно да го посетуваат училиштето, прилежно да работат и да учат;

— да учествуваат во општествените форми на животот и производствената работа што ја организира училиштето;

— да ги почитуваат правилата на училишниот живот и работа и да се управуваат според нив.

Член 69

Секој изостанок на ученикот од училиштето родителите се должни да го оправдаат лично, или по писмен пат, најдоцна во рок од 8 дена.

Член 70

Изостанок од училиштето се оправдува ако е направен од следниве причини:

— болест на ученикот,

— смрт во семејството,

— пријава на заразна болест,

— невреме (елементарни непогоди),

— особено важни лични и семејни причини.

Член 71

Учениците на основното училиште за унапредување на својот општествен и културен живот, техничкото образование и физичкото воспитание можат да основаат свои организации во согласност со статутот на училиштето.

Училиштето, пионерската и младинската организација и другите општествено-политички и други организации, месната заедница, заедницата на образованието, организациите на здружен труд и родителите го помагаат основањето и работата на овие организации и се вклучуваат во нивната работа.

Член 72

За развивање иницијатива, самостојност, свесна дисциплина и одговорност кај учениците за нивната работа и успехот во училиштето, како и за активна помош на наставниците во остварувањето на воспитанието и наставата, учениците од VIII одделение на основното училиште формираат заедница на учениците на одделението, односно на училиштето, во согласност со статутот на училиштето.

Со статутот на училиштето може да се одреди заедница на учениците да формираат и учениците од пониските одделенија.

Член 73

Во училиштата во кои воспитно-образовната работа се изведува на повеќе наставни јазици, заедниците на учениците, како и ученичките организации кои се организираат за унапредување на општествениот и културниот живот на учениците, техничкото образование и физичкото воспитание, се единствени и заеднички за сите ученици.

Член 74

Учениците што се истакнуваат со својата работа и поведение се пофалуваат, односно наградуваат.

Пофалбите и наградите на учениците ги доделува училиштето, како и други организации и организации.

Член 75

Спрема учениците што не исполнуваат одредени должности, односно што ги кршат правилата на училишниот живот се применуваат педагошки мерки.

Телесно казнување на ученикот е забрането.

Член 76

Ученикот на основното училиште на кој не му престанала обврската за школување не може да биде исклучен од училиштето.

Ако поведението на ученикот постојано е изразито лошо, тој може да се премести во друга паралелка, односно училиште.

Решение за преместување во друго училиште донесува надлежниот општински орган на управата по предлог на училиштето.

Член 77

Републичкиот секретар за образование и наука донесува поблиски прописи за видовите на пофалби, награди и педагошки мерки во основното училиште и за начинот на нивното применување.

5. Наставници**Член 78**

Наставниците ја организираат наставата, раководат со воспитно-образовната работа на училиштето и се одговорни за постигнувањето на целта на воспитанието и образованието, а особено се должни:

— да го насочуваат воспитно-образовниот процес кон целта на воспитанието и образованието и задачите на основното училиште;

— постојано да го следат напредувањето на учениците во учењето, работата и поведението и да им помагаат во здобивањето со позитивни и отстранувањето на негативни навики;

— совесно да се подготвуваат за воспитно-образовната работа и стручно-педагошки и методски да ја изведуваат наставата и другите форми на воспитно-образовната дејност, ползувајќи ги притоа современите наставни средства;

— самостојно, или во соработка со општествените организации, да ги организираат и развиваат слободните ученички активности;

— да го помагаат развитокот и зајакнувањето на ученичките организации и да ги оспособуваат учениците за работа и унапредување на ученичките организации;

— да остваруваат соработка со родителите, стручните и други организации и здруженија;

— постојано да работат на своето стручно, педагошко, методско и идејно-политичко изградување.

Член 79

Наставници за одделенска настава во основното училиште можат да бидат лица што завршиле филозофски факултет — педагошка група и педагошка академија — отсек за одделенска настава и лица што завршиле учителска школа.

Наставници по предметна настава во основното училиште можат да бидат лица што завршиле еднопредметна или двопредметна соодветна група за образование на наставници на: факултет, висока школа, ликовна академија, музичка академија, педагошка академија или виша школа.

Покрај стручно-педагошката подготовка од претходните ставови наставниците во основното училиште со својата работа и живот, со општествените и идејно-политичките, карактерните и моралните особини треба да даваат гаранција за ост-

варување целите на воспитанието и образованието и задачите на основното училиште.

Член 80

Наставници за одделенска настава во специјалните основни училишта можат да бидат лица кои завршиле соодветно високо или више специјално образование за работа со деца попречени во психофизичкиот развиток.

Наставници за одделенска настава во специјалните основни училишта можат да бидат и лица кои завршиле филозофски факултет — педагошка група и имаат најмалку една година специјално образование за работа со деца попречени во психофизичкиот развиток.

Наставници по предметна настава во специјалните основни училишта можат да бидат лица кои ги исполнуваат условите од член 79 став 2 на овој закон и имаат соодветно специјално образование за работа со деца попречени во психофизичкиот развиток во траење најмалку од една година.

Наставници по предметна настава во специјалните основни училишта за деца попречени во психофизичкиот развиток можат да бидат и лица кои ги исполнуваат само условите од став 1 на овој член.

Член 81

За поуспешно остварување на воспитно-образовните задачи во основното училиште, покрај наставниците работат и други стручни работници: педагог, психолог, социјален и здравствен работник, библиотекар и др.

Член 82

Во училиштата и паралелките во кои наставата се изведува на јазиците на другите народи и народности наставник може да биде лице кое, покрај условите од членовите 79 и 80 го владее и јазикот на кој се изведува наставата.

Член 83

Наставниците за одделенска и предметна настава во основните училишта, специјалните училишта, ученичките домови и основните училишта за возрасни можат да се здобиваат со звања самостојни педагошки советници, педагошки советници и педагошки соработници.

Начинот и условите за здобивање на звањата од претходниот став ги пропишува Републичкиот секретаријат за наука.

Член 84

Работните места на наставниците се утврдуваат во почетокот на секоја учебна година според пропишаниот неделен број на наставните и другите работни часови (член 87) и според бројот на учениците, односно поралелките во таа учебна година.

Член 85

Основните училишта и заедницата на основното образование ги утврдуваат со самоуправни спогодба условите и начинот на обезбедување работни места во него, или во друго основно училиште, за работниците за кои престанала потребата од работа во основното училиште поради намалување бројот на паралелките, односно бројот на наставните часови по одделни предмети, курсеви и други активности.

Ако неделниот број на наставни часови по одделни предмети, курсеви и други активности не е доволен за утврдување на работно место со полно работно време, за тие предмети се утврдуваат работни места со неполно работно време.

Две или повеќе основни училишта во случаите од ставовите 1 и 2 на овој член со меѓусебна спогодба можат да ги утврдат работните места на кои наставниците од едно основно училиште ќе остваруваат потребен број наставни часови до полно работно време во друго основно училиште во рамките на иста заедница на основното образование.

Како работно место за наставник може да се утврдат и наставните часови по два или повеќе сродни предмети, односно курсеви и активности, ако за нив поради малиот број часови не е можно да се утврди посебно работно место со полно работно време.

Член 86

Слободните работни места на наставниците се пополнуваат по пат на конкурс кој се објавува во средствата за јавно информирање.

Член 87

За наставниците кои работат во основното училиште, за организирање и изведување на воспитно-образовната работа во рамките на 42 часовна работна седмица, нормата на неделниот број часови за настава, слободни ученички активности и општествено-корисна работа се определува според општата програмска структура на основното училиште што ја донесува Републичкиот педагошки совет.

Покрај наставните часови во задолжително работно време на наставниците спаѓаат: воннаставните активности, подготвување на наставна и друга воспитно-образовна работа, изведување дополнителна и додатна настава за учениците, спроведување испити, прегледување на писмените и други задачи на учениците, индивидуална и групна консултација со родителите и учениците и работа во училишната библиотека.

Член 88

Наставниците во основното училиште имаат право и должност стручно и педагошки да се усовршуваат, да го следат развојот на научните дисциплини, да ги продлабочуваат своите стручни знаења и да владеат со најновите воспитно-образовни методи и наставни средства. За стручно и педагошко усовршување на наставниците, високообразовните организации за образование на наставници, стручните педагошки организации и здруженија организираат посебни семинари и други форми.

Наставниците се должни да ги посетуваат семинарите и другите форми од претходниот став на кои ќе бидат повикани и активно да учествуваат во работата на стручното педагошко усовршување.

За степенот на усвоените знаења за новите содржини што се внесени во наставните планови и програми, по кои наставниците се запознаваат преку формите на стручно усовршување, се врши проверување и оценување за што се издава и писмено мислење.

Наставниците кои добиле негативно мислење според претходниот став не можат да ги остваруваат новите содржини што се внесени во наставните планови и програми.

Поблиски прописи за организацијата и работата на семинарите и другите форми за стручно и педагошко усовршување на наставниците во основното училиште донесува републичкиот секретар за образование и наука.

6. Специјални основни училишта и други форми за специјално основно образование

Член 89

Специјалното основно воспитание и образование на децата попречени во физичкиот и психичкиот развој се организира и остварува во:

- специјални основни училишта;
- специјални заводи и центри со два или повеќе степени и видови на специјално воспитание и образование;
- специјални паралелки, односно групи, во составот на основните училишта и други установи за воспитување и образование, како и во составот на здравствени и социјални установи.

Член 90

Специјалните основни училишта, заводи, центри и други установи и форми за специјално основно образование (во натамошниот текст: специјални основни училишта) ја остваруваат целта на воспитанието и образованието и ги извршуваат задачите на основното воспитание и образование определени со овој закон, во согласност со можностите на децата попречени во физичкиот и психичкиот развој, а особено:

— ги насочуваат, подготвуваат и оспособуваат за работа што најмногу им одговара на живните склоности и можности;

— им овозможуваат активно да учествуваат во стопанскиот и општествениот живот;

— се грижат за отстранување или ублажување на пречките и недостатоците во физичкиот и психичкиот развој;

— им помагаат на родителите и старателите во правилното воспитување на децата и младинците попречени во физичкиот и психичкиот развој и за таа цел организираат разни форми на соработка (семинари, советувања и др.);

— соработуваат со социјалните установи, установите за медицинска рехабилитација и други здравствени установи, стручни здруженија и организации со цел за унапредување на стручната работа.

Член 91

Специјалните основни училишта се основаат според видот и степенот на попреченоста во физичкиот и психичкиот развој на децата.

Член 92

Децата кои до наполнувањето на 15 години не ќе го завршат специјалното основно училиште можат да го посетуваат училиштето до наполнувањето на 18 години.

Член 93

Ако на подрачјето на општината во кое детето живее нема специјално основно училиште за соодветниот вид и степен на специјално воспитание и образование, општинското собрание се грижи да му обезбеди на детето запишување и школување во најблиското соодветно специјално основно училиште.

Член 94

За децата кои задоцниле во своето задолжително школување специјалното основно училиште може да организира паралелки со скратено школување по посебен наставен план и програма прилагодена на нивните психофизички можности.

Ако поради малиот број деца од претходниот став не е можно да се организира паралелка со скратено школување, таквите деца можат да го завршат специјалното основно училиште со полагање одделенски испити според посебен наставен план и програма.

Специјалното основно училиште е должно да организира посебна помош за децата од претходниот став.

Член 95

Специјалните паралелки, односно групи, во состав на основните училишта и други установи за воспитание и образование се организираат за да се овозможи опфаќање на поголем број деца со пречки од подрачјето на кое живеат тие, како и за нивното полесно приспособување кон средината.

Специјалните паралелки, односно групи, при здравствените и социјалните установи им овозможуваат на децата со пречки и недостатоци што се смесени во нив редовно воспитување и образовани додека трае потребата за нивното задржување во овие установи.

Член 96

Во специјалното основно училиште и во другите установи се примаат деца попречени во физичкиот и психичкиот развој кои според степенот и видот на попреченоста се распоредени од надлежниот општински орган на управата врз ос-

нова на наод и мислење од стручна комисија, односно од Центарот за социјална работа.

Поблиски прописи за распоредувањето и евидентирањето на децата попречени во физичкиот и психичкиот развој и нивното примање во специјалното основно училиште донесува републичкиот секретар за здравство и социјална политика во согласност со републичкиот секретар за образование и наука.

Член 97

Надлежниот општински орган на управата е должен навреме да ги упати децата со пречки во соодветно специјално основно училиште и да се грижи за уредното посетување на училиштето.

Родителите, односно старателите, на децата кои подлежат на задолжително школување се должни да ги запишат децата кои се упатени во специјално основно училиште и да се грижат за нивното редовно посетување на училиштето.

Член 98

Ако при приемот на ученикот во специјалното основно училиште, или во текот на школувањето, се установи дека училиштето не одговара на психолошките способности на ученикот, училиштето поднесува пријава до органот од член 96 став 1 за покренување на повторна постапка.

Член 99

Наставата во специјалните основни училишта се изведува според наставен план и програма што се донесува согласно одредбите на член 33 од овој закон.

Наставниот план и програма за специјалните основни училишта има општ и посебен дел.

Општиот дел ги опфаќа наставно-воспитните подрачја, односно предметите што се однесуваат на општото основно образование, како и на знаењата што се потребни за оспособување за работа.

Посебниот дел ги опфаќа предметите што се потребни за отстранување, поправање и ублажување на соодветниот вид и степен недостатоци во физичкиот или психичкиот развој на децата со пречки и недостатоци.

Член 100

Заради успешно совладување на наставната програма и заради ублажување или отстранување на пречките и недостатоците на децата попречени во физичкиот и психичкиот развој во специјалните основни училишта и установи покрај наставниците работат и други стручни работници: психолози, социјални работници, лекари од соодветни специјалности и др.

Член 101

Воспитувањето и образованието на децата со пречки во специјалните основни училишта се организира во паралелки односно групи на деца со пречки и недостатоци, така што да му овозможи на наставникот и другиот стручен работник непосредна индивидуална работа со децата и младинците со пречки.

Бројот на децата и младинците со пречки во паралелката, односно групата, во специјалното основно училиште го пропишува републичкиот секретар за образование и наука.

Член 102

Во специјалните основни училишта се употребуваат посебни учебници што ги одобрува Републичкиот педагошки совет.

Член 103

За начинот на оценувањето и наградувањето на учениците, како и за пофалбите, наградите и педагошките мерки и за начинот на нивното применување во специјалните основни училишта, републичкиот секретар за образование и наука донесува посебни прописи.

7. Основање и престанок на основните училишта

а) Основање

Член 104

Основните училишта ги основа општината во согласност со програмата за развој на тие училишта на нејзиното подрачје.

Основно училиште може да основа и заедницата на основното образование.

Одделни специјални основни училишта може да основа и Републиката.

Член 105

Две или повеќе општини можат да се спогодат заеднички да основат основно училиште.

Член 106

Со актот за основање на основното училиште се определува подрачјето од кое во прв ред училиштето ги прима училишните обврзници.

Член 107

Полно основно училиште може да се основа ако:

— неговото основање е предвидено со програмата за развојот на основните училишта;

— има доволен број ученици за организирање на одделни паралелки на V, VI, VII и VIII одделение во основното училиште;

— постои погодна училишна зграда;

— е обезбеден потребниот број наставнички кадри;

— постои нужна опрема и наставни средства или се обезбедени средства потребни за нивната набавка;

— се обезбедени средства за работа на училиштето.

Член 108

Зградата на основното училиште има потребен број училници и други простории за изведување на воспитно-образовната дејност.

Нормативи за зградите, опремата и наставните средства пропишува Републичкиот педагошки совет.

Член 109

Основното училиште може да почне со работа откако надлежниот општински орган на управата преку одделна стручна комисија ќе утврди дека се исполнети условите за почеток со работа на училиштето.

Одредбите од претходниот став сообразно се применуваат на основното училиште и во текот на неговото работење.

Член 110

Во текот на работењето на основното училиште, на начин утврден во претходниот член, се оценува дали основното училиште ги исполнува условите од член 107 на овој закон.

Ако органот од претходниот член утврди дека основното училиште не исполнува некои од условите пропишани со член 107 од овој закон, ќе го извести за тоа општинското собрание и ќе му предложи мерки за исполнување на тие услови.

Член 111

Ако општинското собрание утврди дека задачите и целите на основното училиште определени со членовите 2 и 3 од овој закон не се остваруваат во воспитно-образовниот процес, или не постојат условите од член 107, ќе преземе мерки за отстранување на недостатоците и за санација на училиштето.

б) Подрачни основни училишта

Член 112

Во населените места во кои поради малиот број училишни обврзници нема услови за основање пол-

но основно училиште (од I—VIII), а не е обезбеден превоз или сместување на училишните обврзници во најблиското полно основно училиште, за отстранување на задолжителното основно образование се организираат подрачни училишта како посебни делови на најблиското полно основно училиште кое претставува природен центар на населените места (централно основно училиште).

Подрачните училишта се организираат како неполни основни училишта, неразвиени основни училишта и периодични основни училишта.

Член 113

Неполно основно училиште се организира во населбите кои од најблиското полно основно училиште се оддалечени 2—5 км и во него се школуваат, по правило, ученици од I—IV одделение. Учениците од неполните основни училишта го продолжуваат задолжителното школување во најблиското полно основно училиште.

Неразвиено основно училиште се организира во населбите кои од најблиското полно основно училиште се оддалечени повеќе од 5 км и во нив се школуваат, по правило, ученици од I—VIII одделение.

Периодично основно училиште се организира во населбите во кои поради малиот број училишни обврзници нема можност за основање неразвиено, односно неполно основно училиште и во него по правило, се школуваат ученици од I—VIII одделение. Овие училишта за училишните обврзници од I—IV одделение се организираат во местото на нивното живеење, а за училишните обврзници од V—VIII одделение можат да бидат и собирни. Наставата во овие училишта е со скратено траење, но не помалку од 100 наставни денови во учебната година.

Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитанието дава стручни упатства за начинот на остварувањето на наставниот план и програма на основното училиште во неразвиените и периодичните основни училишта.

Член 114

Подрачно неразвиено основно училиште може да се организира ако има најмалку 20 ученици и ако се исполнети другите услови од член 107 од овој закон.

Подрачно неполно и подрачно периодично основно училиште може да се организира ако има и помалку од 20 ученици и ако се исполнети другите услови од член 107 од овој закон.

Член 115

Населените места во кои се организираат подрачни училишта, како и видот на подрачните училишта ги определува општината.

в) Паралелки на основното училиште

Член 116

Учениците од едно одделение на основното училиште се групираат во паралелки.

Паралелка со ученици од едно одделение, по правило, има 30 ученици, а најмногу може да има 35 ученици.

Во училиштата во кои во одделни или во сите одделенија нема доволен број ученици за формирање паралелка составена од едно одделение, паралелка може да се формира и од ученици од повеќе одделенија (комбинирана паралелка).

Во комбинираните паралелки од две одделенија бројот на учениците може да биде најмногу до 25 ученици, а во комбинираните паралелки од три или четири одделенија, најмногу до 20 ученици.

Во неразвиените основни училишта (член 113 став 2) се формираат одделни комбинирани паралелки за учениците од I—IV одделение и за учениците од V—VIII одделение.

Член 117

За да се овозможи хоспитирање на студентите што се подготвуваат за наставници, основното училиште и установите за образование на наставници, можат да се спогодат основното училиште, или одделни негови паралелки, да служат како вежбајни на установата за образование на наставници.

г) Престанок

Член 118

Основното училиште се укинува ако не ги остварува целите и задачите утврдени со овој закон и ако престане потребата од неговото натамошно постоење.

Актот за укинување на основното училиште го донесува собранието на општината.

Пред донесувањето на актот за укинување на основното училиште собранието на општината прибавува мислење од училиштето, соодветната заедница на основното образование и заводот за унапредување на предучилишното и основното воспитание и образование во месната заедница на чие подрачје се наоѓа училиштето за оправданоста на престанокот на училиштето.

Собранието на општината е должно на училишните обврзници од училиштето што престанало да им обезбеди посетување на друго основно училиште во согласност со одредбите на овој закон.

8. Самоуправување во основното училиште

Член 119

Во одлучувањето за работите од посебен општествен интерес во основното училиште учествуваат и родителите и претставници на заинтересираните општествено-политички и други организации, месните заедници и општината (претставници на општествената заедница).

Со статутот на основното училиште се определува бројот на претставниците на општествената заедница, кои организации и органи и во колкав број избираат, делегираат, односно именуваат свои претставници.

Собранието на општината го определува бројот на претставниците што ги именува.

Собранието на СРМ го определува бројот на претставниците што ги именува во специјалните основни училишта и училишните домови што ги основа Републиката.

Претставниците на месната заедница и на родителите ги делегира месната заедница.

Член 120

Претставниците на општествената заедница учествуваат во управувањето со подрачните училишта на начин утврден со статутот на централното основно училиште во согласност со овој закон.

Член 121

Како работи од посебен општествен интерес во одлучувањето во кои учествуваат претставниците на општествената заедница се сметаат особено:

- донесувањето статутот на основното училиште;
- донесувањето планови и програми за развој;
- донесувањето финансиски план и завршна сметка;
- претресувањето на општи прашања од животот и работата на учениците, како и на работата и резултатите од дејноста на основното училиште;
- разгледување предлози и претставки на граѓаните по прашања од општ интерес за работата на основното училиште;
- грижа за здравствената и социјалната заштита на учениците, како и за сместување, исхрана, животни услови и воспитување на учениците во дом за ученици или во слични установи;
- давање мислења за оправданоста за укинување на основното училиште;

— одлучување за промена на статусот како и за проширување на дејноста на основното училиште.

Одлуките во работите од претходниот став се донесуваат со мнозинство гласови на претставниците на општествената заедница и мнозинство гласови на членовите на работната заедница.

Член 122

На делот од статутот на основното училиште во кој се уредуваат правата и обврските на учениците и учеството на претставниците на општествената заедница во самоуправувањето согласноста дава Собранието на општината на чие подрачје е седиштето на основното училиште, а на оној дел од статутот на специјалното основно училиште основано од Републиката согласноста дава Собранието на СРМ.

Член 123

Директор на основно училиште може да биде лице кое завршило филозофски факултет — педагошка група и педагошка академија — отсек за одделенска настава, лице кое завршило соодветна група за образование на наставници на: факултет, висока школа, ликовна академија, музичка академија, педагошка академија или виша школа.

Член 124

Директорот на основното училиште го именува Собранието на општината на чие подрачје се наоѓа седиштето на основното училиште од редот на пријавените кандидати на конкурсот што го распишува Собранието на општината по претходно прибавено мислење од основното училиште и соодветниот завод за унапредување на образованието и воспитувањето.

Директорот на специјалното основно училиште основано од Републиката го именува Извршниот совет на Собранието на СРМ.

Член 125

Секоја учебна година по завршувањето на наставата се свикува годишно собрание на кое учествуваат наставниците, учениците, родителите и други граѓани и претставници на општествено-политичките и други организации и заедници чија дејност е поврзана со работата на основното училиште и со воспитувањето на младината.

На Собранието се поднесува извештај за работата на училиштето и се утврдуваат натамошните насоки за работа во идната учебна година.

9. Основно образование на возрасните

Член 126

Основното образование на возрасните се остварува во посебни паралелки на основното училиште, во посебни училишта за основно образование на возрасните.

За училиштата и паралелките од претходниот став сообразно се применуваат одредбите за основното училиште, доколку со овој закон не е одредено поинаку.

Воспитно-образовната работа на возрасните се организира:

- преку редовна настава,
- по пат на консултативна настава,
- патронажна настава, и
- по пат на подготвителни семинари со полагање испити.

Член 127

Основното образование на возрасните трае четири години (осум полугодја).

Наставата во училиштата и паралелките за основно образование на возрасните се изведува според посебен наставен план и програма што се донесуваат во согласност со одредбите на член 33 од овој закон.

Во одделни училишта, односно паралелки за основно образование на возрасните школувањето

може да се организира и по наставни предмети, односно групи предмети, sukcesивно, така што учениците откако ќе ја завршат наставата по еден предмет, или група предмети, можат да ја следат наставата по друг предмет, односно група предмети и да го завршат училиштето, односно паралелката, кога со успех ќе ја завршат наставата по сите предмети предвидени со наставниот план.

Наставата во училиштето, односно паралелките, за основно образование на возрасните во кои школувањето се врши по наставни предмети, односно групи предмети, е само предметна и трае до совладувањето на пропишаната наставна програма.

Основното училиште ја реализира својата програма за образование на возрасните во соработка со соодветните организации на здружен труд и со општествено-политичките организации.

Член 128

Училиштата и паралелките за основно образование на возрасните ги основаат општините, заедниците на основното образование, организациите на здружен труд и други организации и заедници.

Две или повеќе општини, односно две или повеќе организации или заедници, можат да се спогодат заеднички да основаат училишта за основно образование на возрасните.

Паралелките за основно образование на возрасните при основното училиште ги организира училиштето.

Член 129

Поблиски прописи за начинот на изведување на наставата во училиштата и паралелките за основно образование на возрасните донесува републичкиот секретар за образование и наука.

10. Педагошка евиденција

Член 130

Во основното училиште се води единствена педагошка евиденција.

Податоците за кои се води педагошката евиденција во основното училиште и начинот на водењето на евиденцијата ги пропишува републичкиот секретар за образование и наука.

Член 131

На учениците кои завршиле VIII одделение им се издава свидетелство за завршено основно училиште, а на учениците кои што ќе завршат од I—VII одделение им се издава свидетелство за завршеното одделение.

Свидетелството има својство на јавна исправа. Свидетелството содржи:

а) оценки по одделни наставни предмети и наставни курсеви;

б) оценка за поведението и

в) оценка за општиот успех на ученикот.

На учениците кои ќе завршат IV година на основното образование на возрасни им се издава свидетелство за завршено основно образование на возрасните, а на учениците кои ќе завршат I, II и III година им се издава свидетелство за завршена година.

Член 132

На учениците од I—VIII одделение кои одделението не го завршиле успехот на крајот на учебната работна година им се соопштува со ученичката книшка.

Член 133

Педагошката евиденција во основните училишта и паралелки во кои воспитно-образовната работа се изведува на јазичите на другите југословенски народи и народности се води на јазикот на соодветната националност.

Матичната книга на учениците, ученичките книшки и свидетелства во овие училишта и паралелки се водат, односно се издаваат, на македонски јазик и на јазикот на соодветната националност.

III. УЧЕНИЧКИ ДОМОВИ

Член 134

За остварување на општествените цели и задачи на воспитанието и образованието, за обезбедување услови за сместување, исхрана, културно-забавен живот и физичка рекреација и за задоволување на другите заеднички потреби на учениците од населените места во кои нема полно основно училиште, а школувањето го продолжуваат во најблиското централно основно училиште, заради овозможување редовно да го посетуваат основното училиште се основаат ученички домови.

Ученичките домови за специјалното основно воспитание и образование, покрај остварувањето на целите и задачите од претходниот став, се грижат и за ублажување на пречките во физичкиот и психичкиот развиток на учениците.

Член 135

Ученичките домови во остварувањето на задачите од член 134 од овој закон особено:

— на учениците им обезбедуваат поволни услови за школување со обезбедување сместување, правилна исхрана, нега, хигиенски и други услови потребни за нивниот нормален развиток и работа и се грижат за нивното здравје и физички развиток;

— ги следат, откриваат и поттикнуваат склоностите и способностите на учениците и ги развиваат нивните работни навики;

— кај учениците развиваат културни и хигиенски навики и свест за активно учество во акциите во домот, во работата на општествените организации и во општествениот и културниот живот на средината во која живеат;

— организираат давање помош на учениците во совладувањето на наставниот материјал во текот на школувањето и

— се грижат учениците редовно да ја следат наставата.

Член 136

Дејноста на ученичките домови се остварува според програма на ученичкиот дом.

Основите на програмата и начинот на организацијата на ученичкиот дом, по предлог на Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитувањето, ги донесува Републичкиот педагошки совет.

Основите на програмата и начинот на организацијата на дејноста на ученичките домови се подготвуваат во соработка со ученичките домови, нивните здруженија, високо-образовните организации, како и органите и организациите на здружен труд заинтересирани за воспитно-образовната работа во ученичките домови.

Член 137

Во остварувањето на воспитно-образовните задачи ученичките домови соработуваат со училиштата и другите установи за воспитување и образование, со заедниците на основното образование, заводите за унапредување на предучилишното и основното образование и воспитување, со другите заинтересирани органи и организации и со родителите на учениците.

Член 138

Ученичките домови се самостојни и самоуправни организации на здружен труд кои вршат дејност од посебен општествен интерес.

Ученички домови можат да основаат општините, заедниците на основното образование и основните училишта.

Одделни ученички домови за учениците од специјалните основни училишта може да основа и Републиката.

Основните училишта можат да организираат ученички домови како нивни посебни делови.

Член 139

На одредбите на статутот што се однесуваат на учеството на претставниците на општествената заедница за начинот на нивното одлучување, условите за прием на учениците во домот, условите за воспитниот кадар согласност дава Собранието на општината на чие подрачје се наоѓа седиштето на домот, а за ученичките домови основани од Републиката согласност дава Собранието на Социјалистичка Република Македонија.

Член 140

Воспитно-образовната работа во ученичките домови ја вршат воспитувачи и други стручни работници (педагози, психолози, лекари и сл.).

Воспитувачи во ученичките домови за основно образование можат да бидат лица кои завршиле филозофски факултет — педагошка група — еднопредметна или двопредметна соодветна група за образование на наставници на: факултет, висока школа, ликовна академија, музичка академија, педагошка академија или виша школа.

Во ученичките домови за специјално образование и воспитување воспитувачи можат да бидат лица кои покрај условите од претходните ставови имаат и соодветно специјално образование за работа со деца попречени во психофизичкиот развиток.

Покрај условите од претходните ставови воспитувачите со својот живот, работа и морални особини, како и идејно-политички квалитети треба да даваат гаранција за остварување на воспитно-образовните задачи на домот.

Член 141

Воспитувачите во ученичките домови за основно образование стручно-педагошки се совршуваат како и наставниците за основно образование согласно со прописите што ги донесува републичкиот секретар за образование и наука.

IV. ОСНОВНО МУЗИЧКО И БАЛЕТСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Член 142

Во однос на општественото влијание врз дејноста на ученичкиот дом сообразно се применуваат одредбите од член 119 до 125 од овој закон.

Член 143

Основното музичко и балетско образование е организирана дејност која создава услови за ширење на музичката и балетската култура и ги оспособува учениците активно да се вклучат во творештвото во овие уметности.

Член 144

Основното музичко и балетско образование се остварува во училиштата за основно музичко, односно балетско образование.

Основното музичко и балетско образование може да се остварува и во училиштата за средно музичко, односно балетско образование.

Член 145

Училиштето за основно музичко, односно балетско образование може да организира издвоени паралелки во основното училиште за основно музичко, односно балетско образование.

Член 146

Основното музичко образование, во зависност од видот на инструментот, трае најмногу 6 години, а основното балетско образование трае 5 години.

Ако во училиштето за основно музичко, односно балетско, образование се организира подготвителна настава, образованието од претходниот став може да се продолжи за една година.

Член 147

Планот и програмата за воспитно-образовната работа, нормативите за просторот, опремата и наставните средства, како и нормативите за стручната подготовка и профилот на наставниот кадар во училиштата за основно музичко, односно балетско образование ги утврдува Републичкиот педагошки совет по предлог од соодветните заедници на училиштата.

Член 148

Наставата во училиштата за основно музичко и балетско образование е индивидуална, групна и одделенска.

Бројот на часовите за редовна настава за учениците во училиштата за основно музичко образование изнесува најмногу до 8 часа неделно, а за учениците во училиштата за основно балетско образование најмногу до 16 часа неделно.

Во паралелките на училиштата за основно балетско образование може да има до 15 ученици.

Член 149

Во училиштата за основно музичко и балетско образование на крајот на секоја учебна работна година се полагаат испити од сите наставни предмети.

Учениците во училиштата за основно музичко и балетско образование кои на испитот од главниот предмет ќе добијат недоволна оценка го повторуваат одделението. Учениците во училиштата за основно музичко и балетско образование кои на испитот од другите наставни предмети ќе добијат негативна оценка, како и учениците од I и II одделение кои добиле негативна оценка и по главниот предмет, се упатуваат на поправен испит по тие предмети пред почетокот на наредната учебна година и, ако со успех го положат испитот, го завршуваат одделението.

Член 150

Условите за запишување и начинот на полагање испити во училиштата за основно музичко и балетско образование се регулираат со статутот на училиштето.

V. НАДЗОР

Член 151

Општествен надзор над основното образование врши Собранието на општината на чие подрачје работи училиштето за основно образование.

Во вршењето на општествениот надзор Собранието на општината претресува општи прашања во врска со спроведувањето на политиката во основното образование, извршувањето на овој закон и другите прописи и акти во областа на основното образование.

Член 152

Надзор на законитоста во областа на основното воспитание и образование врши надлежниот општински орган на управата.

Надзор на законитоста во работата на специјалните основни училишта основани од Републиката врши Извршниот совет на Собранието на Социјалистичка Република Македонија.

Член 153

Стручен надзор во областа на образованието и воспитанието врши надлежниот завод за унапредување на образованието и воспитувањето.

VI. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 154

Со парична казна од 100 до 1.000 динари или со казна затвор од 10 дена ќе се казни за прекршок родител или старател ако и по повикувањето во одредено време не го запише детето во основното училиште.

Со парична казна од 100 до 1.000 динари ќе се казнат лицата од претходниот став и во случај кога детето без оправдани причини не го посетува, или нередовно го посетува училиштето.

Ако и по казната родителот, односно старателот, не го запише ученикот во училиште, односно ученикот по тоа не го посетува, или нередовно го посетува училиштето, казната се повторува.

Член 155

Со парична казна од 5.000 динари ќе се казни за прекршок основното училиште кое не ги исполнило сите обврски за опфаќање на училишните обврзници од подрачјето на училиштето.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 156

Постојните основни училишта, специјалните основни училишта и училиштата за основно образование на возрастите ќе ја усогласат својата организација и работа со одредбите на овој закон во рок од шест месеци од денот на неговото влегување во сила.

Член 157

Динамиката на намалувањето на бројот на учениците во паралелките од член 116 од овој закон ќе се остварува во согласност со можностите на заедниците за основно образование, општините и Републиката.

Член 158

Динамиката за остварување на бесплатното основно образование и воспитување во смисла на член 7 од овој закон ќе се остварува постапно според материјалните можности на учесниците од член 7 став 3 и на Републиката, со тоа што краен рок до кога треба да се остварат принципите на бесплатно воспитување и образование е 1985 година.

Член 159

Став 2 од член 26 ќе се применува од учебната 1977/78 година, за кое време ќе се изврши потребната селекција на наставните програми како услов за сообразување на учебниците со нив.

Член 160

Наставниците на постојните основни училишта, како и воспитувачите во ученичките домови за основно образование, кои на ден 14 декември 1968 година имале повеќе од 20 години работен стаж во просветна струка, односно 25 години вкупен работен стаж, од кои најмалку 15 години во просветна струка, и на тој ден изведувале настава во основното училиште, односно воспитна дејност во ученички дом, можат и натаму да изведуваат настава, односно воспитна дејност, иако во однос на школската подготовка не ги исполнуваат условите пропишани со овој закон.

Наставниците по општотехничко образование, физичко, ликовно и музичко воспитание кои на денот на влегувањето во сила на овој закон изведувале настава по тој предмет, или воспитна дејност во ученички дом, се должни во рок од 4 години од денот на влегувањето во сила на овој закон да се здобијат со соодветно више или високо образование. Во спротивно губат право да изведуваат настава, односно воспитна дејност во ученички дом.

Од обврската од претходниот став се ослободуваат наставниците, односно воспитувачите, кои на денот на влегувањето во сила на овој закон во однос на стажот ги исполнуваат условите од став 1 на овој член.

Член 161

Наставниците на постојните специјални основни училишта кои на денот на влегувањето во сила на овој закон се на постојана работа во училиштето, а во однос на школската подготовка не ги исполнуваат условите предвидени во член 81 од овој закон, се должни во рок од 5 години по неговото влегување во сила да ги исполнат тие услови. Во спротивно губат право да изведуваат настава.

Наставниците од претходниот став кои на денот на влегувањето во сила на овој закон имаат повеќе од 20 години работен стаж во просветна струка, односно 25 години вкупен пензиски стаж, од кој најмалку 15 години во просветна струка, се ослободуваат од обврската од претходниот став.

Член 162

Со влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат:

— Законот за основното училиште („Службен весник на СРМ“ бр. 7/69);

— Законот за организација на училиштата во кои наставата се изведува на јазиците на народностите, националните малцинства („Службен весник на СРМ“ бр. 24/61 и 14/65);

— Законот за специјалните училишта („Службен весник на СРМ“ бр. 1/61 и 14/65).

Член 163

Во Законот за републичките органи на управата („Службен весник на СРМ“ број 40/71) во член 27 во третиот ред зборовите: „за основните училишта и“ се бришат.

Член 164

До донесувањето на поблиските прописи утврдени со овој закон, а најдоцна во рок од една година по неговото влегување во сила, ќе се применуваат:

— Правилникот за оценување и напредување на учениците во основното училиште („Службен весник на СРМ“ бр. 18/69);

— Правилникот за работа на централните и подрачните основни училишта („Службен весник на СРМ“ бр. 1/71);

— Правилникот за полагање на поправните, одделенските и вонредните испити во основното училиште („Службен весник на СРМ“ бр. 18/69 и 38/71);

— Правилникот за водење педагошка евиденција во основното училиште („Службен весник на СРМ“ бр. 27/69);

— Правилникот за организацијата и работата на паралелките за основно образование на возрасните („Службен весник на СРМ“ бр. 11/67);

— Правилникот за видовите и пофалбите, наградите и дисциплинските мерки и за начинот на нивното применување во основното училиште („Службен весник на СРМ“ бр. 7/67);

— Правилникот за бројот на децата и младинците во паралелките и групите на специјалните училишта („Службен весник на СРМ“ бр. 36/62);

— Правилникот за пофалбите, наградите и дисциплинските мерки и за начинот на нивното применување во специјалните училишта („Службен весник на СРМ“ бр. 41/62);

— Правилникот за оценување и наградување на учениците во специјалните училишта („Службен весник на СРМ“ бр. 41/62);

— Одредбите од Правилникот за стручното и педагошкото усовршување на наставниците во основните училишта и училиштата за средно образование кои се однесуваат на наставниците во основното училиште.

Член 165

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Социјалистичка Република Македонија“.

105.

Врз основа на член 376, став 1, алинеја 6 од Уставот на Социјалистичка Република Македонија, Претседателството на Социјалистичка Република Македонија издава

УКАЗ

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА НАРОДНА ОДБРАНА

Се прогласува Законот за народна одбрана, што Собранието на Социјалистичка Република Македонија го донесе на одделните седници на Соборот на здружениот труд, Општествено-политичкиот собор и Соборот на општините, одржани на 16 март 1976 година.

Број 06-950
16 март 1976 година
Скопје

Претседател
на Собранието на СРМ,
Благоја Талески, с. р.

Претседател
на Претседателството
на СРМ,
Видоје Смилевски, с. р.

ЗАКОН
ЗА НАРОДНА ОДБРАНА

Глава I

ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Во Социјалистичка Република Македонија работните луѓе и граѓаните, македонскиот народ и народностите, заради обезбедување на својот мирен развој и социјалистичката изградба, се организираат и подготвуваат да ја штитат и бранат слободата, независноста, суверенитетот, територијалната целокупност и со Уставот утврденото општествено и политичко уредување на Социјалистичка Република Македонија и Социјалистичка Федеративна Република Југославија и се решени заедно со другите работни луѓе и граѓани, народи и народности на Југославија, со сите свои сили и средства, со вооружена борба и со други облици на општонароден отпор да му се спротивстават на секој можен агресор и на сите облици на агресија и притисок.

Член 2

Народната одбрана во СР Македонија (Републиката) е единствен систем на организирање, подготвување и активно учество на Републиката, општините, организациите на здружениот труд, месните заедници, самоуправните интересни заедници и другите самоуправни организации и заедници, општествено-политичките и другите општествени организации на работните луѓе и граѓаните во одвраќањето и спречувањето на агресијата, во вооружената борба и другите облици на општонароден отпор, во заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра и во извршувањето на другите задачи од интерес за одбраната на земјата.

Народната одбрана во Републиката е составен дел на единствениот систем на народната одбрана на Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Член 3

Работните луѓе и граѓаните имаат право и должност да учествуваат во организирањето и подготовките за одбрана на земјата, во вооружената борба и другите облици на отпор, во заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра и во извршувањето на другите задачи од интерес за народната одбрана.

Работните луѓе и граѓаните имаат право и должност да се оспособуваат и обучуваат за одбрана и заштита и за извршување на задачите во војна, да бидат распоредени во вооружените сили,

цивилната заштита, службата за набљудување, извидување, известување и тревожење, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, да го чуваат оружјето и опремата која од надлежните органи им е доверена, да бидат запознати со своите должности и задачи во војна и да бидат информирани за состојбата на подготовките за одбрана.

Републиката и општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, се должни да обезбедат услови за остварување на правата и должностите на работните луѓе и граѓаните во областа на народната одбрана.

Член 4

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, во согласност со Уставот, законот, плановите и одлуките на општествено-политичките заедници, се подготвуваат, организираат и оспособуваат за работа и отпор во случај на војна, ги организираат и мобилизираат сите свои човечки и материјални сили за одбрана на земјата, обезбедуваат материјални и други услови за потребите на одбраната и заштитата и извршуваат други работи и задачи од интерес за народната одбрана.

Член 5

Општествено-политичките организации и сите организирани социјалистички сили, здружени во Социјалистичкиот сојуз на работниот народ на Македонија, на чело со Сојузот на комунистите на Македонија, остваруваат политичко и акционо единство на работните луѓе и граѓаните во јакнењето на одбранбената способност на Републиката и во остварувањето на концепцијата и развивањето на системот на општонародна одбрана; ги негуваат и развиваат слободарските традиции, братството и единството и социјалистичкиот патриотизам и ги мобилизираат сите сили во Републиката, а особено младината, во извршувањето на задачите и организирањето на народната одбрана, во спроведувањето на подготовките за одбрана, во водењето на вооружената борба и другите облици на отпор и во извршувањето на другите задачи од интерес за одбраната.

Член 6

Општествените организации, стручните и други здруженија, спроведуваат подготовки за народна одбрана според природата и карактерот на својата дејност, работат врз оспособувањето на своите членови за активно учество во општонародниот отпор и соработуваат со другите органи и организации во спроведувањето на подготовките за одбрана на земјата.

Член 7

Општината, во рамките на своите права и должности утврдени со Уставот и Законот и во согласност со системот на народна одбрана, ја уредува и организира народната одбрана, раководи со територијалната одбрана, цивилната заштита и другите подготовки за одбрана на земјата и презема организациски, материјални и други потребни мерки за остварување на концепцијата и системот на народна одбрана на своето подрачје.

Член 8

Републиката, во рамките на своите права и должности утврдени со Уставот и Законот, во согласност со системот на народна одбрана, ја уредува и организира народната одбрана, раководи со територијалната одбрана, цивилната заштита и другите подготовки за одбрана на земјата и презема организациони, материјални и други потребни мерки за остварување на концепцијата и системот на народна одбрана на својата територија.

Член 9

Републиката, општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, во остварува-

њето на правата и должностите во областа на народната одбрана, соработуваат меѓусебно и со единиците, установите и командите на Југословенската народна армија.

Член 10

Организирањето и спроведувањето на подготовките за народна одбрана и извршувањето на другите задачи во областа на одбраната, е од посебен општествен интерес на Републиката.

Член 11

Републиката, општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, со цел да обезбедат висок степен на готовност и способност за одбрана на земјата, изработуваат и донесуваат свои планови за одбрана, кои ги усогласуваат меѓусебно, со плановите на органите на федерацијата и со плановите на вооружените сили.

Општествените организации, стручните и другите здруженија на граѓаните, чија дејност е од интерес за народната одбрана, во согласност со природата и карактерот на нивната дејност изработуваат свој план за одбрана и се должни да го усогласат со планот за одбрана на Републиката, односно општината.

Член 12

Работните луѓе и граѓаните, организациите на здружен труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и државните органи, ги извршуваат задачите, мерките и постапките утврдени со плановите за одбрана.

Работните луѓе и граѓаните се запознаваат со задачите, мерките и постапките утврдени со плановите за одбрана, во обем кој е неопходен за нивното ангажирање и успешно извршување на плановите.

Член 13

Републиката, општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, обезбедуваат материјални и финансиски средства потребни за остварување на подготовките за народна одбрана, во рамките на плановите за општествен и економски развој, а во согласност со плановите за одбрана.

Глава II

ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ НА ЗДРУЖЕНИОТ ТРУД И ДРУГИТЕ САМОУПРАВНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ЗАЕДНИЦИ

Член 14

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и нивните здруженија, во рамките на својата редовна дејност спроведуваат подготовки за народна одбрана и се оспособуваат за работа и отпор во војна.

Член 15

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и нивните здруженија, се должни меѓусебно да соработуваат во спроведувањето на подготовките за народна одбрана и со своите самоуправни општи акти, одлуки и планови за одбрана да обезбедат остварување на заедничките интереси во организирањето и оспособувањето за работа и отпор во војна и единственост и усогласеност на плановите и подготовките за одбрана на земјата.

Член 16

Основните организации на здружениот труд своите права и должности во областа на народната одбрана ги остваруваат непосредно или преку работните организации, сложените организации на здружениот труд и нивните здруженија.

Основните организации на здружениот труд, со самоуправната спогодба за здружување, со статутот или со друг самоуправен општ акт ги утврдуваат работите од заеднички интерес за одбраната и средствата за нивно извршување, посебните должности и одговорности на работниците во здружениот труд, делокругот и одговорноста на органот на управување, извршните органи и рабоводните органи во врска со подготовките за одбрана на земјата и вршењето на задачите во војна.

Член 17

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации, чија дејност се врши во делови на организацијата надвор од нејзиното седиште, на подрачјето на друга општина, се должни да спроведуваат подготовки за одбрана на земјата, да обезбедуваат средства за потребите на народната одбрана и да извршуваат други задачи од интерес за народната одбрана и во согласност со планот за одбрана и одлуките на таа општина.

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации од претходниот став, своите планови за одбрана се должни да ги усогласат и со планот за одбрана на општината на чија територија се наоѓаат нивните делови.

Член 18

Основните организации на здружениот труд изработуваат свој план за одбрана со кој особено се утврдуваат: потребите, задачите, можностите и условите за вршење на дејноста во случај на војна; снабдувањето со сировини и репроматеријали и разместувањето на воените локации (план за воено производство); воената организација и систематизација; распоредот на луѓето и средствата; спроведувањето на мобилизацијата; мерките за заштита, мерките за готовност и другите мерки и постапки во случај на непосредна воена опасност или војна и планот за употреба на единиците на територијалната одбрана и цивилната заштита во случај на војна.

Работните организации и сложените организации на здружениот труд изработуваат план за одбрана со кој особено се утврдува остварувањето на задачите од заеднички интерес во областа на одбраната; основните принципи врз кои ќе се засновува одбраната и заштитата на организацијата и основните задачи и решенија за организацијата, работата и разместувањето на основните организации.

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и нивните здруженија, кои според планот за одбрана на општината, односно Републиката, престануваат со работа, изработуваат план со кој се утврдуваат мерките и постапките за заштита на луѓето, средствата и документацијата.

Член 19

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и нивните здруженија, своите планови за одбрана се должни да ги усогласат со планот за одбрана на општината, а организациите на здружениот труд од посебно значење за одбраната и со планот за одбрана на Републиката.

Основните организации на здружениот труд својот план за одбрана се должни да го усогласат со планот за одбрана на работната организација и на сложената организација на здружен труд во чиј состав се наоѓаат.

Член 20

Планот за одбрана на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации го донесува работничкиот совет, односно на него соодветниот орган на управување, по постапка што ќе ја пропише Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Со изработката на планот за одбрана на организацијата на здружениот труд и другата самоуправна организација, раководи рабоводниот орган утврден со статутот на организацијата.

Рабоводниот орган од претходниот став определува свој заменик и други работници што ќе учествуваат во изработката на планот за одбрана.

Член 21

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и нивните здруженија, за непосредно организирање и спроведување на подготовките за народна одбрана, можат да формираат посебно тело за вршење на работите на народната одбрана, чиј состав, делокруг и одговорност се утврдува со статутот или со друг самоуправен општ акт.

За време на војна или во случај на непосредна воена опасност, ако не постои можност работничкиот совет да се состанува, работите од неговиот делокруг ги врши колегијален орган утврден со статутот на организацијата на здружениот труд.

Одлуките донесени по прашањата од надлежност на работничкиот совет, органот од претходниот став ги поднесува на советот на потврдување, штомотој ќе биде во можност да се состане.

1. Права и должности на организациите на здружениот труд

Член 22

Организациите на здружениот труд обезбедуваат потребни средства и други материјални услови и преземаат организациони и други мерки неопходни за продолжување на работата во воени услови, за брзо и организирано вклучување во одбранбените напори, за оспособување за одбрана, заштита и спасување на работните луѓе и материјалните добра за подигање на физичките способности на работниците и за вршење на други работи и задачи од интерес за одбраната на земјата.

Член 23

Организациите на здружениот труд во областа на стопанството, во спроведувањето на подготовките за народна одбрана и во преземањето на подготвителни мерки за работа и отпор во војна особено обезбедуваат:

1. во индустријата, рударството и занаетчиството — производство на артикли и вршење на услуги од интерес за народната одбрана; обезбедување на потребни средства; сировини и репроматеријали, техничка и друга документација за производство и вршење на услуги во војна; заштита на стоконите фондови и материјалните добра од воените дејствија; оспособување и обука на кадрите за вршење на своите задачи во војна;

2. во земјоделството, шумарството, водостопанството и ветеринарството — производство на основни артикли за исхрана на вооружените сили и населението и обработка на земјоделските површини; создавање неопходни резерви на семенски материјал, ѓубрива и средства за заштита на растенијата; заштита на земјоделските производи, добитокот, механизацијата, средствата и значајните објекти за земјоделско производство; експлоатација на шумите за потребите на народната одбрана и спроведување на мерки за заштита на шумите од недоволени сечи, пожари и други опасности; преземање на мерки за радијационо-хемиско-биолошка заштита на добитокот и прехранбените артикли; обезбедување на потребните резерви од лекови и друга ветеринарна опрема; функционирање на хидротехничките и водостопанските објекти, заштита на браните од рушење, учество во заштитата на загрозените подрачја од поплави и учество во водоснабдувањето;

3. во градежништвото — изградба и адаптација на објекти и уредување на одделни територии од посебно значење за општонародната одбрана; помош на вооружените сили во инженерското

обезбедување, запречување, рушење и изградба на комуникации и објекти на нив; спроведување на мерки за заштита и оспособување на градежната оператива за спасување на населението и материјалните добра од урнатини и за расчистување на урнатините;

4. во урбанизмот и станбено-комуналните дејности — спроведување на мерки за заштита и други мерки од интерес за народната одбрана при просторното и урбанистичко планирање, проектирање и изработка на техничка и друга документација за изградба на населби, станбени и други објекти во војна; одржување, заштита и функционирање на комуналните уреди; обезбедување на резервни делови за одржување и оправка на оштетените комунални објекти и инсталации; засолнување и заштита на техничката документација неопходна за одржување на комуналните објекти и постројки, особено во поголемите населби и градовите; уредување резервни извори на вода за потребите на одбраната и заштита на водата од загадување;

5. во сообраќајот и врските — превоз на луѓето и материјалните добра со максимално користење на расположливите транспортни капацитети и комбинирано користење на средствата за сообраќај; функционирање и користење на врските за потребите на општествено-политичките заедници, вооружените сили, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници; одржување и ремонт на транспортните средства, уредите и објектите од областа на сите гранки на сообраќајот и врските; обезбедување на неопходни резервни делови, погонско гориво и мазиво;

6. во електростопанството — подготвување и оспособување на електростопанските објекти и уреди за производство, пренесување и снабдување со електрична енергија; заштита и поправка на оштетените електростопански објекти и уреди и обезбедување на неопходни резервни делови, технички масла и опрема за непречено функционирање на објектите;

7. во трговијата, угостителството и туризмот — снабдување и исхрана на вооружените сили и населението со основните прехранбени и индустриски производи и со други потреби неопходни за живот и работа во војна; обезбедување на сировини, репроматеријали и резервни делови за работа на организациите на здружениот труд и другите организации во војна; обезбедување на потребните залихи на основни прехранбени и други поважни производи; премаање на мерки за заштита на стоконите фондови; спроведување на организацијата за рационализирано снабдување на населението;

8. во банкарството и финансиите — финансирање на општествените потреби во војна; заштита на паричните средства и другите хартии од вредност и организација и работа на банкарските организации во војна.

Член 24

Организациите на здружениот труд во областа на општествените дејности, во спроведувањето на подготовките за народна одбрана и во преземањето на неопходните мерки за работа и отпор во војна особено обезбедуваат:

1. во областа на здравството и социјалната заштита — организација и работа на здравствената служба врз основа на единствената воена медицинска доктрина; стручна обука на медицинските кадри; учество во оспособувањето на населението за укажување на прва помош; потребни резерви на крв, продукти од крв, лекови, медицински материјали и опрема; заштита на здравствените објекти и санитарските материјални резерви; извршување на задачите за вооружените сили во врска со згрижувањето на ранетите и болните и укажување на друга помош; здравствена заштита на населението, организација и работа на органи-

зациите во областа на здравството и социјалната заштита и згрижување на настраданото и загрозено население;

2. во информативно-пропагандната дејност — подготвување на институциите за информативно-пропагандна дејност за работа во војна и за таа цел програмско, организационо и кадровско оспособување и обезбедување на потребните уреди, резервни делови и други материјали; изнаоѓање и утврдување на разновидни организациони и други форми за морално-психолошко и политичко дејствување и спротивставување на непријателската пропаганда; информирање и подготвување на населението за општонародна одбрана и негово благовремено известување за состојбите, воените опасности и за мерките на органите на власта, самоуправните органи и другите органи и организации;

3. во областа на образованието, науката и културата — програмско, организациско, материјално и кадровско прилагодување и оспособување за работа во услови на војна на образовните, научните и културните институции; научно-истражувачка работа од интерес за народната одбрана; заштита на предметите од посебна научна, уметничка и историска вредност; спроведување на обуката за одбрана и заштита во основните и средните училишта и високошколските организации.

2. Посебни должности на организациите на здружениот труд

Член 25

Организациите на здружениот труд, заради извршување на своите задачи во областа на народната одбрана и за работа во воени услови, во согласност со плановите за одбрана, должни се да обезбедат соодветни резерви на репроматеријали, материјално-технички и други средства според своите капацитети, производни, технички и други можности.

Член 26

Организациите на здружениот труд се должни првенствено да произведуваат предмети, односно да вршат услуги од посебно значење за народната одбрана.

Организациите на здружениот труд, што се од посебно значење за народната одбрана во Републиката, ги утврдува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, а организациите на здружениот труд што се од значење за народната одбрана на општината, ги утврдува извршниот орган на собранието на општината.

Задачите на организациите на здружениот труд, кои според планот за одбрана на Републиката се одредени за производство на вооружување и воена опрема во војна, односно кои се должни да се оспособат за такво производство, ги утврдува Републичкиот секретаријат за индустрија и трговија, по претходна согласност и стручна помош на Сојузниот секретаријат за народна одбрана, а во соработка со Републичкиот секретаријат за народна одбрана и Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Организациите на здружениот труд од став 1 и 2 на овој член се должни со своите планови и програми за развој да ги запознаат органите на управата за народна одбрана и другите органи на управата, овластени да вршат работи од областа на народната одбрана и да постапуваат според барањата во поглед на задоволувањето на потребите на народната одбрана, утврдени со планот за одбрана на Републиката, односно општината.

Член 27

Органите на Републиката и општините надлежни за донесување на просторните и урбанистичките планови и организациите на здружениот труд и органите што ги извршуваат тие планови, должни се при изработката, донесувањето и извршувањето на тие планови да постапуваат во согласност со

барањата за потребите на одбраната и заштитата, кои, во согласност со планот за одбрана на Републиката, односно општината, ќе ги постават органите на управата за народна одбрана, по постапка што ќе ја пропише Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Републичкиот секретаријат за урбанизам и станбено-комунални прашања, во согласност со Републичкиот секретаријат за народна одбрана, ги прописува мерките за одбрана и заштита од воени дејствија што треба да ги содржат просторните и урбанистичките планови.

Член 28

Организациите на здружениот труд што се занимаваат со научно-истражувачка и развојна работа или што финансираат истражувачки и развојни проекти, во програмите на истражувањето и на развојот се должни да ги вклучат и истражувањата од интерес за народната одбрана кои одговараат на предметот на истражувањето.

Организациите од претходниот став податоците од своите програми, достигнуања и сознанија од значење за народната одбрана, должни се да ги доставуваат на Републичкиот секретаријат за народна одбрана по негово барање или по своја иницијатива.

Организациите на здружениот труд и органите што се занимаваат со геодетска, геофизичка, хидрометеоролошка и хидролошка дејност, податоците со кои располагаат, а кои се од значење за народната одбрана, должни се да му ги стават на располагање на Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Податоците од став 2 и 3 на овој закон Републичкиот секретаријат за народна одбрана може да ги користи исклучиво за потребите на народната одбрана.

Член 29

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и органите кои на територијата на Републиката организираат и вршат научни истражувања од значење за народната одбрана, заедно со странски физички или правни лица, или за потребите на тие лица, должни се претходно да прибават одобрение од републичкиот секретар за образование и наука.

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и органите што се занимаваат со истражување во области од значење за народната одбрана на територијата на Републиката, резултатите од истражувањата не можат да им ги даваат на странски физички или правни лица без претходно одобрение на републичкиот секретар за образование и наука.

Републичкиот секретар за образование и наука одобрува од став 1 и 2 на овој член го издава по претходно мислење на републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 30

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и органите не можат да вршат истражување на просторот каде што се наоѓаат објекти наменети за потребите на народната одбрана без согласност на републичкиот секретар за народна одбрана и командантот на републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 31

Органите на Републиката и општините, надлежни за издавање на одобренија на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации за изградба на складови, пумпни станици и други објекти за сместување на запални течности и гас, како и складови и објекти за сместување на експлозивни материји, должни се да прибават претходна согласност од Републичкиот секретаријат за народна одбрана, ако објектите се наменети за потребите на Републиката, односно од општинските органи на управата за народна одбрана, ако објектите се од значење за општината.

3. Месни заедници

Член 32

Работните луѓе и граѓаните во месната заедница, во согласност со Уставот, законот, статутот, одлуките и плановите за одбрана на општината, непосредно се организираат и подготвуваат за вооружена борба и други облици на општонароден отпор, за заштита и спасување на населението и материјалните добра од воени дејствија и елементарни непогоди и за обезбедување на своите комунални и други непосредни потреби во случај на војна.

Член 33

Во месната заедница, работните луѓе и граѓаните, во рамките на плановите и подготовките за одбрана и за работа во војна, организираат и спроведуваат обука и оспособување за одбрана и заштита на населението; формираат единици на територијалната одбрана и цивилната заштита; обезбедуваат спроведување на мерките за заштита на населението и материјалните добра; преземаат мерки за подигање на физичките способности на населението; изработуваат план за одбрана; обезбедуваат неопходни резерви на прехранбени и други артикли; ги спроведуваат утврдените мерки за готовност и вршат други задачи од интерес за народната одбрана.

Во извршувањето на задачите од претходниот став, органите на општината се должни на месните заедници да им укажуваат стручна и друга помош.

Член 34

За време на војна, месната заедница, во согласност со планот за одбрана и мерките на општината, организира општонароден отпор и заштита на населението и материјалните добра од воени дејствија, ги мобилизира работните луѓе и граѓаните и средствата за потребите на народната одбрана и извршува други задачи и работи од интерес за одбраната на земјата.

За време на војна, со општонародниот отпор, на подрачјето на месната заедница, раководи органот утврден со статутот на месната заедница.

Член 35

Со статутот и со другите општи акти на месната заедница се утврдува организацијата, одговорноста и задачите на нејзините органи во спроведувањето на подготовките за одбрана и работа во војна и во извршувањето на другите задачи од интерес за одбраната.

Со статутот на месната заедница, или со друг општ акт, се одредува органот што ќе раководи и ќе ги организира и подготвува единиците на територијалната одбрана и цивилната заштита.

Член 36

Со самоуправни спогодба меѓу месните заедници и организациите на здружениот труд на подрачјето на една или повеќе месни заедници, можат да се утврдат меѓусебните права и обврски во подготовките за народна одбрана што се од нивен заеднички интерес, да се здружуваат средствата за финансирање на тие подготовки и да се формираат заеднички органи за организирање и спроведување на тие подготовки.

Член 37

Со планот за одбрана на месната заедница особено се утврдуваат и разработуваат: задачите и воената организација на месната заедница и нејзините органи; мерките, задачите и постапките на единиците на територијалната одбрана и цивилната заштита; спроведувањето на мерките за готовност, мерките за цивилна заштита и мерките за безбедност и општествена самозаштита; снабдувањето и обезбедувањето на комуналните и други потреби на населението и функционирањето на месната заедница во услови на привремено запоседната територија.

Својот план за одбрана месната заедница е должна да го усогласи со планот за одбрана на општината, со плановите на соседните месни заедници и со плановите на организациите на здружениот труд кои имаат седиште на нејзиното подрачје.

Планст за одбрана на месната заедница го донесува органот утврден со статутот на месната заедница.

4. Самоуправни интересни заедници

Член 38

Самоуправните интересни заедници, во согласност со планот за одбрана на Републиката, односно општината, спроведуваат сопствени подготовки за одбрана, а се должни во своите програми за развој да обезбедат материјални и други услови за развој на подготовките за народна одбрана во областа за која се формирани и соодветни финансиски средства за спроведување на сопствените подготовки за одбрана на организациите на здружениот труд во тие области и да извршуваат други задачи од интерес за народната одбрана утврдени со овој закон и други приписи.

5. Граѓанско-правни лица

Член 39

Одредбите од член 14 до член 31 на овој закон, сообразно се применуваат и на граѓанско-правните лица.

Глава III

ОПШТЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ ОРГАНИЗАЦИИ, ОПШТЕСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ЗДРУЖЕНИЈА НА ГРАЃАНИТЕ

Член 40

Општествено-политичките организации, во согласност со својата општествена функција, природата и карактерот на својата дејност, врз основа на Уставот и своите статuti и програми, се организираат и подготвуваат за општонародна одбрана, учествуваат во изработката и усогласувањето на плановите и спроведувањето на подготвителните мерки во рамките на општината, односно Републиката, ја поттикнуваат и насочуваат политичката и другата општествена активност на работните луѓе и граѓаните и на сите други организирани социјалистички сили во јакнењето на одбранбената способност на земјата и во остварувањето на концепцијата и системот на општонародната одбрана.

Член 41

Општествено-политичките организации учествуваат во идејно-политичките, морално-психолошките и другите подготовки на работните луѓе и граѓаните за општонародна одбрана и во организирањето на информативно-пропагандната дејност за спречување на непријателската пропаганда и другите видови општествено штетни дејствија и однесувања.

Општествено-политичките организации и општествените организации ја развиваат и јакнат солидарноста на работните луѓе и граѓаните во остварувањето на нивните права и должности во областа на народната одбрана.

Член 42

Општествените организации, стручните и другите здруженија, во согласност со својата општествена функција, природата и карактерот на својата дејност, се организираат, подготвуваат и оспособуваат за работа и отпор во војна, ги негуваат и развиваат слободарските традиции, братството и единството и социјалистичкиот патриотизам и ак-

тивно учествуваат во остварувањето на концепцијата и во изградбата на системот на народна одбрана.

Општествените организации, стручните и другите здруженија, со своите статuti и програми ги утврдуваат своите задачи од интерес за народната одбрана и преземаат мерки за нивно спроведување.

Член 43

Општествените организации, стручните и другите здруженија, чија дејност е од интерес за народната одбрана, по барање на надлежните органи на Републиката, односно општината, првенствено ги вршат задачите од посебно значење за народната одбрана утврдени со планот за одбрана на Републиката, односно на општината.

Член 44

Републиката и општината се должни на општествените организации и стручните и други здруженија, чија дејност е од интерес за народната одбрана, да им обезбедат средства потребни за извршување на задачите утврдени со планот за одбрана на Републиката, односно на општината, ако тие задачи ги надминуваат рамките на нивните редовни активности.

Глава IV

ОСТВАРУВАЊЕ НА СИТЕМОТ НА НАРОДНА ОДБРАНА ВО ОПШТИНАТА

Член 45

Општината, во остварувањето на системот на народна одбрана, во рамките на своите права и должности ги врши и следните работи во областа на одбраната: го планира и програмира развојот на народната одбрана на своето подрачје; обезбедува спроведување на мерките за готовност и мобилизација на своето подрачје; го организира спроведувањето на обуката и оспособувањето за одбрана и заштитата на населението; ги спроведува мерките за безбедност и заштита на тајноста на податоците на народната одбрана; ги организира врските и криптографската заштита за потребите на општинските органи и организации; презема мерки за организирање, подготвување и оспособување на територијалната одбрана, цивилната заштита и службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, како и други мерки потребни за подигање на физичката способност на населението, за остварување на правата и должностите на работните луѓе и граѓаните, за извршување на воената обврска и воената мобилизација и за организирање, подготвување и оспособување на месните заедници и организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници од значење за општината во областа на народната одбрана.

За време на војна, општината го организира општонародниот отпор на своето подрачје и раководи со него во согласност со својот план за одбрана и плановите и мерките на Републиката и обезбедува постојана мобилизација на човечките сили и материјалните извори за потребите на народната одбрана.

Член 46

Општината е должна да соработува со соседните општини и со нив да ги усогласува особено: организацијата и дејствувањето на територијалната одбрана и цивилната заштита; уредувањето на територијата за потребите на народната одбрана; организацијата и подготовките за одбрана во областа на стопанството, здравството, образованието, културата; физичката култура; организацијата и подготовките на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, подготовките за евакуација и засолнување на населението и материјалните добра и на другите задачи и мерки од заеднички интерес.

Општината своите планови и подготовки за одбрана ги усогласува со плановите и подготвителните мерки за одбрана на единиците, командите и установите на Југословенската народна армија по прашањата од значење за единството и ефикасноста на системот на народна одбрана.

Член 47

Општината донесува свој план за одбрана во согласност со основите на плановите, подготвителните мерки за одбрана на земјата и другите основи што ги утврдува федерацијата и во согласност со планот за одбрана на Републиката.

Со планот за одбрана на општината се дефинираат условите во кои може да се најде општината според можните видови на агресија врз нашата земја, основните принципи врз кои ќе се засновува одбраната; се разработува начинот на водење на вооружената борба и другите видови на отпор и се одредуваат задачите, мерките и активностите за борба против сите видови непријателски и деструктивни дејности; се утврдува организацијата и дејствувањето на територијалната одбрана, цивилната заштита и на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење; организацијата и работата на општинските органи и организации, стопанството и општествените дејности во војна и се разработува спроведувањето на мобилизацијата и мерките за готовност.

Планот за одбрана на општината го донесува советот за народна одбрана на општинското собрание.

Член 48

Општината е должна својот план за одбрана да го усогласи со планот за одбрана на Републиката и со плановите за одбрана на соседните општини по прашања од значење за единството и ефикасноста на системот на народна одбрана во Републиката.

Општината изводи од својот план за одбрана доставува до организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници.

Член 49

Планот за одбрана на општината, секој во рамките на своите надлежности, го изработуваат: општинскиот штаб за територијална одбрана, општинските органи на управата за народна одбрана и другите органи на управата, кои со овој закон, статутот на општината и други прописи се овластени да вршат работи од областа на одбраната.

Изработката на планот за одбрана на општината ја организира, координира и обединува општинскиот орган на управата за народна одбрана.

1) Претседателство на Собранието на општината

Член 50

Претседателството на Собранието на општината, во случај на непосредна воена опасност или за време на воена состојба, ги врши следниве работи во областа на одбраната:

1. раководи со општонародниот отпор на подрачјето на општината;
2. обезбедува спроведување на наредните мерки за готовност;
3. обезбедува постојана мобилизација на човечките сили и материјалните извори и средства на општината за одбрана на земјата;
4. презема организациони, материјални и други потребни мерки за учество на работните луѓе и граѓаните во вооружената борба и во другите облици на отпор, за производството и вршење на услуги, за снабдување на вооружените сили на населението и за работа на општинските органи и организации во војна; и

5. ги утврдува одлуките и другите акти од надлежноста на собранието на општината што се донесуваат во случај на непосредна воена опасност и во војна.

Член 51

Претседателството на собранието на општината, заради оспособување за вршење на своите функции во случај на непосредна воена опасност и во војна, учествува во подготовките за народна одбрана.

2) Совет за народна одбрана на собранието на општината

Член 52

Заради усогласување на подготовките за народна одбрана и за вршење на одредени работи во областа на одбраната, собранието на општината формира совет за народна одбрана.

Советот за народна одбрана обезбедува единствена организација и функционирање на системот на народна одбрана на подрачјето на општината; ги координира и усогласува подготовките и плановите за народна одбрана и дава насоки за подготвување на стопанството и општествените дејности за работа во војна и за мобилизирање на силите на општината за одбрана; ги усогласува и насочува подготовките за народна одбрана во месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници; го утврдува планот за одбрана на општината и планот за организација, развој, изградба и опремување на општинските единици и установи на територијалната одбрана и цивилната заштита; ја утврдува организацијата на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење; обезбедува спроведување на мерките за готовност и го усогласува распоредот и пополнувањето со луѓе и материјални средства на вооружените сили, цивилната заштита, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Член 53

Советот за народна одбрана се состои од претседател, секретар и определен број членови.

Претседателот на собранието на општината по својата функција е претседател на советот за народна одбрана.

Членови на советот за народна одбрана по својата функција се: претседателот на извршниот орган на собранието на општината, претседателите на соборите на општинското собрание, претседателот на општинската конференција на Сојузот на комунистите, односно секретарот на општинскиот комитет на Сојузот на комунистите, претседателот на општинската конференција на Социјалистичкиот сојуз на работниот народ, командантот или началникот на општинскиот штаб за територијална одбрана и старешината на органот на управата за внатрешни работи.

Старешината на општинскиот орган на управата за народна одбрана, по својата функција е член и секретар на советот за народна одбрана.

Другите членови на советот се избираат од редот на делегатите на собранието на општината, од претставници на вооружените сили и од носителите на самоуправните, јавните и други општествени функции.

Член 54

Заклучоците, насоките и другите акти на советот за народна одбрана ги спроведуваат, во рамките на својот делокруг, општинските органи на управата и општинските организации, општинскиот штаб за територијална одбрана, општинскиот штаб за цивилна заштита, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници.

3) Извршен орган на собранието на општината**Член 55**

Извршниот орган на собранието на општината обезбедува спроведување на утврдената политика за народна одбрана; се грижи за спроведувањето на законите и подготовките во областа на народната одбрана; ја следи состојбата и остварувањето на политиката за народна одбрана; ја координира и усогласува работата на општинските органи на управата, им дава упатства и врши надзор над нивната работа во спроведувањето на задачите во областа на народната одбрана; го утврдува предлогот на планот за одбрана на општината и ги утврдува предлозите на мерки за развој на народната одбрана во плановите и програмите за општествено-економски развој на општината.

4) Општински органи на управата**Член 56**

Општинските органи на управата, секој во рамките на своите надлежности, ја следат состојбата и вршат надзор над подготовките и плановите за одбрана во соодветната област, им укажуваат стручна помош на органите и организациите во спроведувањето на подготовките за народна одбрана, изработуваат планови и прописи и преземаат потребни мерки за работа на организациите на здружениот труд и другите организации во воени услови, како и мерки за усогласување на подготовките и плановите во соодветна дејност со планот за одбрана на општината.

Општинскиот орган на управата за народна одбрана, покрај работите од претходниот став, ги врши управните работи во врска со: остварувањето на единството на системот на народна одбрана; организирањето и подготвувањето на цивилната заштита и службата за набљудување, извидување, известување и тревожење; организирањето и функционирањето на врските и криптографската заштита за потребите на општинските органи и организации; спроведувањето на мерките за безбедност и заштита на тајноста на податоците на народната одбрана; извршувањето на воената обврска и воената мобилизација и спроведувањето на обуката за одбрана и заштита.

Општинскиот орган на управата за народна одбрана во првостепена управна постапка решава за правата и должностите на работните луѓе, граѓаните, месните заедници и организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници; областа на народната одбрана врши пополнување на вооружените сили и цивилната заштита со луѓе и материјални средства од попис; се грижи за уредување и користење на воените локации на општинските органи и организации и врши други работи од областа на народната одбрана што му се ставени во надлежност со закон и други прописи.

Глава V**ОСТВАРУВАЊЕ НА СИСТЕМОТ НА НАРОДНА ОДБРАНА ВО РЕПУБЛИКАТА****Член 57**

Републиката, во остварувањето на системот на народна одбрана, во рамките на своите права и должности ги врши и следните работи во областа на одбраната: спроведува подготовки за одбрана на земјата; го планира и програмира развојот на подготовките за народната одбрана; се грижи за спроведувањето на обуката и оспособувањето за одбрана и заштита; го утврдува начинот и формите за спроведување на мерките за готовност и мобилизација; ги организира и се грижи за спроведувањето на мерките за безбедност и заштита на тајноста на податоците на народната одбрана; ги организира врските и криптографската заштита за

потребите на републичките органи и организации, презема мерки за организирање, подготвување и оспособување на територијалната одбрана, цивилната заштита и службата за набљудување, јавување, известување и тревожење и други мерки потребни за остварување на правата и должностите на работните луѓе и граѓаните, за извршување на воената обврска и воената мобилизација и за организирање и подготвување на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации од посебно значење за Републиката во областа на народната одбрана.

За време на војна Републиката го организира и раководи со општонародниот отпор на својата територија и обезбедува постојана мобилизација на човечките сили и материјалните извори за потребите на народната одбрана.

Член 58

Републиката донесува свој план за одбрана во согласност со основите на плановите и подготвителните мерки за одбрана на земјата што ги утврдува федерацијата.

Со планот за одбрана на Републиката се дефинираат условите во кои може да се најде Републиката според можните видови на агресија врз нашата земја и основните принципи врз кои ќе се засновува одбраната; се разработува начинот на водење на вооружената борба и другите видови на отпор и се определуваат задачите, мерките и активностите за борба против сите видови непријателски и деструктивни дејности; се утврдува организацијата и дејствувањето на територијалната одбрана, цивилната заштита и на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење и организацијата и работата на стопанството, општествените дејности и правосудството во војна и се разработува спроведување на мобилизацијата и мерките за готовност.

Член 59

Планот за одбрана на Републиката, секој во рамките на своите надлежности, го изработуваат: Републичкиот штаб за територијална одбрана, Републичкиот секретаријат за народна одбрана и другите републички органи на управата и републички организации, кои со овој закон се овластени да вршат работи во областа на одбраната.

Изработката на планот за одбрана на Републиката ја организира, координира и обединува Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Член 60

Се овластуваат републичките органи на управата, секој во рамките на својот делокруг, во соработка со Републичкиот завод за општествено планирање и Републичкиот секретаријат за народна одбрана, да донесат упатства за изработка на планови за одбрана во соодветната дејност.

Член 61

Правата и должностите на Републиката во областа на народната одбрана ги вршат: Собранието на СР Македонија, Претседателството на СР Македонија, Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, Републичкиот штаб за територијална одбрана, Републичкиот штаб за цивилна заштита, Републичкиот секретаријат за народна одбрана, другите републички органи на управата и републичките организации.

1. Претседателство на СР Македонија**Член 62**

Претседателството на СР Македонија, во областа на народната одбрана, ги врши особено следниве работи:

1. го утврдува планот за одбрана на Републиката и презема мерки за негово усогласување со планот за одбрана на СФР Југославија, со пла-

новите на вооружените сили и со плановите за одбрана на другите републики и покраини;

2. претресува прашања од општо значење за општонародната одбрана и дава насоки за организирање, подготвување и функционирање на општонародната одбрана во Републиката;

3. дава насоки за организацијата и развојот на цивилната заштита;

4. се грижи за спроведувањето на кадровската политика во областа на народната одбрана;

5. во случај на непосредна воена опасност, раководи со спроведувањето на мерките за готовност и презема други потребни мерки заради одбрана на земјата;

6. дава иницијатива и презема мерки за остварување на соработка во областа на народната одбрана со другите републики и автономни покраини по прашања од заеднички интерес;

7. утврдува и доделува плакети, пофалници и награди за постигнатите резултати и успеси во народната одбрана;

8. на Врховниот командант на вооружените сили на Југославија му предлага именување и разрешување на командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана;

9. за време на војна раководи со општонародниот отпор на територијата на Републиката;

10. врши и други работи во областа на народната одбрана во рамките и врз основа на Уставот и овој закон.

Член 63

Претседателството на СР Македонија формира Совет за народна одбрана.

Советот за народна одбрана ги следи и разгледува прашањата од надлежност на Претседателството во областа на народната одбрана и по нив заема ставови, покренува иницијативи и на Претседателството му дава свои мислења и предлози.

Советот за народна одбрана ги координира и усогласува активностите во спроведувањето на одлуките, заклучоците, насоките и другите акти на Претседателството од областа на народната одбрана.

Советот за народна одбрана му дава мислења на Претседателството по актите од областа на народната одбрана што ги донесуваат Собранието на СР Македонија и Извршниот совет на Собранието на СР Македонија по нивно барање или по своја иницијатива.

Член 64

Советот за народна одбрана го сочинуваат: претседател, определен број членови и секретар.

Претседателот на Претседателството на СР Македонија по својата функција е претседател на Советот.

Член 65

Членовите на Претседателството на СР Македонија по својата функција се членови на Советот за народна одбрана.

Членови на Советот по својата функција се: претседателот на Собранието на СР Македонија, претседателот на Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, претседателот на Републиката конференција на ССРМ, командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, републичкиот секретар за народна одбрана и републичкиот секретар за внатрешни работи.

Претседателството именува и други членови на Советот за народна одбрана од редот на функционерите во органите на Републиката, функционерите на органите на општествено-политичките организации и старешините на Југословенската народна армија.

Републичкиот секретар за народна одбрана истовремено е и секретар на Советот.

Член 66

Советот за народна одбрана работи на седници. Претседателот ги свикнува седниците на Советот, претседава и раководи со работата на Советот.

Претседателот на Советот, во негово отсуство или спреченост, го заменува член на Советот што го определува Советот.

Член 67

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, здруженијата и државните органи, по барање на Советот, му доставуваат податоци, анализи и информации потребни за работа на Советот.

Член 68

Средствата за работа на Советот се обезбедуваат од буџетот на Републиката во рамките на средствата на Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

2. Извршен совет на Собранието на СРМ

Член 69

Извршниот совет, во рамките на правата и должностите утврдени со Уставот и со закон, ги врши следните работи во областа на народната одбрана:

1. се грижи за спроведувањето на подготовките за народна одбрана на републичките органи на управата, републичките организации и организациите на здружениот труд од посебно значење за народната одбрана;

2. ги координира и насочува подготовките за одбрана на републичките органи на управата и републичките организации, им дава упатства и врши надзор над нивната работа во спроведувањето на задачите од областа на народната одбрана;

3. го утврдува предлогот на планот за одбрана на Републиката;

4. го утврдува предлогот на мерки за развој на општонародната одбрана во плановите и програмите за општествено-економски развој на Републиката;

5. презема мерки за обезбедување на потребните материјални, финансиски и други средства за извршување на планот за одбрана на Републиката и за обезбедување на неопходните материјални резерви за потребите на Републиката во случај на војна;

6. во согласност со планот за одбрана на Републиката ги утврдува организациите на здружениот труд од посебно значење за народната одбрана, им ги определува задачите и се грижи за обезбедување на услови за нивната работа во војна;

7. раководи со републичката служба за набљудување, јавување, известување и тревожење;

8. одлучува за формирање републички единици на цивилната заштита;

9. обезбедува врски за потребите на органите на Републиката во војна;

10. ги утврдува критериумите и нормативите за распоред на граѓаните и материјалните средства за потребите на територијалната одбрана, цивилната заштита, службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, организациите на здружениот труд и другите организации и заедници во војна, во согласност со основните критериуми утврдени од Сојузниот извршен совет;

11. ги утврдува критериумите за евакуација и дисперзија на населението, републичките органи и организации, значајните стопански и други објекти и стоконите фондови;

12. ја потврдува воената организација на републичките органи на управата, републичките организации и организациите на здружениот труд од посебно значење за народната одбрана;

13. ја насочува и обезбедува изградбата на засолништа за потребите на републичките органи и организации;

14. ја пропишува организацијата и мерките за криптографската заштита во Републиката;

15. ја пропишува висината на надоместокот што им припаѓа на граѓаните, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и

заедници за материјалните средства земени за потребите на вежби на територијалната одбрана и цивилната заштита;

16. го пропишува водењето на евиденција на жените — воени обврзници, распоредени во територијалната одбрана;

17. презема подготвителни мерки за спроведување на мерките за готовност на државните органи и организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници;

18. одлучува за подготвување и изведување на мобилизациски и други вежби со републичките органи и организации, како и за заеднички вежби на територијалната одбрана, цивилната заштита и другите елементи на народната одбрана во Републиката;

19. ги утврдува градовите и другите населени места во кои треба да се спроведуваат подготовки за евакуација и наредува евакуација на населението од градовите и другите населени места, согласно со плановите за евакуација;

20. донесува поблиски прописи за мобилизација на цивилната заштита, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници;

21. донесува свој план за одбрана;

22. донесува прописи за потребните уреди што се должни да ги обезбедат електростопанските, водостопанските и другите организации на здружениот труд заради благовремено известување и тревожење на населението на загрозените правци на кои постои опасност од уривање на високи брани и насипи;

23. врши и други работи во областа на народната одбрана што му се ставени во надлежност со закон.

3. Републички штаб за територијална одбрана

Член 70

Републичкиот штаб за територијална одбрана (штабот) раководи со територијалната одбрана во Републиката во мир и во војна.

Член 71

Штабот ги врши стручните и управните работи од надлежност на Републиката, кои се однесуваат на:

1. организирањето, планирањето, вооружувањето, опремувањето и обучувањето на територијалната одбрана;

2. остварувањето на утврдените планови за употреба, организација, развој, опремување и изградба на територијалната одбрана;

3. мобилизацијата и пополнувањето на територијалната одбрана;

4. спроведувањето на утврдената кадровска политика во територијалната одбрана;

5. управувањето и располагањето со средствата наменети за потребите на територијалната одбрана;

6. организирањето и спроведувањето на мерките за безбедност и заштита на тајноста во територијалната одбрана.

Член 72

Штабот, во врска со раководењето, организирањето и подготвувањето на територијалната одбрана, ги врши следниве основни работи:

1. презема мерки за организирање на вооружениот општонароден отпор;

2. во согласност со планот за употреба на вооружените сили изработува план за употреба на територијалната одбрана и презема мерки за неговото усогласување со плановите на ЈНА, цивилната заштита и другите планови на Републиката;

3. ги усогласува плановите и подготовките на територијалната одбрана со соседните републики и автономни покраини и презема мерки за усогласување на плановите и подготовките на територијалната одбрана во општините;

4. изработува план за организација, развој, изградба и опремување на територијалната одбрана;

5. се грижи за остварувањето на системот на раководење и командувањето со територијалната одбрана;

6. презема мерки за уредување и подготвување на територијата за потребите на територијалната одбрана и вооружената борба;

7. им укажува стручна помош на штабовите за територијална одбрана на општините во организирањето и подготвувањето на територијалната одбрана и врши надзор над спроведувањето на тие подготовки;

8. се грижи за организирањето и спроведувањето на обуката со припадниците на територијалната одбрана во Републиката;

9. ги организира врските и криптографската заштита за потребите на територијалната одбрана на Републиката;

10. ги спроведува мерките за готовност на територијалната одбрана и презема други мерки за преминување на територијалната одбрана во воена состојба;

11. ја изучува и разработува концепцијата за развој и употреба на територијалната одбрана и за развивање на другите форми на вооружен отпор во системот на општонародната одбрана;

12. пропишува норми за снабдување и материјално обезбедување на територијалната одбрана;

13. ги утврдува начелата на организацијата на единиците, установите и штабовите на територијалната одбрана;

14. ги врши инспекциските работи во врска со организирањето и спроведувањето на подготовките на територијалната одбрана;

15. врши и други работи што му се ставени во надлежност со овој закон.

Член 73

Со Штабот раководи командантот на Штабот.

Заменик на командантот на Штабот е началникот на штабот, кого го именува и разрешува од должност Собранието на СР Македонија по предлог од командантот на Штабот.

Командантот има определен број помошници што тој ги именува и разрешува од должност.

Член 74

Командантот на Штабот командува со единиците на територијалната одбрана и одлучува за нивната борбена употреба; плановите и борбените дејствија на територијалната одбрана ги усогласува со плановите и борбените дејствија на ЈНА, а на привремено запоседната територија од непријателот командува со сите единици на вооружените сили на територијата на СР Македонија.

Командантот на Штабот во војна може да нареди евакуација на населението од подрачјата каде што се водат борбени дејствија, како и употреба на единиците, установите и штабовите на територијалната одбрана во отстранувањето на последиците и спасувањето на населението и материјалните добра од борбените дејствија.

Член 75

Командантот на Штабот, во случај на елементарни непогоди и други општи опасности од поголеми размери, може да нареди употреба на територијалната одбрана во заштита и спасувањето на населението и материјални добра.

Член 76

За вршење на работите од надлежност на Штабот, командантот на Штабот може да донесува правилници, упатства, наредби, задолжителни инструкции и други акти утврдени со закон.

Командантот на Штабот им издава задолжителни инструкции на општинските и зонските штабови на територијална одбрана, во однос на организирањето и подготвувањето на територијалната одбрана.

Во војна, во случај на непосредна воена опасност и во случај на елементарни непогоди, командантот на Штабот, на штабовите од претходниот став им издава наредби, инструкции и други акти за употреба на територијалната одбрана.

Член 77

Внатрешната организација и систематизација на Штабот во мирно време (мирновременска формација) ја утврдува командантот на Штабот во согласност со Претседателството на СР Македонија.

Член 78

Средствата за работа на Штабот се обезбедуваат со републичкиот буџет.

4. Републички штаб за цивилна заштита

Член 79

Републичкиот штаб за цивилна заштита (Штаб за цивилна заштита) во остварувањето на работите од надлежност на Републиката, раководи со единиците на цивилната заштита во мир и војна; презема потребни мерки за организација и подготвување на цивилната заштита и ги координира и усогласува активностите во врска со спроведувањето на мерките за заштита на населението и материјалните добра од воени дејствија, елементарни и други непогоди во мир.

Член 80

Штабот за цивилна заштита, во врска со раководењето со цивилната заштита, ги врши особено следниве работи:

1. оперативно раководи со единиците на цивилната заштита, со спроведувањето на мерките за заштита и со акциите за заштита и спасување на населението и материјалните добра од воени дејствија и елементарни и други непогоди од поголеми размери или кога е загрозувана пошироката територија на Републиката;

2. ја координира и усогласува работата на општинските штабови за цивилна заштита;

3. соработува со републичките органи и организации, со штабовите за цивилна заштита на другите републики, со Сојузниот штаб за цивилна заштита, соодветните команди и штабови на вооружените сили и со органите што раководат со службата за набљудување, јавување, известување и тревожење;

4. наредува употреба на единиците на цивилна заштита за заштита и спасување на населението и материјалните добра во случај на елементарни и други непогоди од поголеми размери или кога е загрозувана пошироката територија на Републиката;

5. во случај на непосредна воена опасност и во војна, кога постои непосредна опасност од загрозување на населението и материјалните добра, може да наредува смадување на нивото на водата или празнење на хидроакумулациите.

Член 81

Штабот за цивилна заштита, во врска со организирањето и подготвувањето на цивилната заштита, ги врши особено следниве работи:

1. обезбедува спроведување на единствената доктрина на цивилната заштита;

2. врши проценка на можната загрозувачност на територијата од аспектот на цивилната заштита;

3. изработува план за употреба, организација, развој и опремување на цивилната заштита и презема мерки за негово остварување и усогласување со плановите на Југословенската народна армија, територијалната одбрана и другите планови на Републиката;

4. утврдува приоритети во подготовките на цивилната заштита;

5. ја организира и координира изработката на Републичкиот план за заштита од елементарни и други непогоди во мир;

6. се грижи за остварувањето на единствениот систем на цивилната заштита во Републиката;

7. се грижи за организирање, програмирање и спроведување на обуката на припадниците на единиците и штабовите на цивилната заштита;

8. презема мерки за мобилизација и пополнување на цивилната заштита со луѓе и материјални средства;

9. се грижи за информирање на населението за опасностите и настанатите последици од воени дејствија и елементарни и други непогоди во мир;

10. ги следи подготовките на цивилната заштита и им предлага мерки на надлежните органи за остварување на овие подготовки.

Член 82

Штабот за цивилна заштита се состои од командант, началник и определен број членови.

Со работата на Штабот за цивилна заштита за време на војна, непосредна воена опасност и во случај на елементарни и други непогоди во мир раководи командантот на Штабот.

Со стручните работи на Штабот за цивилна заштита, во врска со организирањето и подготвувањето на цивилната заштита, раководи началникот на Штабот.

Член 83

Командантот на Штабот за цивилна заштита го именува и разрешува од должност Собранието на СР Македонија.

Началникот и членовите на Штабот за цивилна заштита ги именува и разрешува од должност Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Началникот на Штабот за цивилна заштита и одреден број членови се именуваат од редот на стручните работници во Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Другите членови на Штабот за цивилна заштита се именуваат од редот на функционерите и стручните работници на републичките органи и организации и од претставници на организациите на здружениот труд чија дејност е сродна со функциите на цивилната заштита.

Член 84

Внатрешната организација и систематизација на Штабот за цивилна заштита ја утврдува републичкиот секретар за народна одбрана во согласност со командантот на Штабот.

Составот на Штабот, за време на воена состојба или во случај на непосредна воена опасност, се утврдува со воената организација.

Средствата за работа на Штабот се обезбедуваат од буџетот на Републиката во рамките на средствата на Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

5. Републички секретаријат за народна одбрана

Член 85

Републичкиот секретаријат за народна одбрана ги врши управните и стручните работи од надлежност на Републиката во областа на народната одбрана кои се однесуваат особено на: остварувањето на правата и должностите на граѓаните, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници во областа на одбраната; организирањето и подготвувањето на цивилната заштита; оспособувањето и обучувањето за одбрана и заштита на населението и кадрите на Републиката; организирањето и спроведувањето на мерките за безбедност и заштита на тајноста на податоците од народната одбрана на државните органи и организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници; организирањето и подготвувањето на службите за набљудување, јавување, известување и тревожење и организирањето на заштитата од елементарни и други непогоди во мир.

Член 86

Републичкиот секретаријат за народна одбрана, во врска со подготовките за народна одбрана во Републиката, општините, месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, особено ги врши следниве работи:

1. го следи остварувањето на системот на народна одбрана и предлага мерки за негов развој и усовршување;

2. го следи и анализира спроведувањето на подготвителните мерки и изработувањето на плановите за одбрана и го врши нивното стручно насочување и усогласување;

3. ја организира и координира изработката на плановите за одбрана на Републиката;

4. изработува свој план за одбрана;

5. го изучува системот за мобилизација на цивилната заштита, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и предлага мерки за негово унапредување;

6. го организира и подготвува системот за врска и криптографска заштита за потребите на републичките органи и организации во услови на војна;

7. го организира и подготвува Републичкиот центар за известување и тревожење;

8. ги врши управните и стручните работи сврзани со работата на Републичкиот штаб за цивилна заштита;

9. предлага мерки за унапредување методот на работа на општинските органи на управата за народна одбрана и штабовите за цивилна заштита;

10. предлага и презема мерки за уредување на територијата во согласност со планот за одбрана на Републиката;

11. ги проучува мерките за готовност на државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и предлага мерки за нивно усовршување;

12. ги врши управните и стручните работи во врска со воената обврска и воената мобилизација;

13. врши управен надзор и презема мерки за извршување на законите и другите прописи во областа на народната одбрана од страна на општинските органи на управата за народна одбрана и решава во второстепена постапка по решенијата на тие органи;

14. дава иницијативи за научно истражувачката работа во областа на народната одбрана;

15. донесува упатства за изработка, ажурирање и чување на плановите за одбрана, за спроведување на подготовките кои се заеднички за државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници како и за организирањето и подготвувањето на цивилната заштита, за спроведувањето на подготовките за мобилизација и за организирањето и спроведувањето на обуката за одбрана и заштита;

16. на републичките и општинските органи на управата и на организациите од посебен интерес за народна одбрана им укажува стручна помош во врска со спроведувањето на подготовките за одбрана.

Член 87

Републичкиот секретаријат за народна одбрана врши стручни работи од областа на одбраната за потребите на Собранието на СР Македонија и Претседателството на СР Македонија, Извршниот совет и Советот за народна одбрана во врска со остварувањето на нивните права и должности во областа на народната одбрана, освен стручните работи од делокруг во областа на одбраната на другите републички органи на управата и другите републички организации.

Член 88

Републичкиот секретаријат за народна одбрана на општинските органи на управата за народна одбрана им издава задолжителни инструкции во врска со: организирањето и подготвувањето на ци-

вилната заштита и службата за набљудување, извидување, известување и тревожење; спроведувањето на мобилизациските подготовки во државните органи, месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и организирањето и спроведувањето на обуката на населението и припадниците на цивилната заштита.

Републичкиот секретаријат за народна одбрана од општинските органи на управата за народна одбрана може да бара потребни извештаи за спроведување на прописите и подготовките за народна одбрана.

Член 89

Заради обезбедување на извршувањето на подготовките за народна одбрана, Републичкиот секретаријат за народна одбрана, во рамките на својот делокруг и во согласност со одредбите на овој закон, врши инспекциски работи во однос на спроведувањето на законите и другите прописи, плановите и мерките од областа на народната одбрана од страна на државните органи и организациите од посебно значење за народната одбрана на Републиката.

6. Други републички органи на управата и републички организации

Член 90

Републичките органи на управата и републичките организации: спроведуваат сопствени подготовки за народна одбрана, а во рамките на своите надлежности ги извршуваат законите и другите прописи од областа на народната одбрана; ја следат состојбата и вршат надзор над подготовките во областа за која се основани; преземаат мерки за создавање на услови за работа на организациите на здружениот труд и на другите самоуправни организации и заедници во случај на непосредна воена опасност и во војна, како и мерки за усогласување на плановите и подготовките во соодветните дејности со политиката и плановите за одбрана на земјата.

Член 91

Републичките органи на управата, во врска со организирањето и подготвувањето на стопанството и општествените дејности за работа во случај на непосредна воена опасност и во војна, особено ги вршат следните работи:

1. изработуваат свои планови за одбрана и прописи и планови за организацијата и работата на соодветната дејност во случај на непосредна воена опасност и во војна;

2. ги согледуваат потребите на одбраната во соодветната дејност и предлагаат тие потреби да бидат утврдени во плановите и програмите за општествен и економски развој на Републиката;

3. преземаат мерки за обезбедување на материјални, организациони, кадровски и други услови за функционирање на соодветната дејност во случај на непосредна воена опасност и во војна;

4. издаваат стручни упатства за спроведување на подготовките за работа на соодветната дејност во случај на непосредна воена опасност и во војна;

5. се грижат за стручното оспособување на своите кадри за извршување на задачите и работите на народната одбрана во мир и војна;

6. ги спроведуваат мерките за готовност на соодветните дејности;

7. преземаат мерки за заштита и засолнување на своите работни луѓе и средствата од воени дејствија;

8. вршат инспекциски работи во врска со спроведувањето на прописите и подготовките за народна одбрана во соодветната дејност.

Член 92

Републичкиот секретаријат за внатрешни работи ја обезбедува единствената организација и функционирањето на органите за внатрешни ра-

боти за време на непосредна воена опасност и во војна; обезбедува учество на милицијата во извршувањето на задачите на територијалната одбрана и се грижи за нејзиното опремување и обучување; во рамките на својот делокруг ги врши работите на државната безбедност и заштита на тајноста во областа на народната одбрана; се грижи за спроведување на обуката на работниците распоредени во органите за внатрешни работи; издава задолжителни инструкции на општинските органи за внатрешни работи за организирање и спроведување на подготовките од областа на народната одбрана; се грижи за криптографската заштита на тајните податоци и документи на органите за внатрешни работи што се од значење за народната одбрана.

Член 93

Републичкиот завод за општествено планирање ги планира среднорочниот и долгорочниот развој на народната одбрана во соработка со Републичкиот секретаријат за народна одбрана и Републичкиот штаб за територијална одбрана; ја координира изработката на планот за одбрана на Републиката во однос на работата на стопанството и општествените дејности во војна и во тој поглед на републичките органи на управата и на републичките организации им дава елементи од значење за изработката на плановите за одбрана.

Член 94

Другите републички органи (судовите, јавното обвинителство и др.), ги организираат и спроведуваат подготовките за своја работа во воени услови и во тој поглед ја утврдуваат воената организација и систематизација, обезбедуваат потребна опрема и други средства за работа во воени услови, изработуваат свој план за одбрана и ги оспособуваат своите кадри за работа во војна.

Член 95

Републичките органи на управата, во вршењето на работите на народната одбрана, соработуваат меѓусебно и со Републичкиот секретаријат за народна одбрана, Републичкиот штаб за територијална одбрана, Републичкиот штаб за цивилна заштита и командите и установите на Југословенската народна армија.

Глава VI

ТЕРИТОРИЈАЛНА ОДБРАНА

1. Заеднички одредби

Член 96

Територијалната одбрана, како дел од општонародната одбрана во Републиката и како составен дел на вооружените сили на Југославија, заедно со Југословенската народна армија, ја штити независноста, суверенитетот, територијалната целокупност и со Уставот утврденото општествено и политичко уредување и извршува други задачи утврдени со закон.

Член 97

Територијалната одбрана се организира и подготвува како единствен систем на воена организација во Републиката, општините, организациите на здружениот труд и месните заедници, во согласност со планот за употреба и со основите на плановите за организација, развој, изградба и опремување на вооружените сили на Југославија.

Територијалната одбрана се организира и подготвува во мир, а се активира во непосредна воена опасност, во војна и други опасности по земјата; за време на изведување на вежби и во случај на елементарни и други непогоди во мир.

Член 98

Територијалната одбрана ја сочинуваат штабови, единици, установи и други облици на вооружен општонароден отпор.

Републиката и општините формираат штабови, единици и установи на територијалната одбрана и организираат други облици на вооружен општонароден отпор.

Организациите на здружениот труд и месните заедници можат да формираат штабови, единици и установи на територијалната одбрана и да организираат други облици на вооружен општонароден отпор.

Општините се должни да формираат и да развиваат единици и установи на територијалната одбрана и да организираат други облици на вооружен општонароден отпор според планот за одбрана на Републиката.

Организациите на здружениот труд и месните заедници се должни да формираат штабови, единици и установи на територијалната одбрана и да организираат други облици на вооружен општонароден отпор кога е тоа предвидено со планот за одбрана на општината, односно на Републиката.

Член 99

Републиката, општините, организациите на здружениот труд и месните заедници изработуваат и донесуваат план за употреба и план за организација, развој, изградба и опремување на територијалната одбрана, кои се усогласуваат меѓусебно и со плановите на Југословенската народна армија, цивилната заштита и другите планови на општината, односно на Републиката.

Републичкиот, односно општинскиот план за употреба на територијалната одбрана, е составен дел на планот за одбрана на Републиката, односно на планот за одбрана на општината и него го изработува Републичкиот, односно општинскиот штаб за територијална одбрана.

Врз основа на планот за организација, развој, изградба и опремување на територијалната одбрана, штабовите за територијална одбрана изработуваат годишен план за материјално обезбедување на единиците, установите и штабовите за територијална одбрана и годишен финансиски план.

Член 100

Организирање и подготвување на милицијата за извршување на задачите на територијална одбрана за време на војна или во случај на непосредна воена опасност вршат органите за внатрешни работи, во согласност со планот за одбрана и планот за организација, развој, изградба и опремување на територијалната одбрана на општината, односно на Републиката.

Органите за внатрешни работи, во согласност со планот за одбрана на Републиката, односно општината, изработуваат планови за употреба на милицијата за извршување на своите редовни задачи и задачите на територијалната одбрана за време на војна или во случај на непосредна воена опасност.

Плановите за употреба на милиција се усогласуваат со плановите за употреба на територијалната одбрана, а плановите за употреба на територијалната одбрана за извршување на задачите на јавниот ред и мир, со плановите за употреба на милицијата.

Член 101

Вкупната големина и бројниот состав на штабовите, единиците и установите на територијалната одбрана во Републиката, како и организирањето на другите облици на вооружен општонароден отпор, го утврдува Претседателството на СРМ по предлог од командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, а во согласност со основите на плановите кои во областа на народната одбрана ги донесува федерацијата и планот за општествено-економскиот развој на Републиката.

Воената формација и плановите за мобилизациониот развој на единиците, штабовите и установите на територијалната одбрана, ги пропишува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 102

Со територијалната одбрана на територијата на СР Македонија командува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 103

Пополнувањето, мобилизацијата, материјалното обезбедување и спроведувањето на мерките за готовност на територијалната одбрана се врши според одредбите на член 30 до член 48 од Законот за народна одбрана („Службен лист на СФРЈ“, бр. 22/74).

Член 104

Материјалното и финансиското работење во територијалната одбрана се води според општите прописи за материјално и финансиско работење во органите на Републиката и општините.

Поблиски прописи за материјалното книговодство на оружјето и опремата на територијалната одбрана донесува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

2) Штабови на територијалната одбрана

Член 105

За организирање, подготвување и раководење со територијалната одбрана Републиката и општините формираат штабови за територијална одбрана.

Штабови за територијална одбрана можат да формираат месните заедници и организациите на здружениот труд.

Месната заедница, односно повеќе месни заедници, можат да формираат заеднички штабови за територијална одбрана и цивилна заштита (штабови за општонародна одбрана).

Член 106

За оперативно раководење и обединување на дејствијата на единиците на територијалната одбрана Претседателството на СР Македонија, по предлог од командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, формира штабови на оперативни зони во согласност со основите на плановите за организација, развој, изградба и опремување на вооружените сили и со системот на раководење и командување со вооружените сили.

Со актот за формирање поблиску се определуваат задачите, составот и одговорноста на штабовите на оперативните зони.

Член 107

За организирањето и подготвувањето на единиците и установите на територијалната одбрана во Републиката командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана му одговара на Претседателството на СР Македонија и на Собранието на СР Македонија.

За организирањето и подготвувањето на единиците и установите на територијалната одбрана во општината командантот на општинскиот штаб за територијална одбрана му одговара на Собранието на општината и на командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, а за борбената готовност и употребата на единиците, на командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана и на командантот на штабот на оперативната зона.

Член 108

За организирањето и подготвувањето на единиците и установите на територијалната одбрана во организациите на здружениот труд старешината на штабот, односно на единицата и на установата, му одговара на органот на управување утврден со статутот на таа организација и на

командантот на општинскиот штаб за територијална одбрана, а за борбената готовност и употребата на единиците и установите, на командантот на општинскиот штаб на територијална одбрана.

За организирањето и подготвувањето на единиците и установите на територијалната одбрана во месната заедница командантот на штабот му одговара на органот на месната заедница, утврден со статутот, и на командантот на општинскиот штаб за територијална одбрана, а за борбената готовност и употребата на единиците и установите, на командантот на општинскиот штаб за територијална одбрана.

Член 109

Штабовите за територијална одбрана за остварување на својата функција: изработуваат планови за употреба, организација, развој, изградба и опремување на единиците и установите на територијалната одбрана; обезбедуваат единство на раководењето и командувањето со територијалната одбрана; преземаат мерки за усогласување на плановите на територијалната одбрана со плановите и борбените дејствија на ЈНА, со плановите за цивилна заштита и плановите за функционирање на стопанството и општествените дејности во воени услови; ја организираат и спроведуваат обуката; ги организираат и подготвуваат врските и криптографската заштита за потребите на единиците и установите на територијалната одбрана; обезбедуваат спроведување на мерките за готовност на единиците и установите на територијалната одбрана; оперативно раководат со територијалната одбрана во заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра од елементарни непогоди и други општи опасности; вршат инспекциски работи во врска со организирањето и подготвувањето на територијалната одбрана.

Штабовите за територијална одбрана вршат и други работи утврдени со закон, со статутите и другите општи акти на општините, организациите на здружениот труд и на месните заедници.

Член 110

Со работата на штабовите за територијална одбрана раководи командант.

Командантот го заменува началникот на штабот.

Командантот на штабот има определен број помошници што тој ги именува и разрешува.

Член 111

Командантот, началникот и помошниците на командантот на зонските штабови на територијалната одбрана ги поставува и разрешува од должност командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Командантот на општинскиот штаб за територијална одбрана го именува и разрешува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана по предлог од Советот за народна одбрана на општинското собрание.

Началникот на општинскиот штаб за територијална одбрана го именува и разрешува општинското собрание по претходна согласност на командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

3) Единици на територијалната одбрана

Член 112

Единиците на територијалната одбрана се организираат, подготвуваат и оспособуваат за водене на вооружена борба и за вршење на други задачи на организираниот вооружен општонароден отпор.

Член 113

Единиците на територијалната одбрана се организираат во здружени и други состави.

Републиката, општините, организациите на здружениот труд и месните заедници се грижат за

организирањето, опремувањето, вооружувањето и обучувањето на единиците што тие ги формираат.

Член 114

За формирање на единици во организациите на здружениот труд и месните заедници, одлучува органот на управување утврден со статутот на организацијата, односно органот утврден со статутот на месната заедница.

За формирање на единици на општината одлучува Советот за народна одбрана на општинското собрание, по предлог од командантот на општинскиот штаб за територијална одбрана.

За формирање на единици на Републиката одлучува Претседателството на СР Македонија по предлог од командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

4) Установи на територијалната одбрана

Член 115

Установите на територијалната одбрана се организираат и оспобуваат за материјално обезбедување, снабдување и згрижување и за обезбедување на други услови за дејствување на штабовите и единиците на територијалната одбрана.

Установите на територијалната одбрана можат да се формираат како работилници за поправка на оружје, опрема и други материјално-технички средства, центри и складишта за снабдување со борбени и неборбени средства, наставни центри за обука и оспобување и други погодни организациони облици.

Поблиски прописи за организацијата и формирањето на установи на територијална одбрана донесува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

5) Произведување и унапредување

Член 116

Војниците — обврзници во чин резервен водник ги произведува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана или старешина овластен од него, според условите утврдени со Законот за служба во вооружените сили.

Произведување на војници — обврзници во чин резервен водник се врши по предлог од старешина на штаб, единица и установа на територијалната одбрана.

Член 117

Војниците — обврзници распоредени во територијалната одбрана во чин резервен разводник, резервен десетар и резервен помлад водник ги унапредува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана или старешина овластен од него, според условите утврдени со Законот за служба во вооружените сили.

Унапредувањето на војниците — обврзници од претходниот став се врши по предлог од старешина на штаб, единица и установа на територијалната одбрана.

Член 118

Резервните помлади офицери, резервните офицери до чинот капетан I класа и резервните воени службеници до IV-та класа, кои се распоредени во територијалната одбрана и кои не се распоредени во вооружените сили, ги унапредува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, според условите утврдени со Законот за служба во вооружените сили.

Унапредувањето на резервните помлади офицери, резервните офицери до чинот капетан I класа и резервните воени службеници до IV-та класа, кои се распоредени во територијалната одбрана и кои не се распоредени во вооружените сили, се врши по предлог од: старешина на штаб, единица или установа на територијалната одбрана, на штабовите за цивилна заштита, републичките и оп-

штинските органи на управата за народна одбрана и на организациите на Сојузот на резервните воени старешини, општествено-политичките организации, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Во постапката за поднесување на предлози за унапредување на резервни воени старешини од став I на овој член поблиски прописи донесува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 119

Наредбите за унапредување на резервни офицери до чинот капетан I класа и на резервни воени службеници до IV класа се објавуваат во „Службен воен лист“.

6) Оценување и пофалби

Член 120

Оценување на лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, се врши по завршувањето на воената вежба.

Лицето во резервен состав на служба во територијалната одбрана се оценува со поволна или неповолна оценка.

Поволни оценки се: „задоволува“, „добар“, „се истакнува“ и „особено се истакнува“, а неповолна оценка е „не задоволува“.

Член 121

Оценување на лицата во резервен состав, на служба во територијалната одбрана, врши првиот претпоставен старешина на должност командир на чета, односно на самостоен вод или старешина на повисока должност.

Член 122

Лицето од член 120 против оценката може да поднесе жалба до старешината непосредно повисок од старешината што ја дал оценката, во рок од 15 дена од денот на соопштувањето на оценката.

Член 123

Поблиски прописи за постапката и евиденцијата во врска со оценувањето на лицата во резервен состав на служба во територијалната одбрана донесува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 124

На единиците и установите на територијалната одбрана и на лицата во резервен состав на служба во територијалната одбрана, за особен успех постигнат во службата, можат да им се доделуваат усни и писмени пофалби.

Усни пофалби дава првиот претпоставен старешина, а писмена пофалба командир на чета и на него рамен или повисок старешина.

7) Здравствена заштита

Член 125

Лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, правата од здравствено осигурување ги остваруваат според општите прописи за здравствено осигурување на работниците, доколку со овој закон не е поинаку определено.

Член 126

Здравствената заштита на лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, ги опфаќа:

1. сите форми на превентивна медицинска заштита;

2. лекарски прегледи, лекување, рехабилитација и други видови медицинска помош во сите здравствени организации, воени здравствени установи и единици;

3. лекарски прегледи и други видови на медицинска помош заради следење и проверување на здравствената состојба;

4. давање на лекови, помошен материјал кој служи за употреба на лекот и санитарски материјал потребен за лекување;

5. превентива, нега и лекување на заболени заби и уста;

6. забнотехничка помош и забно протезни средства;

7. ортопедски помагала.

За користење на правата од претходниот став, лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, имаат право на патни трошоци утврдени со член 132 од овој закон.

Член 127

Лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, остваруваат здравствена заштита во здравствените организации на здружениот труд.

Со исклучок, лицата од претходниот став, здравствена заштита можат да остваруваат и во воени здравствени установи, во согласност со надлежниот воен орган, ако во местата на службувањето нема здравствена организација на здружен труд или ако оваа организација не може да даде соодветна здравствена заштита, како и во итни случаи.

Остварувањето на здравствена заштита, освен во итни случаи, се врши со упат од лекарот на единицата, односно од лекар на здравствена организација на здружен труд во местото во кое се наоѓа штабот, единицата и установата на територијалната одбрана.

Член 128

Лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, имаат право на еднаквата парична помош и други посебни права во врска со повредите, заболувањата или смртта настанати за време на служба во територијалната одбрана според Законот за служба во вооружените сили.

Висината на еднаквата парична помош од претходниот став ја утврдува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Средства на исплата на еднаквата парична помош на лицата во резервен состав за време на служба во територијалната одбрана, обезбедува Републиката.

Член 129

Средства за остварување на здравствена заштита на лицата во резервен состав за време на служба во територијалната одбрана се обезбедуваат преку самоуправните интересни заедници за здравство и здравствено осигурување.

Републиката, општините и организациите на здружениот труд кои ги формираат штабовите, единиците и установите на територијалната одбрана, на самоуправните интересни заедници за здравство и здравствено осигурување им обезбедуваат дополнителни средства за лицата кои немаат својство на осигуреници, односно кои во рамките на заедницата на здравство и здравствено осигурување во која се осигурени, користат обем на здравствена заштита од оној што им се обезбедува според овој закон.

Висината на средствата од претходниот став се утврдува со договор меѓу Републиката, општината и организацијата на здружениот труд што го формира штабот, установата и единицата на територијалната одбрана и самоуправната интересна заедница за здравство и здравствено осигурување на чие подрачје се наоѓа штабот, единицата и установата на територијалната одбрана.

Член 130

Републичкиот секретар за труд, во согласност со командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, ќе донесе поблиски прописи за

начинот и постапката за остварување на здравствената заштита и на еднаквата парична помош на лицата во резервен состав за време на служба во територијалната одбрана.

8) Инвалидско осигурување

Член 131

Лицата во резервен состав, за време на служба или обука во територијалната одбрана, во случај на губење или смалување на работната способност, телесно оштетување, настапување на инвалидност или смрт, имаат право на инвалидско осигурување според прописите за инвалидско осигурување на работниците.

9) Надоместоци

Член 132

Лицата во резервен состав, за време на служба во територијалната одбрана, имаат право на надоместок на личниот доход и на други парични надоместоци во износ и според условите предвидени со Законот за воена обврска.

Начинот на наплатавање на надоместокот од претходниот став го пропишува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 133

Лицата во резервен состав, повикани на служба во територијалната одбрана, имаат право на надоместок на трошоците за превоз и на трошоците за исхрана и сместување.

Висината, начинот и условите за остварување и исплатување на надоместокот од претходниот став ги пропишува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

10) Заштитни мерки

Член 134

На воените лица, распоредени во територијалната одбрана, заштитни мерки предвидени со Законот за служба во вооружените сили, може да им изрекува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана и командантите на зонските и општинските штабови за територијална одбрана.

11) Служба во територијалната одбрана

Член 135

Како служба во територијалната одбрана се смета вршењето на воени и други должности во територијалната одбрана.

Член 136

Службата во територијалната одбрана ја вршат воени лица и граѓански лица.

Воени лица се активните воени лица и лицата во резервен состав додека се наоѓаат на воена должност во територијалната одбрана.

Граѓански лица на служба во територијалната одбрана се лицата вработени во штабовите, единиците и установите на територијалната одбрана.

Член 137

На активните воени лица во територијалната одбрана се применуваат воените прописи.

На граѓанските лица на служба во територијалната одбрана (граѓански лица), во однос на стекнувањето и престанокот на својството на работник, личните доходи, стручното усовршување, одморите и отсуствата и остварувањето на други посебни права и должности по основ на работата, сообразно се применуваат општите прописи за органите на Републиката и прописите за правата, должностите

и одговорноста на работниците во органите на управата за народна одбрана, утврдени во глава XV, во членовите 293 до 306 на овој закон.

Член 138

Распоредувањето на активните воени лица во територијалната одбрана се врши според одредбите на Законот за служба во вооружените сили.

Според потребите и природата на службата, работните места на граѓанските лица во штабовите, единиците и установите на територијалната одбрана се утврдуваат со формација, односно со актот за организација и систематизација.

Член 139

Воените и граѓанските лица имаат право и должност на состанокот на штабот, односно установата и единицата на територијалната одбрана, да ги разгледуваат прашањата од животот и работата на штабот, односно единицата и установата и да му даваат предлози и мислења на старешината.

Состанок на штабот, односно единицата и установата на територијалната одбрана, се свикнува по потреба и со него раководи старешината.

Член 140

Граѓанско лице може да патува во странство по одобрение на старешината на надлежниот штаб за територијална одбрана.

На граѓанските лица, на служба во Републичкиот штаб за територијална одбрана, зонските штабови за територијална одбрана и во единиците и установите што ги формира Републиката, како и на командантите на општинските штабови за територијална одбрана, одобрение за патување во странство им издава командантот на Републичкиот штаб, а на граѓанските лица на служба во општинските штабови, единиците и установите на територијалната одбрана, командантот на општинскиот штаб.

Член 141

Командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана донесува поблиски прописи за граѓанските лица кои се однесуваат на пополнување на работните места; за одморите и отсуствата; за патувањето во странство; за личните доходи; за наградите и отплатината и за условите за нивно остварување; за стручното образование и усовршување; за обврските; за работа подолга од полното работно време; за бесплатно користење на работна облека и обувки и за другите прашања од односите во службата.

12) Други одредби

Член 142

Пополнување на територијалната одбрана се врши во согласност со плановите за организација и развој на територијалната одбрана и утврдените критериуми и приоритети за пополнување, а според добиените бројни распореди на воените обврзници и материјалните средства од попис.

Бројните распореди од претходниот став ги утврдуваат:

— општинските штабови за територијална одбрана — за единиците, установите и штабовите што ги формира општината, месните заедници и организациите на здружениот труд; и

— Републичкиот штаб за територијалната одбрана — за единиците, установите и штабовите што ги формира Републиката или се формираат според планот за одбрана на Републиката.

Член 143

Распоред на резервните воени старешини и на војниците — обврзници на одредени старешински должности во територијалната одбрана, вршат:

— командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана — на мајори, потполковници,

полковници и другите воени обврзници на старешински должности за кои се предвидени овие чинови, како и на други офицери, помлади офицери и војници обврзници распоредени на старешински должности во штабовите, единиците и установите што ги формира Републиката;

— командантите на општинските штабови за територијална одбрана — на офицерите до чинот капетан I класа и на помладите офицери и другите воени обврзници на офицерски должности до чинот капетан I класа, распоредени во штабовите, единиците и установите што ги формира општината, организациите на здружениот труд и месните заедници.

Член 144

Воено лице на служба во територијалната одбрана е должно привремено да престојува во воена единица, односно воена установа, ако тоа го бараат посебни потреби на службата.

Привремен престој, од претходниот став, наредува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, односно старешината што тој ќе го овласти.

Член 145

Заради разгледување и давање на мислења на надлежниот старешина во врска со унапредувањето, распоредот, назначувањето, давањето на одликувања и други кадровски прашања кои се однесуваат на припадниците на територијалната одбрана, при Републичкиот штаб за територијална одбрана и при општинските штабови за територијална одбрана, може да се формира кадровски совет, како советодавно тело на старешината на штабот.

Членовите на кадровскиот совет од претходниот став ги именува старешината на штабот.

Член 146

Трошоците настанати во врска со упатувањето на лицата во резервен состав на лекарски преглед и оценка на нивната способност за служба во резервниот состав на вооружените сили, се исплатуваат:

1. врз товар на организациите на здружениот труд, ако се распоредени во единиците, установите и штабовите на територијалната одбрана што таа ги формира;

2. врз товар на општината, ако немаат воен распоред или ако се распоредени во единиците, установите и штабовите на територијалната одбрана што ги формира општината или месната заедница;

3. врз товар на Републиката, ако се распоредени во единиците, установите и штабовите на територијалната одбрана што таа ги формира.

Член 147

На лицата на служба во територијалната одбрана, во однос на кривичната, дисциплинската и материјалната одговорност и одговорноста за прекршоци, се применуваат одредбите на Законот за служба во вооружените сили.

Глава VII

СУДОВИ НА ЧЕСТА

Член 148

Резервните офицери, помладите офицери и воените службеници, одговараат пред судовите на честа за престапи сторени надвор од воената служба со кои му се нанесува штета на угледот или грубо се запоставува должноста на резервен воен старешина.

Член 149

Судовите на честа се: првостепените судови на честа и Вишиот суд на честа.

Првостепените судови на честа се основаат на подрачјето на една или повеќе општини, при општинскиот орган на управата за народна одбрана.

Вишиот суд на честа се основа при Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Се овластува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија да ги утврди подрачјата и седиштата на првостепените судови на честа.

Член 150

Судовите на честа се состојат од претседател, заменик на претседателот и најмалку тројца судии.

При судовите на честа постои обвинител и определен број заменици на обвинителот.

Вишиот суд на честа има секретар, што го именува и разрешува од должноста републичкиот секретар за народна одбрана.

Претседателот, заменикот на претседателот, судиите, обвинителот и неговите заменици, во вишиот суд на честа ги именува и разрешува од должноста Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, а во првостепените судови на честа извршниот орган на Собранието на општината, по предлог од организацијата на Сојузот на резервните воени старешини.

Член 151

Штабовите за територијална одбрана, организите на управата за народна одбрана и другите органи, организациите на Сојузот на резервните воени старешини, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, штом ќе дознаат дека помлад резервен офицер, и воен службеник сторил дисциплински престап, се должни за тоа да го известат старешината на општинскиот орган на управата за народна одбрана во седиштето на првостепениот суд на честа или републичкиот секретар за народна одбрана, заради покренување на извид.

Член 152

Извид покренува старешината на општинскиот орган на управата за народна одбрана при кој е формиран првостепен суд на честа, кој со решение го определува лицето што ќе го спроведе извидот.

Извидот се смета за итен.

По завршениот извид, материјалот од извидот се доставува до старешината на органот од став 1 на овој член.

Старешината на органот од став 1 од овој член ќе ја запре постапката ако утврди дека нема престап или дека сторителот не е одговорен за престапот, односно ако постојат други основи кои ја исклучуваат одговорноста.

Ако старешината на органот од став 1 на овој член смета дека се работи за престап и дека сторителот за таквиот престап е одговорен, ќе донесе решение со кое сторителот на престапот се изведува пред судот на честа и предметот ќе го достави до обвинителот заради поднесување на обвинение.

Член 153

Обвинителот при првостепениот суд на честа е должен да поднесе обвинение во рок од 3 дена од приемот на списите од претходниот член, односно во тој рок да побара дополнување на извидот.

Кога судот на честа ќе го прими обвинителниот акт претседателот на судот, ако утврди дека увидот не треба да се дополнува, обвинителниот акт го доставува до тужениот и определува ден за претрес.

Член 154

Судовите на честа судат во совети.

Еден член на советот мора да биде дипломиран правник.

Член 155

Поблиски прописи за организацијата и работата на судовите на честа донесува републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 156

Услови и средства за работа на Вишиот суд на честа се обезбедуваат во буџетот на Републиката, на пресметката на Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Услови и средства за работа на првостепените судови на честа се обезбедуваат во буџетот на општината, на пресметката од надлежните органи на управата за народна одбрана.

Општините договорно ги утврдуваат обврските во врска со обезбедувањето на услови и средства за заедничките првостепенени судови на честа.

Член 157

Надзор над работата на првостепените судови на честа врши Вишиот суд на честа.

Глава VIII

ЦИВИЛНА ЗАШТИТА

1. Заеднички одредби

Член 158

Цивилната заштита е дел на системот на народната одбрана и најширок облик на организирање, подготвување и учество на работните луѓе и граѓаните, организациите на здружениот труд, месните заедници и на другите самоуправни организации и заедници, на општината и Републиката во заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра од воени дејствија и елементарни и други непогоди во мир.

Член 159

Цивилната заштита се организира како единствен систем во Републиката, општините, месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, државните органи, станбените згради и другите објекти.

Член 160

Цивилната заштита се состои од самозаштитата на работните луѓе и граѓаните, мерки за цивилна заштита, единици и штабови за цивилна заштита.

2. Самозаштита

Член 161

Самозаштитата е дел од цивилната заштита и најмасовно организирано подготвување и преземање на мерки и постапки за непосредна лична, заемна и колективна заштита на работните луѓе и граѓаните во станбените згради, населбите, месните заедници, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Член 162

Во рамките на самозаштитата се организираат, подготвуваат и преземаат мерки и постапки за превентивна заштита, прва помош и самопомош, укажување помош на членовите на семејството, заштита и спасување на општествената сопственост и средствата во сопственост на граѓаните и извршување на други мерки и постапки за лична и колективна заштита со која се обезбедува прво организирано укажување на помош за заштита и спасување од воени дејствија и елементарни и други непогоди.

Член 163

Работните луѓе и граѓаните во станбените згради и другите објекти, месните заедници, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, спроведуваат мерки и постапки за лична и колективна заштита; формираат единици за општа намена и се грижат за опремување и обучување

на тие единици; набавуваат, односно изработуваат прирачни средства за лична заштита; обезбедуваат средства за колективна заштита и спроведуваат обука за самозаштита.

За организирање и подготвување на самозаштитата во државните органи одговорен е старешината на органот, во месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници — органот на управување, во месните заедници — органот утврден со статутот и во другите објекти — органот што управува со зградата односно другиот објект и повереникот за цивилна заштита на зградата.

Член 164

Средства и опрема за колективна заштита во станбените згради обезбедуваат самоуправните интересни заедници од областа на станувањето.

Средства и опрема за колективна заштита на работните луѓе и на општествената сопственост, обезбедуваат организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Член 165

Организацијата на црвениот крст учествува во организирањето и подготвувањето на самозаштитата, врши оспособување на работните луѓе и граѓаните за непосредна лична и заемна колективна заштита, учествува во згрижувањето на болните и изнемоштените граѓани и презема соодветни мерки и активности за доброволно давање на крв и за создавање на резерви и продукти од крв за потребите во војна и во случај на елементарни и други непогоди.

3. Мерки за цивилна заштита

Член 166

Мерките за цивилна заштита се преземаат заради спречување на опасностите предизвикани од воени дејствија и елементарни непогоди, како и за ублажување и отстранување на последиците од настанатите опасности.

Мерки за цивилна заштита се: засолнување на населението и материјалните добра; евакуацијата; згрижување на загрозеното и настраданото население; затемнување; маскирање; радијационо-биолошко-хемиска заштита; заштита од неексплодирани убојни средства; заштита од уривање, поплави, пожари и експлозив; прва медицинска помош; прва ветеринарска помош; асанација на теренот, мерки за одржување на редот и создавање на резерви и продукти од крв.

Мерките за цивилна заштита од претходниот став се организираат и спроведуваат според посебни планови, кои се составен дел на плановите за одбрана.

а) Засолнување на населението и материјалните добра

Член 167

Општините, месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, изработуваат планови за засолнување на граѓаните, работните луѓе и материјалните добра и програми за изградба на засолништа.

Член 168

Со планот за засолнување се утврдуваат потребите од простор за засолнување, видот и капацитетот на засолништата, степенот на отпорност и мерките и постапките за засолнување на населението и материјалните добра.

Член 169

Со програмата за изградба на засолништа се утврдува изградба на нови засолништа, прилагодување на постојните засолништа и прилагодува-

ње на подрумските и другите погодни објекти за засолнување.

Со програмата за изградба на засолништа општините, месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници се должни да предвидат првенствено изградба на засолништа кои можат да се користат и за други потреби во мир (двоенаменски засолништа) во согласност со планот за одбрана и урбанистичкиот план на општината.

Член 170

Во урбанистичкиот и просторниот план на општината, во согласност со планот за засолнување и програмата за изградба на засолништа, се предвидува изградба на нови засолништа и прилагодување на другите погодни простории, градежни и природни објекти за засолнување на населението и материјалните добра.

Член 171

При изградба на нови згради и други објекти во градовите и другите населени места, во кои, согласно со планот за засолнување, треба да се градат засолништа, инвеститорот на зградата, односно објектот, не е должен да гради засолништа:

1. ако изградбата на засолништата не е можна заради природните карактеристики на земјиштето на кое се гради зградата, односно објектот (подводност и др.);

2. ако во близина на зградата, односно објектот, постојат природни или вештачки објекти погодни за засолнување на населението и материјалните добра кои можат да се прилагодат за заштита од современи воени средства;

3. ако капацитетот на веќе изградените засолништа ги задоволува потребите од засолнување на населението и материјалните добра.

Постоенето на условите од претходниот став го оценува општинскиот штаб за цивилна заштита.

Член 172

Средствата за изградба на засолништата на подрачјето на општината се обезбедуваат: од придонес на инвеститорите на станбени и деловни згради, кои не градат засолништа или градат засолништа во вредност помала од износот на придонесот пресметан според став 2 на овој член; од делот на станарината, односно закупнината од станбени и деловни згради и од закупнината за користење на засолништата во мир.

Придонесот на инвеститорите на станбени и деловни згради за изградба на засолништа, не може да биде помал од 2% од вкупната вредност на градежниот дел на зградата.

Висината на делот од станарината, односно од закупнината што се издвојува за изградба на засолништа, не може да биде помала од 2% од вкупниот износ на станарината, односно на закупнината на станбени и деловни згради.

Сопствениците на деловни и станбени згради, односно на деловни простории и станови кои не плаќаат станарина (закупнина), се должни да плаќаат придонес утврден со одлука на собранieto на општината во рамките на висината на придонесот од претходниот став, според висината на станарината, односно закупнината која би се плаќала на таа зграда, деловна просторија или стан.

На објектите кои исклучиво служат за потребите на народната одбрана не се плаќа придонес за изградба на засолништа.

Под градежен дел на зградата, во смисла на став 2 на овој член, се смета градежниот објект со внатрешната инсталација (електрична, водоводна, канализациона), без опремата и мебелот.

Член 173

Висината на придонесот и на делот од станарината, односно закупнината од член 172 на овој закон ја утврдува собранieto на општината.

Средствата за изградба на засолништа се уплатуваат на посебна сметка.

За распоредот и употребата на средствата за изградба на засолништа на подрачјето на општината одлучува советот за народна одбрана на собранието на општина, по предлог од општинскиот штаб за цивилна заштита.

Член 174

Придонесот од член 172, став 2 на овој закон инвеститорите на станбени и деловни згради го уплатуваат при уплатувањето на пресметковната ситуација, според пресметковната вредност и извршените работи.

Инвеститорите на приватните станбени и деловни згради придонесот го плаќаат при добивањето на градежна дозвола.

Делот од станарината, односно закупнината за изградба на засолништа, се уплатува во рокот што го утврдува собранието на општината.

Член 175

Средствата за изградба на засолништа, формиран според член 172 на овој закон, можат да се здружуваат со средствата на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници за изградба на двоенаменски засолништа.

Член 176

Од средствата за изградба и одржување на засолништата можат да им се одобруваат кредити на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, ако градат објекти или вршат нивно прилагодување за засолнување на населението и материјалните добра, а особено ако градат двоенаменски засолништа.

Рокот на враќањето на овие средства не може да биде подолг од 15 години.

Член 177

Засолништата можат да се даваат под закуп за мирновременски потреби на општествени и граѓански правни лица, како и на граѓани на начин и според условите што ги пропишува собранието на општината, со тоа што да не се врши адаптација која би влијаела или би можела да влијае врз промената на нивната намена и врз намалувањето на заштитната моќ; да не се користат за цели што би ги влошиле хигиенските и техничките услови за засолнување; во случај на непосредна воена опасност и војна, веднаш или најдоцна во рок од 18 часа, да можат да се испразнат и оспособат за заштита.

Член 178

Наплатување на придонесите за изградба на засолништа врши општинскиот орган на управата, надлежен за финансите според прописите кои се однесуваат на наплатувањето на данокот и придонесите.

Против решението на надлежниот општински орган на управата може да се поднесе жалба до Републичкиот секретаријат за финансии. Жалбата не го одложува извршувањето на решението.

б) Евакуација

Член 179

Општините, месните заедници и организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници изработуваат планови за евакуација на населението и материјалните добра, согласно со процената за опасност од воени дејствија.

Со планот за евакуација се утврдуваат организационите и оперативните мерки за евакуација, лицата и средствата што подлежат на евакуација, начинот на евакуација, реоните за евакуација, правците на движење и другите мерки за обез-

бедување, заштита, материјално згрижување и работа на евакуираното население.

Член 180

Општината, од чие подрачје се врши евакуацијата е должна, во соработка со општината на чие подрачје се врши евакуацијата да обезбеди услови за прифаќање и згрижување на евакуираното население и на материјалните добра.

Член 181

Извршниот совет на Собранието на СР Македонија ги утврдува критериумите за евакуација на луѓето и материјалните добра и категориите на лицата што подлежат на евакуација.

Евакуација на граѓаните, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници наредува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Упатство за организирањето и спроведувањето на евакуацијата на населението донесува републичкиот секретар за народна одбрана, а за евакуацијата на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници републичкиот секретар за индустрија и трговија, во согласност со републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 182

Граѓаните на кои им е соопштено дека ќе се евакуираат, должни се во рок од 15 дена од денот на настанувањето на промените кои се од интерес за подготвувањето и извршувањето на евакуацијата (промена на стан, промена на здравствена состојба и сл.) да се пријават на надлежниот орган на општината.

в) Згрижување на загрозеното и настраданото население

Член 183

Со згрижувањето на загрозеното и настраданото население непосредно раководат штабовите за цивилна заштита, додека не се создадат услови грижата за згрижување на населението да ја преземат надлежните органи на Републиката, општините и месните заедници.

По барање на штабовите за цивилна заштита, корисниците на станбени и други згради се должни на привремено сместување да го примат загрозеното и настраданото население, а организациите на здружениот труд и другите организации за лихите на храна и други материјални средства да ги стават на располагање за згрижување на загрозеното и настраданото население.

г) Затемнување

Член 184

Со планот за затемнување се утврдуваат: постапката, видот и степенот на затемнување; средствата и начинот на затемнување на населените места, улиците, станбените, стопанските и други објекти и сообраќајните средства.

Упатство за изработка на планот за затемнување донесува републичкиот секретар за народна одбрана, во согласност со републичкиот секретар за индустрија и трговија.

д) Маскирање

Член 185

За објектите за кои општината, во соработка со надлежниот воен орган, ќе определи да се маскираат, се изработува план за маскирање, со кој се утврдуваат мерките, постапката и видот на маскирањето, средствата и потребното време за маскирање.

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и државните органи, во согласност со планот за маскирање, преземаат подготвителни мерки и обезбедуваат потребни средства за маскирање во случај на непосредна воена опасност и во војна.

г) Заштита од неексплодирани убојни средства

Член 186

Работите на заштитата и уништувањето на неексплодирани убојни средства во мир можат да ги вршат само лица кои се здравствено и физички способни и имаат соодветна стручна спрема, што ја пропишува републичкиот секретар за труд во согласност со републичкиот секретар за народна одбрана.

Работите на заштитата и уништувањето на неексплодирани убојни средства можат да ги вршат и соодветните единици на територијалната одбрана и цивилната заштита.

Одобрението на лицата за вршење на работите на заштитата и уништувањето на неексплодирани убојни средства го издава републичкиот секретар за народна одбрана, кој може да го определи и подрачјето на кое ќе се вршат овие работи.

Единиците на територијалната одбрана што ќе вршат работи на заштита и уништување на неексплодирани убојни средства, ги определува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, а единиците за цивилна заштита началникот на Републичкиот штаб за цивилна заштита.

Републичкиот секретар за народна одбрана, во согласност со републичкиот секретар за финансии, го пропишува износот на надоместокот што им припаѓа на лицата за вршење на работите од став 1 на овој член.

е) Радијационо-биолошко-хемиска заштита (РБХ заштита)

Член 187

Општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници изработуваат план за радијационо-биолошко-хемиска заштита со кој се утврдува: организацијата на РБХ заштита, начинот на откривање и утврдување на опасностите од РБХ средствата, преземањето и спроведувањето на пропишаните мерки за РБХ заштита и за отстранување на последиците предизвикани од РБХ средствата.

Член 188

Републичкиот секретар за народна одбрана, во согласност со републичкиот секретар за здравство и социјална политика, ги определува научно-истражувачките организации, органите на хидро-метеоролошката служба и другите стручни служби, кои се должни да учествуваат во извршувањето на мерките и задачите на РБХ заштитата и ги утврдува мерките и начинот на спроведување на тие мерки.

ж) Создавање на резерви од крв

Член 189

Републиката, општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, за своите потреби во војна, во случај на непосредна воена опасност или во случај на елементарни и други непогоди во мир, обезбедуваат соодветни резерви и продукти од крв.

4. Единици на цивилната заштита

Член 190

Единици на цивилната заштита формираат Републиката, општините, организациите на здруже-

ниот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, во согласност со планот за одбрана на општината, односно Републиката.

Републиката, општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници можат да формираат заеднички единици на цивилната заштита.

Единиците за цивилната заштита се формираат како единица за општа намена и специјализирани единици.

Член 191

Единиците за општа намена се организираат во месните заедници, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и во станбените згради и други објекти.

Член 192

Единиците за општа намена се наменети првенствено за самозаштита, односно за: спасување од урнатини, укажување на прва помош на повредените, локализирање и гаснење на пожари и за деконтаминација на неповредените луѓе и добитокот.

Единиците за општа намена се формираат во екипи, одделенија, водови и чети.

Личниот и материјалниот состав на единиците за општа намена го утврдува републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 193

Специјализираните единици се интервентни сили на цивилната заштита наменети за извршување на посложени и пообемни задачи за заштита и спасување на граѓаните, работните луѓе и материјалните добра.

Член 194

Специјализираните единици се формираат по намена за: техничка, санитарска, ветеринарна, противпожарна и радијационо-хемиско-биолошка заштита, за асанација на теренот и за спроведување на мерките за одржување на редот.

По потреба можат да се формираат и други специјализирани единици на цивилната заштита.

Член 195

Специјализирани единици формираат поголемите организации на здружениот труд, општината и Републиката.

Специјализирани единици можат да формираат и месните заедници.

Специјализираните единици на општината и Републиката, првенствено се наменети за заштита и спасување на населението и материјалните добра на поширокото подрачје на општината односно на пошироката територија на Републиката.

Специјализираните единици на месните заедници првенствено се наменети за заштита и спасување на населението и материјалните добра во месната заедница, а специјализираните единици на организациите на здружениот труд за заштита и спасување на работните луѓе и имотот на организацијата.

Единиците од претходниот став можат да се употребат и за заштита на населението и материјалните добра на поширокото подрачје на општината, односно на пошироката територија на Републиката.

Советот за народна одбрана на собрание на општината може да утврди организации на здружениот труд и други организации во кои ќе се формираат општински специјализирани единици.

Член 196

За формирањето на специјализираните единици во организациите на здружениот труд и месните заедници одлучува органот на управување утврден со статутот на организацијата, односно органот утврден со статутот на месната заедница.

За формирање на специјализираните единици на општината одлучува советот за народна одбрана на општинското собрание, кој ги утврдува и организациите на здружениот труд и другите организации и органи од кои се пополнуваат овие единици со обврзници и материјални средства.

За формирањето на специјализираните единици на Републиката одлучува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 197

Специјализираните единици се формираат во водови, чети и одреди.

Личниот и материјалниот состав на специјализираните единици го утврдува републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 198

Обврзниците на цивилната заштита распоредени во единиците и штабовите за цивилната заштита имаат униформа со еднообразни ознаки и им се издава значка и легитимација, а старешините на единиците имаат ознака и за степенот на старешинството.

Униформата, ознаките, формата на значката и легитимацијата од став 1 на овој член ги пропишува републичкиот секретар за народна одбрана.

5. Штабови за цивилна заштита

Член 199

За оперативно раководење со единиците за цивилна заштита, со организацијата на спроведувањето на мерките за заштита и со акциите за спасување на населението и материјалните добра од воени дејства и елементарни и други непогоди, како и за вршење на одредени работи во врска со организирањето и подготвувањето на цивилната заштита, Републиката и општините формираат штабови за цивилна заштита.

Штабови за цивилна заштита можат да формираат организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации можат да формираат заеднички штабови за цивилна заштита.

Месните заедници можат да формираат заеднички штабови за цивилна заштита и територијална одбрана (штабови за општонародна одбрана).

Член 200

Штабовите за цивилна заштита обезбедуваат спроведување на единствената доктрина на цивилната заштита; вршат процена на опасностите и последиците од воени дејствија и елементарни непогоди; изработуваат соодветни планови за употреба на единиците и за организација и развој на цивилната заштита; ја следат состојбата на подготовките на цивилната заштита; обезбедуваат употреба на единиците за цивилна заштита и соработуваат и ги усогласуваат своите активности со штабовите за територијална одбрана и командите и единиците на Југословенската народна армија.

Член 201

Штабовите за цивилна заштита меѓусебно соработуваат и ги усогласуваат своите активности во организирањето, подготвувањето и употребата на единиците за цивилна заштита и во спроведувањето на мерките за заштита.

За време на војна, непосредна воена опасност и во случај на елементарни и други непогоди во мир, Републичкиот штаб за цивилна заштита може да им издава наредби за употреба на единиците и спроведувањето на мерките за цивилна заштита на општинските штабови, а општинските штабови на штабовите на месните заедници и организациите на здружениот труд.

Член 202

Штабовите за цивилна заштита се состојат од командант, началник и определен број членови.

Со работата на штабовите за цивилна заштита за време на војна, непосредна воена опасност и во случај на елементарни и други непогоди во мир, раководи командантот на штабот.

Со стручните работи на штабовите, во врска со организирањето и подготвувањето на цивилната заштита во мир, раководи началникот на штабот.

Член 203

Командантот на општинскиот штаб за цивилна заштита го именува и разрешува од должност собранието на општината, а началникот на општинскиот штаб за цивилна заштита и членовите ги именува и разрешува од должност извршниот орган на собранието на општината.

Началникот на општинскиот штаб за цивилна заштита и определен број членови се именуваат од редот на стручните работници на општинските органи на управата за народна одбрана.

Другите членови на општинскиот штаб за цивилна заштита се именуваат од редот на функционерите и стручните работници на општинските органи и организации и од претставници на организациите на здружениот труд, чија дејност е сродна со функциите на цивилната заштита.

6. Пополнување и евиденција на цивилната заштита

Член 204

Единиците и штабовите за цивилна заштита се пополнуваат со луѓе и со материјални средства од попис врз територијален и производен принцип.

Единиците и штабовите за цивилна заштита се пополнуваат со обврзници на цивилната заштита (обврзници), врз основа на распоред.

Член 205

Единиците и штабовите за цивилна заштита што ги формира општината, односно месната заедница, се пополнуваат со обврзници од подрачјето на општината, односно на месната заедница.

Единиците и штабовите за цивилна заштита што ги формираат организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, се пополнуваат со обврзници од тие организации односно заедници.

Единиците за цивилна заштита што заеднички ги формираат месните заедници и организациите на здружениот труд се пополнуваат со обврзници од месната заедница и од организацијата на здружениот труд.

Член 206

Распоред на обврзниците во единиците за цивилна заштита на месните заедници, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, врши органот утврден со статутот на организацијата, односно заедницата.

Распоред на обврзниците во единиците за цивилна заштита на општината врши општинскиот орган на управата за народна одбрана, а на единиците што ги формира Републиката, Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Член 207

Единиците и штабовите за цивилна заштита можат да се пополнуваат со обврзници што подлежат на воена обврска кои не се распоредени во вооружените сили.

Член 208

Евиденција на обврзниците за распоред во единиците за цивилна заштита водат општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Начинот на водење на евиденцијата на обврзниците на цивилната заштита го пропишува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

7. Служба во цивилната заштита

Член 209

Под служба во цивилната заштита се смета вршење на должноста на припадниците на цивилната заштита во единиците и штабовите за цивилна заштита.

Служба во цивилната заштита припадниците на цивилната заштита вршат од моментот на мобилизацијата, односно активирањето на штабовите и единиците за цивилна заштита за време на војна, вежба и други форми на обука или во случај на елементарни и други непогоди во мир.

Член 210

Обврзниците на цивилната заштита можат да се распоредуваат на старешински должности во единиците и штабовите за цивилна заштита (старешини на цивилната заштита).

Старешините на цивилната заштита раководаат со штабовите и единиците на цивилната заштита и вршат други задачи на цивилната заштита, утврдени со плановите за одбрана и другите општи акти на надлежните органи на Републиката, општините, месните заедници и организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Припадниците на цивилната заштита се должни да ги извршуваат наредбите на старешините на цивилната заштита кои се однесуваат на вршењето на службата во цивилната заштита, освен ако е очигледно дека извршувањето на наредбата претставува кривично дело.

Припадникот на цивилната заштита, ако прими наредба од старешините чие извршување би претставувало кривично дело, должен е за тоа да го известат повисокиот старешина или надлежниот општински орган на управата за народна одбрана.

Член 211

На обврзниците на цивилната заштита, распоредени во единиците и штабовите на цивилната заштита, во однос на кривичната, дисциплинската и материјалната одговорност и одговорноста за прекршоци се применуваат општите прописи.

Член 212

Обврзник на цивилната заштита кај кого дошло до промена на здравствената состојба, која е од влијание за неговата способност за служба во цивилната заштита, може, по свое барање или по покана од општинскиот орган на управата за народна одбрана, да биде упатен на лекарски преглед и на оценување на способноста за служење во цивилната заштита.

Оцена на способноста, односно неспособноста за служење во цивилната заштита од претходниот став, дава лекарска комисија што ја формира општинскиот орган на управата за народна одбрана.

Член 213

Трошоците настанати во врска со упатувањето на обврзниците на цивилната заштита на лекарски преглед или оценка на нивната способност за служење во цивилната заштита се исплатуваат:

1. на товар на организацијата на здружениот труд, ако се распоредени во единиците и штабовите на цивилната заштита што таа ги формира;
2. на товар на општината, ако немаат распоредени во единиците и штабовите на цивилната заштита што таа ги формира или ги формирала месната заедница;
3. на товар на Републиката, ако се распоредени во единиците и штабовите на цивилната заштита што таа ги формира.

Глава IX

МОБИЛИЗАЦИЈА НА ЦИВИЛНАТА ЗАШТИТА, ОРГАНИЗАЦИЈЕ НА ЗДРУЖЕНИОТ ТРУД И ДРУГИТЕ САМОУПРАВНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ЗАЕДНИЦИ И ДРЖАВНИТЕ ОРГАНИ

Член 214

Мобилизација на цивилната заштита, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и државните органи (мобилизација на органите и организациите), се врши во случај на опасност од вооружен напад или во случај на вооружен напад на СФР Југославија.

Со мобилизацијата на органите и организациите се обезбедува нивно преминување на воена организација и доведување во состојба за извршување на задачите утврдени со плановите за одбрана и на задачите во врска со извршувањето на мобилизацијата на вооружените сили.

Член 215

Мобилизацијата на органите и организациите може да биде општа или делумна, а според начинот на извршување — јавна или тајна.

Општата мобилизација ги опфаќа сите органи и организации, а делумната одредени органи и организации на територијата на Републиката, односно на подрачјето на општината.

Член 216

Мобилизацијата на органите и организациите се организира и извршува според нивните мобилизациони планови кои се составен дел на плановите за одбрана.

Член 217

За подготвување и извршување на мобилизацијата на цивилната заштита се одговорни командантите (началниците) на штабовите за цивилна заштита.

За подготвување и извршување на мобилизацијата во државните органи е одговорен старешината на органот, а во организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници индивидуалниот работодавен орган односно на него соодветен орган утврден со статутот или со друг самоуправен општ акт.

Член 218

Заради проверување на системот на мобилизација и на готовноста и способноста за извршување на задачите утврдени со плановите за одбрана, органите и организациите можат да организираат пробни мобилизационски вежби.

Заради организирање на пробни мобилизационски вежби со единиците на цивилната заштита на Републиката односно општината одлучува командантот на Републичкиот штаб за цивилна заштита, односно командантите на општинските штабови за цивилна заштита.

За организирање на пробни мобилизационски вежби во државните органи одлучуваат нивните старешини, а во организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, органот утврден со статутот или со друг самоуправен општ акт на организацијата, односно на заедницата.

Член 219

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и државните органи, заради отстранување на опасноста од ненадеен напад врз земјата, за зголемување на готовноста и способноста за одбрана и заштита и за извршување на своите задачи во војна, се должни да ги спроведуваат мерките за готовност утврдени со плановите за одбрана.

Член 220

Поблиски прописи за подготвувањето и извршувањето на мобилизацијата на органите и организациите донесува републичкиот секретар за народна одбрана.

Глава X

СЛУЖБА ЗА НАБЉУДУВАЊЕ, ЈАВУВАЊЕ, ИЗВЕСТУВАЊЕ И ТРЕВОЖЕЊЕ

1. Заеднички одредби

Член 221

Службата за набљудување, јавување, известување и тревожење ги открива опасностите од сите видови воени дејствија, непријателски и други активности, елементарните непогоди и други опасности и за откриените опасности и преземените мерки ги известува државните органи, штабовите и командите на вооружените сили, штабовите на цивилната заштита, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и населението и врши узбунување.

Службата за набљудување, јавување, известување и тревожење врши и други работи утврдени со закон и други прописи.

Член 222

Служба за набљудување, јавување, известување и тревожење, во согласност со единствените основи за нејзиното организирање и функционирање, формираат Републиката и општините.

Две или повеќе општини можат да формираат заедничка служба за набљудување, јавување, известување и тревожење.

Служба за набљудување, јавување, известување и тревожење можат да формираат и организациите на здружениот труд и месните заедници.

Член 223

Службата за набљудување, јавување, известување и тревожење се организира како единствен и поврзан систем на целата територија на Републиката, во рамките на единствениот општ систем за набљудување, јавување, известување и тревожење на Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Член 224

За потребите на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, Републиката и општините формираат центри за известување и тревожење, а по потреба вакви центри можат да формираат и организациите на здружениот труд.

Извршниот совет на Собранието на СРМ ги утврдува организациите на здружениот труд што се должни да формираат центри за известување и тревожење.

Член 225

Работите во врска со организирањето, подготвувањето, опремувањето и оспособувањето на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење на Републиката и општините, ги вршат органите на управата за народна одбрана.

Член 226

Службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, при известувањето и тревожењето, имаат приоритет во користењето на врските на јавниот сообраќај и функционалните системи за врски во Републиката и општините.

Член 227

Критериуми за материјално-техничко опремување на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење пропишува републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 228

На воените обврзници и обврзниците на цивилната заштита распоредени во службата на набљудување, извидување, известување и тревожење, во однос на кривичната, дисциплинската и материјалната одговорност и одговорноста за прекршоци, се применуваат општите прописи.

2. Републичка служба за набљудување, јавување, известување и тревожење

Член 229

Републичката служба за набљудување, јавување, известување и тревожење се состои од Републички центар за известување и тревожење и набљудувачка мрежа на редовните служби и дејности.

Член 230

Републичкиот центар за известување и тревожење, прибира податоци за сите видови опасности од воени дејствија, непријателски и други активности, елементарни непогоди и други опасности и несреќи, тие податоци ги обработува и доставува до штабовите и командите на вооружените сили, штабовите на цивилната заштита, државните органи, организациите на здружениот труд, општинските центри за известување и тревожење и до другите корисници и врши тревожење.

Внатрешната организација и систематизација на Републичкиот центар ја утврдува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 231

Набљудувачката мрежа на Републичката служба за набљудување, јавување, известување и тревожење ја сочинуваат органите, организациите и службите што ќе ги определи Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Органите, организациите и службите од претходниот став се должни на Републичкиот центар за известување и тревожење да му доставуваат податоци значајни за народната одбрана за кои ќе дознаат при вршењето на своите работи, како и податоците што ќе ги утврди Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Органите, организациите и службите од став 1 на овој член, должни се да ги оспособат своите работни луѓе и да обезбедат средства за откривање, следење, утврдување и пренесување на податоците значајни за народната одбрана.

Член 232

Средства за работа на Републичката служба за набљудување, јавување, известување и тревожење се обезбедуваат во републичкиот буџет.

Глава XI

ВРСКИ И КРИПТОГРАФСКА ЗАШТИТА

Член 233

За потребите на органите на Републиката и општините, за соодветните органи на општествено-политичките организации, за организациите на здружениот труд од посебно значење за народната одбрана, територијалната одбрана и органите за внатрешни работи, како и за раководење и командување во случај на непосредна воена опасност и во војна, се организираат и подготвуваат врски и се спроведуваат мерки за криптографска заштита на тајните податоци.

Поблиски прописи за организирање и подготвување на врските и за спроведување на мерките за криптографска заштита од став 1 на овој член донесува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 234

За организирање и подготвување на врските и за спроведување на мерките за криптографска заштита од член 233 од овој закон, во рамките на својот делокруг, одговорни се органите на управата за народна одбрана, штабовите на територијална одбрана и органите на управата за внатрешни работи.

Член 235

Врските од член 233 на овој закон, во поглед на функционирањето и нивното користење, претставуваат единствен систем на целата територија на Републиката, како дел од единствениот систем за врски на Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Член 236

Организациите на здружениот труд и другите организации и органи, иматели на јавни и функционални врски, должни се да организираат и спроведуваат подготовки за функционирање на овие врски во случај на непосредна воена опасност и во војна.

Користењето на врските од став 1 на овој член, во случај на непосредна воена опасност и во војна, го усогласува Републичкиот секретаријат за сообраќај и врски во согласност со Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Член 237

За потребите на органите на Републиката и општините и за соодветните органи на општествено-политичките организации, за раководење во случај на непосредна воена опасност и во војна, при органите на управата за народна одбрана се формира служба за врски.

Службата за врски од претходниот став се пополнува со воени обврзници и обврзници на цивилната заштита.

Глава XII**ОСПОСОБУВАЊЕ И ОБУЧУВАЊЕ ЗА ОДБРАНА И ЗАШТИТА****1. Заеднички одредби****Член 238**

Оспособувањето и обучувањето на работните луѓе и граѓаните за одбрана и заштита го организираат организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, општините и Републиката.

Оспособувањето и обучувањето за одбрана и заштита од претходниот став опфаќа оспособување и обучување на: младината и другото население, припадниците на единиците и штабовите за територијална одбрана и за цивилна заштита, обврзниците распоредени во службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, кадрите што работат во областа на одбраната и работниците распоредени во органите на Републиката и општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Член 239

За организирање и спроведување на обуката за одбрана и заштита, Републиката и општините можат да формираат центри за обука.

Општините можат да формираат заеднички центри за обука за одбрана и заштита.

Одлука за формирање на републички центар за обука за одбрана и заштита, донесува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 240

Спроведување на одредени видови на обука за одбрана и заштита можат да вршат општествените организации и организациите на здружениот труд, ако ги исполнуваат критериумите за спроведување

на обуката што ќе ги пропише Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Одобрение за спроведување на обуката од страна на организациите од претходниот став издава републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 241

Републиката и општините, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, заради увежбавање и проверка на оспособеноста и обученоста на работните луѓе и граѓаните за одбрана и заштита, можат да организираат и спроведуваат соодветни вежби.

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници се должни да учествуваат во вежбите што ги организира Републиката односно општините.

Општините се должни да учествуваат во вежбите што ги организира Републиката.

Републичкиот секретар за народна одбрана, во согласност со командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, ќе донесе поблиски прописи за подготовките, организирањето и изведувањето на вежбите од став 1 на овој член.

2. Оспособување и обучување на младината.**Член 242**

За оспособувањето и обучувањето на младината во основните и средните училишта и во високошколските организации, се одговорни и се грижат органите на Републиката и општините надлежни за работите на образованието самоуправниот интереси заедници од областа на образованието и органот на управување на училиштето, односно високошколската организација и за таа цел обезбедуваат материјални, програмски, кадровски и други услови.

Органите на управата за народна одбрана и штабовите за територијална одбрана им укажуваат стручна помош на организациите од претходниот став во спроведувањето на обуката за одбрана и заштита.

Член 243

Наставните планови и програми за обука на младината во основните и средните училишта, врз основа на ориентационата програма утврдена од сојузниот секретар за народна одбрана, ги изработува Републичкиот завод за унапредување на воспитувањето и образованието, а ги утврдува Републичкиот педагошки совет.

Наставните планови и програми за обука на младината во високошколските организации, врз основа на ориентационата програма утврдена од сојузниот секретар за народна одбрана, ги утврдува органот на управување определен со статутот на школата односно факултетот.

Член 244

Оспособувањето и обучувањето на младинците од обата пола кои не посетуваат средно училиште или не завршиле најмалку два класа на средното училиште, го организира општинскиот орган на управата за народна одбрана според програмата за оспособување и обучување на младината во средните училишта (Програмата по предметот „Одбрана и заштита“).

3. Оспособување и обучување на населението**Член 245**

Оспособувањето и обучувањето на населението го организира општинскиот орган на управата за народна одбрана.

Член 246

Оспособувањето и обучувањето на населението се состои од основна и дополнителна обука.

Основната обука трае најмалку 30 часови, а дополнителната 10 часови годишно.

Наставниот план и програмата за основната и дополнителната обука на населението ја утврдува републичкиот секретар за народна одбрана.

4. Обука на припадниците на територијалната одбрана

Член 247

Обуката на припадниците на територијалната одбрана се врши според одредбите на Законот за воена обврска.

5. Обука на припадниците на единиците и штабовите за цивилна заштита

Член 248

Обуката на обврзниците на цивилната заштита распоредени во единиците за општа намена и во штабовите на организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници, ја организира органот на управување утврден со статутот на организацијата, односно органот утврден со статутот на месната заедница.

Обуката од став 2 на овој член во државните органи ја организира старешината на органот.

Обуката на обврзниците на цивилната заштита, распоредени во општинскиот штаб за цивилна заштита и во единиците што ги формира општината, ја организира општинскиот штаб за цивилна заштита.

Обуката на обврзниците на цивилната заштита, распоредени во единиците што ги формира Републиката, ја организира Републичкиот штаб за цивилна заштита.

Член 249

Основната обука на обврзниците распоредени во специјализирани единици и штабови за цивилна заштита изнесува најмалку 80 часови, на обврзниците распоредени во единиците за општа намена најмногу 50 часови а дополнителната обука 20 часови годишно.

Бројот на наставните часови на основната обука, во смисла на став 1 на овој член, го утврдува извршниот орган на Собранието на општината.

Член 250

Наставните планови и програми за обука на припадниците на единиците и штабовите за цивилна заштита ги утврдува Републичкиот штаб за цивилна заштита.

6. Оспособување и обучување на кадрите

Член 251

На обврската за оспособување и обучување на кадрите подлежат: лицата кои имаат воен распоред во државните органи, организациите на здружениот труд и другите организации, лицата кои работат во органите на управата за народна одбрана и штабовите за цивилна заштита, стручните работници кои работат на работите од областа на народната одбрана во другите органи на Републиката и општините, во организациите на здружениот труд и другите организации и наставниците по предметот одбрана и заштита во школите и факултетите.

Усовршувањето на лицата од претходниот став се врши во воените и другите соодветни школи и во Работничкиот центар за обука за одбрана и заштита.

Член 252

Работниците во државните органи, организациите на здружениот труд и другите организации што работат на работи од областа на народната

одбрана, должни се, заради нивно стручно оспособување и усовршување, да ја посетуваат обуката што ја организираат организациите на здружениот труд и другите организации, општините и Републиката.

Трошоците за оспособување и усовршување на работниците што работат на работа од областа на народната одбрана, паѓаат на товар на нивните органи, организациите на здружениот труд и другите организации.

7. Други одредби

Член 253

Програмата за обука на единиците, штабовите и установите на територијалната одбрана ја донесува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Програмата за обука на милицијата и работниците што се распоредени во органите за внатрешни работи, ја донесува републичкиот секретар за внатрешни работи во согласност со командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Програмата за обука на работниците распоредени во организациите на здружениот труд и другите организации и во државните органи, за нивната работа во воени услови ја утврдува органот на управување утврден со статутот или со друг општ акт на организацијата, односно старешината на државниот орган.

Член 254

За посебни успеси постигнати во организирањето и спроведувањето на подготовките за општонародна одбрана, на општествено-политичките организации и нивните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, општествените организации и здруженијата, како и на лицата кои со својата работа и залагање придонеле за овие успеси, можат да им се доделуваат награди, одликувања, пофалби, обележја и други признанија.

Награди, пофалби, обележја и други признанија за посебни успеси постигнати во обуката и оспособувањето, можат да им се доделуваат на единиците и штабовите на територијалната одбрана и цивилната заштита, на припадниците на територијалната одбрана и цивилната заштита и на други лица кои со својата работа и залагање се истакнале или придонеле во обуката и оспособувањето.

Поблиски прописи за наградите и видот и начинот на доделување на пофалбите, обележјата и другите признанија од претходниот став, донесува Претседателството на СР Македонија.

8. Надоместок

Член 255

Припадниците на единиците на цивилната заштита и другите обврзници на обуката за одбрана и заштита (обврзници на обуката) што се вработени, за време на обуката, оспособувањето и вежбите за одбрана и заштита што се изведуваат во работни денови односно во работно време, имаат право на надоместок во висина на просечниот месечен личен доход за последните три месеци.

На обврзниците на обуката што се занимаваат со самостојна дејност (производна, услужна, интелектуална) им припаѓа надоместок од претходниот став во висина на основицата на која плаќаат придонес за пензиско и инвалидско осигурување.

На обврзниците на обуката што остваруваат право на пензија или примаат паричен надоместок поради привремена безработност, им припаѓа пензијата односно паричниот надоместок за време на обуката.

На обврзниците на обуката што не се вработени, им припаѓа надоместок од став 1 од овој член во износ што ќе го пропише општинското собрание.

Висината на надоместокот од став 2 на овој член не може да биде помала од 80% од пропишаниот износ на гарантираниот личен доход на подрачјето на општината.

Член 256

Обврзниците на обуката повикани на обука, оспособување и вежби, имаат право на надоместок на трошоците за превоз и на трошоците за исхрана и сместување (дневница).

Висината и начинот на остварување на надоместокот од претходниот став ги пропишува: за обуката што ја организира и изведува општината — општинското собрание, а за обуката што ја организираат организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници — тие организации односно заедници.

Надоместокот од став 1 на овој член се исплатува на товар на средствата на општината, односно на организацијата на здружениот труд и другите организации што го повикуваат или по чие барање е повикан обврзникот на обуката за одбрана и заштита.

Член 257

Надоместок на трошоците за превоз им припаѓа на обврзниците на обуката ако седиштето на органот што го повикал или местото каде што треба да се јави обврзникот е оддалечено повеќе од 10 км од местото на неговото живеалиште односно неговиот престој.

Член 258

Обврзниците на обуката за превоз можат да користат воз или автобус.

Надоместок на трошоците за превоз во јавниот сообраќај на обврзниците на обуката им припаѓа според патната тарифа за превоз по најкраток пат и со превозно средство определено во став 1 на овој член.

На релациите каде што не постои редовен железнички или автобуски сообраќај, на обврзниците на обуката за одбрана и заштита им припаѓа надоместок на трошоците за превоз според условите што ќе ги пропише општинското собрание.

На релациите на кои постои редовен железнички и автобуски сообраќај, можат да се користат други јавни или приватни сообраќајни средства, но не се признаваат поголеми трошоци од трошоците за превоз со воз или автобус на таа релација.

Член 259

Ако на обврзниците на обуката им е обезбедена бесплатна исхрана или бесплатно сместување, дневницата се намалува, и тоа:

1. ако е обезбедена исхрана — за 70%;
2. ако е обезбедено сместување — за 30%.

На обврзниците на обуката на кои им е обезбедена исхрана и сместување не им припаѓа дневница.

Член 260

На семејството на обврзникот на обуката за одбрана и заштита што ќе загине или умре за време на обуката, оспособувањето и вежбите, му припаѓа надоместок во висина на стварните трошоци за превоз до местото на закопот и за закопот.

Член 261

Обврзниците на обуката за одбрана и заштита кои за време на оспособувањето, обуката и вежбите, без своја вина ќе се повредат и од тоа ќе настапи оштетување на организмот најмалку до 20%, имаат право на еднакратна парична помош.

Ако обврзникот загине или умре од задобиената повреда, еднакратната парична помош му припаѓа на неговото семејство.

Висината на еднакратната парична помош од став 1 на овој член и условите под кои таа ќе се исплатува ги пропишува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Средства за исплата на еднакратната парична помош на обврзниците на обуката за одбрана и заштита обезбедува Републиката.

9. Здравствено и инвалидско осигурување

Член 262

Обврзниците на обуката за време на оспособувањето, обучувањето и вежбите, имаат право на здравствена заштита според општите прописи за здравствено осигурување на работниците.

Средства за остварување на здравствената заштита на обврзниците на обуката се обезбедуваат преку самоуправните интересни заедници за здравство и здравствено осигурување.

Републиката, општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници што ја организираат обуката за одбрана и заштита, им обезбедуваат дополнителни средства на самоуправните интересни заедници за здравство и здравствено осигурување за обврзниците на обуката кои немаат својство на осигуреници односно кои во рамките на заедницата за здравство и здравствено осигурување во која се осигурани користат помал обем на здравствена заштита од оној што им се обезбедува според општите прописи за здравствено осигурување.

Висината на средствата од претходниот став се утврдува договорно меѓу Републиката, општината, организацијата на здружениот труд и другата самоуправни организација и заедница што ја организира обуката за одбрана и заштита со самоуправната интересна заедница за здравство и здравствено осигурување на чие подрачје обврзниците на обуката имаат престојувалиште.

Републичкиот секретар за труд, во согласност со републичкиот секретар за народна одбрана, ќе донесе поблиски прописи за начинот и постапката за остварување на здравствената заштита на обврзниците на обуката.

Член 263

Обврзниците на обуката, во случај на губење или намалување на работната способност, телесно оштетување, настапување на инвалидност или смрт за време на оспособувањето, обучувањето и вежбите, имаат право на инвалидско осигурување според општите прописи за инвалидско осигурување на работниците.

Глава XIII

БЕЗБЕДНОСТ И ЗАШТИТА НА ТАЈНОСТА НА НАРОДНАТА ОДБРАНА

1. Заеднички одредби

Член 264

Безбедноста и заштитата на тајноста на податоците на народната одбрана, работните луѓе и граѓаните ја остваруваат во организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и државните органи.

Организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и државните органи, преземаат превентивни и други мерки и ги помагаат надлежните органи во откривањето и спречувањето на дејностите кои можат да им нанесат штета на интересите на одбраната и безбедноста на земјата.

Мерките за безбедност и заштита на тајноста на народната одбрана, организациите на здружениот труд, месните заедници и другите самоуправни организации и заедници и државните органи, ги организираат и спроведуваат врз основа на Законот за народна одбрана, овој закон, статутите и другите самоуправни општи акти.

Член 265

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и државните органи се должни да ги организираат и спроведуваат мерките за безбедност и за заштита на тајноста на податоците на народната одбрана; да го следат и анализираат спроведувањето на мерките за безбедност и заштита на тајноста на народната одбрана; да го согледуваат обемот и содржината на откриените тајни податоци и да преземаат мерки за отстранување на последиците, и во врска со тоа да ги информираат надлежните органи на Републиката и општините и да соработуваат меѓусебно и со надлежните органи.

Член 266

За организирањето и спроведувањето на мерките за безбедноста и заштитата на тајноста на народната одбрана во организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници одговара и се грижи органот на управување извршниот орган и работоводниот орган на организацијата, односно органот на месната заедница утврден со статутот или со друг општ акт, а во државните органи старешината на органот.

Член 267

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и државните органи, во рамките на своите права и должности, ги информираат работните луѓе и граѓаните за утврдените мерки за безбедност и заштита на тајноста на народната одбрана.

Предмет на јавно информирање не можат да бидат тајните податоци на народната одбрана, определени со закон, други прописи и самоуправните општи акти.

Член 268

Управните и стручните работи во врска со безбедноста и заштитата на тајноста на народната одбрана во Републиката и општините, во рамките на својот делокруг, ги вршат штабовите за територијална одбрана, органите за внатрешни работи, органите на управата за народна одбрана и другите органи надлежни за работите на безбедноста и самозаштитата.

Член 269

Републичкиот секретаријат за народна одбрана, ако тоа го бараат посебните интереси на одбраната, може да им забрани патување во странство на работниците во органите на управата за народна одбрана и на другите стручни работници што работат на работите од областа на народната одбрана во државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници.

Командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, ако тоа го бараат интересите на народната одбрана, може да им забрани патување во странство на граѓанските лица на служба во територијалната одбрана.

2. Мерки за безбедност и заштита на тајноста

Член 270

Претседателството на СР Македонија може да утврди зони на територијата на Републиката, во кои ќе се ограничи слободата на движењето, престојот или настанувањето на граѓаните, ако тоа го бараат интересите на народната одбрана.

Член 271

За време на изведување на вежби, заради безбедност на луѓето и имотот и за заштита на интересите на народната одбрана, командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана може да ја ограничи слободата на движењето на граѓаните на подрачјето на кое вежбата се изведува.

Член 272

Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, во согласност со планот за одбрана на Републиката, ги утврдува објектите од посебно значење за народната одбрана чие набљудување и снимање е забрането.

Член 273

Во реоните на објектите од посебно значење за народната одбрана не можат да се градат други објекти без согласност на републичкиот секретар за народна одбрана.

Републичкиот секретар за народна одбрана согласност од став 1 на овој член ја издава по предходно мислење на командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 274

Организациите на здружениот труд и другите организации што вршат снимање на филмови и телевизиски продукции на територијата на Републиката во копродукција со странски организации или за нивни потреби, за снимање на екстериерите се должни да прибават претходна согласност од Републичкиот секретаријат за култура.

Странските правни и физички лица не можат да снимаат филмови и телевизиски продукции на територијата на Републиката, без претходно одобрение од републичкиот секретар за култура.

Републичкиот секретар за култура, согласност, односно одобрението од став 1 и 2 на овој член, го издава по претходно мислење на републичкиот секретар за народна одбрана, републичкиот секретар за внатрешни работи и воениот орган определен од сојузниот секретар за народна одбрана.

Член 275

Организациите на здружениот труд и државните органи овластени од Сојузниот извршен совет за снимање на југословенската територија од воздух, се должни аерофотоснимките пред употребата, а најдоцна во рок од 8 дена по снимањето, да му ги достават на преглед на Републичкиот секретаријат за народна одбрана.

Републичкиот секретаријат за народна одбрана, во соработка со Републиката геодетска управа и надлежната војна команда, врши преглед на аерофотоснимките и ги определува снимките кои не можат да им се отстапуваат на други правни и физички лица.

Член 276

Лицата на служба во територијалната одбрана, лицата што вршат работи во областа на народната одбрана и другите лица што се запознати со одредени тајни податоци на народната одбрана, должни се да ја чуваат државната, воената и службената тајна.

Ослободување од обврската од став 1 на овој член, ако тоа не се противи на интересите на народната одбрана, за лицата на служба во територијалната одбрана дава командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана, односно старешината што тој ќе го овласти, а за другите лица работоводниот орган на организацијата на здружениот труд, односно старешината на органот од кој податокот потекнува.

Член 277

Заради заштита на интересите на народната одбрана, во органите на Републиката и општините, организациите на здружениот труд и во другите самоуправни организации и заедници, без курс се именуваат старешините на штабовите за територијална одбрана и старешините на органите на управата за народна одбрана и се пополнуваат работните места на кои се вршат работи во врска со: изработката, чувањето и остварувањето на плановите за одбрана; организирањето на врските и криптографската заштита; спроведувањето на оперативните работи и мобилизациските подготовки;

воената евиденција и организирањето на мерките за безбедност и заштита на тајноста.

Индивидуалните рабoтoвoдни органи на организациите на здружениот труд од посебно значење за народната одбрана, утврдени од Извршниот совет на Собранието на СР Македонија, се именуваат во согласност со Извршниот совет.

Начинот на пополнување на работните места од став 1 на овој член, критериумите за избор и именување на лица што вршат работи од областа на народната одбрана и посебните мерки за безбедност и заштита на овие места и должности, ги утврдува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Работните места од став 1 на овој член се утврдуваат со самоуправните општи акти на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници и со општите акти на државните органи и штабовите за територијална одбрана.

3. Безбедност на територијалната одбрана

Член 278

Безбедноста и самозащитата во територијалната одбрана ја организираат штабовите за територијална одбрана, а ја спроведуваат, во рамките на правата и должностите утврдени со закон, припадниците на територијалната одбрана, органите за безбедност на територијалната одбрана, органите за внатрешни работи и другите органи на Републиката и општините, државните органи, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници надлежни за организирање и подготвување на територијалната одбрана и за нејзината безбедност.

Член 279

Старешините на штабовите, командите, единиците и установите на територијалната одбрана, се одговорни за безбедноста на штабовите, единиците и установите со кои командуваат односно раководат.

Член 280

Стручните работи во врска со безбедноста и самозащитата во територијалната одбрана, ги вршат органите за безбедност на територијалната одбрана.

Во остварувањето на правата и должностите утврдени со закон и прописите донесени врз основа на закон, органите за безбедност на територијалната одбрана, во соработка со органите за безбедност на ЈНА и органите за внатрешни работи, прибираат податоци и известувања и преземаат потребни мерки за откривање и спречување на дејностите што се вршат во територијалната одбрана или спрема територијалната одбрана од поединци, групи или организации, насочени кон поткопување или уривање на поредокот утврден со уставот, кон загрозување на безбедноста на земјата и безбедноста и тајноста на плановите и подготвките во територијалната одбрана.

Член 281

Органите за безбедност на територијалната одбрана во мир се формираат во рамките на Републичкиот штаб за територијална одбрана и во зонските и општинските штабови за територијална одбрана што ќе ги определи командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

За време на војна или во случај на непосредна воена опасност, органи за безбедност на територијалната одбрана се формираат и во други штабови и единици на територијалната одбрана, според воената формација што ја утврдува командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Поблиски прописи за задачите, меѓусебната соработка и соработката на органите за безбедност

на територијалната одбрана со другите органи за безбедност, донесува Претседателството на СР Македонија.

Член 282

Правата и должностите на овластени работници во органите за внатрешни работи, пропишани со закон, во територијалната одбрана ги вршат овластени старешини на органите за безбедност на територијалната одбрана.

Командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана определува кои старешини се сметаат за овластени лица во смисла на претходниот став.

Глава XIV ИНСПЕКЦИЈА

Член 283

Заради обезбедување извршувањето на подготвките во областа на народната одбрана, републичките и општинските органи на управата и штабовите за територијална одбрана, во рамките на својот делокруг, а согласно со одредбите на овој закон, вршат инспекциски работи во поглед на спроведувањето на законите и другите прописи донесени во согласност со закон.

Член 284

Инспекциските работи во областа на народната одбрана ги вршат инспектори и други лица, кои за тоа имаат посебно овластување.

За вршење на инспекциски работи во областа на народната одбрана можат да бидат овластени лица што имаат виша или висока стручна подготовка и најмалку 4 години поминато на работа во областа на народната одбрана.

Член 285

Инспекторите и другите лица овластени да вршат инспекциски работи во областа на народната одбрана, својството го докажуваат со посебна легитимација.

Републичкиот секретар за народна одбрана го пропишува образецот и им ја издава легитимацијата на инспекторите и другите лица овластени да вршат инспекциски работи во областа на народната одбрана.

По исклучок од претходниот став, легитимацијата на инспекторите и другите лица овластени да вршат инспекциски работи во територијалната одбрана, ја издава командантот на Републичкиот штаб за територијална одбрана.

Член 286

Инспекторите и другите лица што се овластени да вршат инспекциски работи во областа на народната одбрана имаат право и должност:

1. да го проверуваат спроведувањето на подготвките и мерките за одбрана и да ги прегледуваат плановите за одбрана и другите документи за организирање и подготвување на народната одбрана;
2. да наредуваат отстранување на несогласностите во плановите и во другите документи, спроведување на мерките и извршување на работите и задачите што се предвидени со републичките планови и прописи и запирање на мерките што не се во согласност со тие планови и прописи;
3. да им укажуваат стручна помош на органите чии подготовки ги контролираат и за утврдената состојба и наредните мерки да ги известуваат надлежните органи.

Член 287

Органите, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници кај кои се врши инспекција, инспекторот односно лицето што врши инспекциски работи во областа на народната одбрана, се должни да му овозможат

преглед и контрола на плановите, документите, објектите и уредите и да им даваат известување и податоци во врска со надзорот.

Член 288

Ако инспекторот односно лицето што е овластено да врши инспекциски работи во областа на народната одбрана најде дека е сторен прекршок или кривично дело, должно е до надлежниот орган да поднесе барање за поведување на постапка заради прекршок, односно пријава за поведување на постапка заради кривично дело.

Член 289

Инспекторот, односно лицето што е овластено да врши инспекциски работи во областа на народната одбрана, најдената состојба ја констатира со записник, а извршувањето на мерките и работите за кои е овластено ги наредува со решение.

Со решението со кое се наредува извршувањето на мерките и работите се одредува и рокот за нивното извршување.

Глава XV

ОРГАНИЗАЦИЈА И ПОСЕБНИ ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА РАБОТНИЦИТЕ ВО ОРГАНИТЕ НА УПРАВАТА ЗА НАРОДНА ОДБРАНА

1. Организација

Член 290

Општинските органи на управата за народна одбрана се организираат како секретаријати или одделенија за народна одбрана.

Член 291

Општинските органи на управата за народна одбрана утврдуваат внатрешна организација со која се обезбедува вршење на работите кои се однесуваат на: подготовките за народна одбрана; изработката и усогласувањето на плановите за одбрана; вршењето на воената обврска и воената мобилизација и организирањето на обуката за одбрана и заштита, цивилната заштита, службата за набљудување, јавување, известување и тревожење, врските и криптографската заштита и вршењето на управно-правните работи.

Член 292

Со систематизацијата на работните места во органите на управата за народна одбрана се утврдуваат работни места кои можат да се пополнуваат со активни воени лица.

Потребата од пополнување со активни воени лица на работните места утврдени со систематизацијата на општинските органи на управата за народна одбрана ја утврдува советот за народна одбрана на општинското собрание, а во Републичкиот секретаријат за народна одбрана Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 293

Старешината на општинскиот орган на управата за народна одбрана го именува и разрешува општинското собрание на седница, по претходно мислење на републичкиот секретар за народна одбрана.

2. Стекнување и престанок на својството на работник

Член 294

Општите прописи за правата, должностите и одговорноста на работниците во работните заедници на органите на општината и Републиката се применуваат и на работниците во органите на управата за народна одбрана, доколку со овој закон не е поинаку определено.

На активните воени лица во органите на управата за народна одбрана се применуваат одредбите од Законот за служба во вооружените сили и другите воени прописи.

Член 295

За работник во органот на управата за народна одбрана може да биде примено лице кое, покрај општите услови за примање, ги исполнува и следните услови:

1. да е државјанин на СФРЈ,
2. да ја регулирал воената обврска,
3. да не е осудуван за кривични дела против народот и државата, кривични дела против службената должност, кривични дела против вооружените сили и за кривични дела извршени од користољубие или од други нечесни побуди,
4. против него да не се води кривична постапка за кривично дело од претходната точка,
5. со правосилна пресуда да не му е забрането вршење на соодветна должност, до рокот до кога трае таквата забрана,
6. да поседува морално-политички квалитети за работа во органите на управата за народна одбрана.

Член 296

На работникот на органот на управата за народна одбрана својството на работник во органот му престанува ако престане да поседува морално-политички квалитети за работа во органите на управата за народна одбрана, односно ако стане неподобен за работа во овие органи.

Неподобноста за работа во органите на управата за народна одбрана од претходниот член за општинските органи на управата за народна одбрана ја утврдува советот за народна одбрана на собранието на општината, а за Републичкиот секретаријат за народна одбрана — Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 297

Работникот во органот на управата за народна одбрана може привремено да биде отстранет од работното место и распореден на друго работно место кое одговара на неговата стручна спрема, ако против него е покрената постапка заради сторена потешка повреда на работната должност, утврдена со прописите за органите на управата и со овој закон и ако против него е покрената кривична постапка за кривично дело сторено на работа или во врска со работата во органот.

Работникот во органот на управата за народна одбрана може привремено да биде отстранет од органот ако извршил повеќе тешки повреди на работната должност или ако во случаите од претходниот став неговата натамошна работа, според оценката на старешината на органот, ќе ја отежне нормалната работа во органот и тешко ќе ги наруши меѓучовечките односи.

Член 298

Старешината на органот на управата за народна одбрана на работникот во органот може да му го прекине односно да го одложи користењето на годишниот одмор, ако определени неодложни работи не би можел да ги врши друг работник.

Работникот од претходниот став има право да го продолжи користењето на одморот, односно да го почне и во наредната година, штом ќе престанат причините за прекин односно одлагање.

Со општ акт на органот на управата за народна одбрана се утврдуваат причините за прекинување односно одлагање на годишниот одмор и трошоците што ќе му се признаваат на работникот заради прекинувањето односно одложувањето на користењето на годишниот одмор.

Член 299

Работникот на органот на управата за народна одбрана е должен да ја врши службената работа и подолго од полното работно време, ако ин-

тересите на службата тоа го бараат (дежурство, обука, вежба, смотра, проверка на подготовките за народна одбрана).

Со општ акт на органот на управата за народна одбрана се утврдуваат мерилата за одредување на надоместок на работниците за работа подолго од полното работно време.

Член 300

Работниците на органите на управата за народна одбрана не можат да вршат работи кои се во спротивност со карактерот на неговата редовна должност, односно со карактерот на работите што ги врши на своето работно место.

Работите од претходниот став ги пропишува републичкиот секретар за народна одбрана.

Член 301

На работникот на органот на управата за народна одбрана, кој има најмалку 15 ефективни години поминати на работа во органот за народна одбрана, а ќе оствари право на старосна или инвалидска пензија, пензијата му се определува во износ на просечниот месечен личен доход остварен во последната година на пензионирањето.

Член 302

На работниците кои работат на определени должности, односно работни места на кои тежината и посебните услови на работата битно влијаат врз намалувањето на нивната работна способност, стажот на осигурувањето им се смета во зголемено траење кое не може да биде помало од 15 месеци за 12 ефективни месеци поминати на тие должности.

Работните должности, односно места од претходниот став, степенот на зголемување на стажот на осигурување и обемот на намалувањето на старосната граница го утврдува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Член 303

На работникот во органот на управата за народна одбрана на кого ќе му престане својството на работник, а остварил право на пензија, му припаѓа отплатнина во висина на личниот доход остварен за последните три месеци — ако има над 25 години работен стаж, односно во висина на личниот доход остварен во последните четири месеци, ако има над триесет години работен стаж.

Член 304

Работник на органот на управата за народна одбрана, кој во вршењето или во врска со вршењето на службената работа ќе го загуби животот, ќе се погребне на трошок на органот на управата за народна одбрана, во местото што ќе го определи неговото семејство.

Во случаите од претходниот став, на семејството што го издржувал загинатиот работник му припаѓа еднократна парична помош во висина на личниот доход што работникот го остварил во последните 6 месеци.

Член 305

Како потешки повреди на работната должност на работниците во органите на управата за народна одбрана се сметаат:

1. одбивањето на извршување или неизвршување на задачите од делокругот на органот и на наредбите издадени од овластен старешина за извршување на тие задачи;

2. издавање или извршување на наредби со кои очигледно се загрозува безбедноста на луѓето и имотот;

3. непреземање или недоволно преземање на мерки во рамките на своите должности, потребни за безбедност на луѓето, доверените средства и предмети;

4. поднесувањето на неточни извештаи со кои може да им се нанесат штетни последици на подготовките за народна одбрана;

5. однесувањето кое го намалува угледот на органот на управата за народна одбрана или предизвикува нарушување на добрите меѓучовечки односи во органот;

6. однесувањето кое ги нарушува односите и соработката со воените и другите органи, а кое може да има штетни последици за извршувањето на задачите во подготовките за народна одбрана;

7. противправното добивање на лична и материјална корист со вршењето или во врска со вршењето на службената должност.

Со општ акт на органот на управата за народна одбрана можат да се утврдат и други потешки повреди на работната должност.

За повредите од точките 3, 5 и 6 од став 1 на овој член, работникот ќе се казни доколку дејствието го сторил смислено или поради крајно невнимание.

Член 306

На работниците и функционерите во органите на управата за народна одбрана и штабовите за територијална одбрана, поради природата и карактерот на работите што ги вршат, посебните услови на работа и посебните должности и одговорности утврдени со овој закон, се утврдува коефициент за зголемен личен доход за 20% над лимитот на средствата за редовна дејност.

Работните места на кои работниците од претходниот став имаат право на зголемен личен доход ги утврдува Извршниот совет на Собранието на СР Македонија.

Глава XVI

ФИНАНСИРАЊЕ НА НАРОДНАТА ОДБРАНА

1. Заеднички одредби

Член 307

Републиката, општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници ги финансираат работите на народната одбрана кои со законите од областа на народната одбрана им се ставени во надлежност.

Средствата за финансирање на работите на народната одбрана се утврдуваат со повеќегодишни и годишни програми за финансирање, што ги донесуваат: Републиката, општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, во согласност со плановите за народна одбрана и општествените планови и програми за развој.

Член 308

Во финансирањето на работите на народната одбрана се должни да учествуваат работните луѓе што вршат земјоделска, занаетчиска и друга дејност со личен труд со средства во сопственост на граѓаните, работните луѓе кои со личен труд самостојно, во вид на занимање, вршат уметничка, културна, адвокатска или друга професионална дејност и граѓанско-правните лица.

Начинот на уплатување на средствата на работните луѓе од претходниот став се уредува со закон, односно во согласност со законот, со договор или со спогодба во рамките на нивните асоцијации.

Член 309

Републиката, општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, за задоволување на потребите на народната одбрана што се од нивен заеднички интерес, можат да вршат заедничко финансирање на тие потреби.

Републиката, општините, организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници финансирањето на потребите на народната одбрана на претходниот став го вршат на начин и под услови утврдени со меѓусебни договори и спогодби.

Член 310

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници можат да здружуваат средства заради финансирање на одредени работи на народната одбрана и за создавање на услови и можности за задоволување на потребите на народната одбрана што се од заеднички интерес.

Здружувањето, управувањето, користењето и располагањето со средствата за финансирање на работите на народната одбрана од заеднички интерес се врши на начин и под услови утврдени со договор или спогодба.

Член 311

Како потреби на народната одбрана кои се од заеднички интерес, во смисла на овој закон се сметаат:

- организирањето, опремувањето и оспособувањето на единиците и установите на територијалната одбрана и специјализираните единици на цивилната заштита;
- организирањето, опремувањето и оспособувањето на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење;
- организирањето, опремувањето и оспособувањето на системот за врски за потребите на одбраната во случај на војна;
- изградбата на објекти за сместување и чување на оружје и други материјално-технички средства за потребите на народната одбрана, како и за нивно чување и одржување;
- создавањето на резерви и продукти од крв;
- уредувањето на територијата за потребите на народната одбрана;
- изградбата на јавни засолништа;
- други потреби утврдени со договор или спогодба.

2. Финансирање на работите на народната одбрана од надлежност на општините и Републиката

Член 312

Републиката ги финансира:

- организирањето, опремувањето и оспособувањето на здружените и другите единици и установи на територијалната одбрана што таа ги формира;
- подготовките и опремувањето на републичките органи и организации за работа во војна;
- организирањето, опремувањето и вооружувањето на воената милиција;
- обезбедувањето на републички стокковни резерви за потребите на одбраната во случај на војна;
- уредувањето на територијата и изградбата на објекти од посебно значење за Републиката во областа на народната одбрана;
- задачите на организациите на здружениот труд и другите организации од посебно значење за Републиката во областа на народната одбрана, утврдени со планот за одбрана на Републиката;
- програмите на општествените организации и здруженија на граѓаните за извршување на задачите од посебен интерес на народната одбрана;
- оспособувањето и обучувањето на своите кадри за работа на работи на народната одбрана како и на лицата распоредени на воени должности во републичките органи и организации;
- набавката и одржувањето на средствата за врски и криптографската заштита за потребите на органите на Републиката во војна;
- опремувањето, оспособувањето и одржувањето на Републичкиот центар за известување и тревожење.

Републиката ги финансира и другите потреби на народната одбрана од своја надлежност.

Член 313

Општината ги финансира:

- организирањето, опремувањето и оспособувањето на единиците и установите на територијалната одбрана што таа ги формира и единиците на територијалната одбрана на месните заедници кои не можат да обезбедат потребни средства;
 - организирањето, опремувањето и оспособувањето на специјализираните единици на цивилната заштита и единиците за општа намена во месните заедници кои не можат да обезбедат потребни средства;
 - подготовките на општинските органи и организации за работа во војна;
 - изградбата на јавни и други засолништа за потребите на населението;
 - организирањето, опремувањето и оспособувањето на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење;
 - оспособувањето и обучувањето на населението и кадрите што работат на работи во областа на народната одбрана во општинските органи и организациите, како и на кадрите распоредени според воената организација во овие органи;
 - оспособувањето и обучувањето на воншколската младина во согласност со чл. 187 од Законот за народна одбрана;
 - набавката и одржувањето на средствата за врски и криптографска заштита за потребите на органите на општината во војна;
 - задачите од посебно значење за народната одбрана на организациите на здружениот труд, општествените и другите организации утврдени со планот за одбрана на општината;
 - обуката на штабовите за општонародна одбрана на месните заедници.
- Општината ги финансира и другите потреби на народната одбрана од своја надлежност.

Член 314

Работите на народната одбрана од надлежност на Републиката односно на општините се финансираат од средствата на буџетите што служат за финансирање на општите општествени потреби.

Висината на средствата за финансирање на работите на народната одбрана од надлежност на Републиката, односно општината, се утврдуваат врз основа на среднорочните програми за финансирање на подготовките за народна одбрана, во процент од националниот доход од вкупното стопанство што го остварува Републиката, односно општината.

Висината на процентот од претходниот став се утврдува со среднорочниот план за општествен и економски развој на Републиката, односно општината.

Член 315

Републиката им обезбедува дополнителни средства на стопански недоволно развиените општини за финансирање на потребите на народната одбрана во рамките на општите дополнителни средства, според критериумите утврдени со посебен закон.

3. Финансирање на работите на народната одбрана од надлежност на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници

Член 316

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, работите на народната одбрана од своја надлежност ги финансираат според општите прописи за средствата на организациите на здружениот труд односно според прописите за финансирање на општествените дејности.

Член 317

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници средства за финансирање на работите на народната одбрана

од своја надлежност се должни да издвојуваат од остварениот доход.

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации од издвоените средства првенствено ги финансираат сопствените подготовки за одбрана утврдени со планот за одбрана на организацијата и со програмата за финансирање на тие подготовки.

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, чии подготовки за одбрана се помали во однос на издвоените средства, се должни остатокот од средствата да го уплатуваат во полза на организациите на здружениот труд чии одбранбени подготовки ги надминуваат нивните можности, под условите и на начин утврден со договор или спогодба.

Управувањето, користењето и располагањето на уплатените средства од претходниот став се регулира со договор или спогодба.

Член 318

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници, средствата за финансирање на работите на народната одбрана од своја надлежност ги издвојуваат и пресметуваат по пропорционална стапка утврдена со договор или спогодба.

Член 319

Основица за пресметување и плаќање на средствата за финансирање на работите на народната одбрана од надлежност на организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници е остварениот доход, намален за пресметаните законски и договорни обврски, освен данокот на доход.

Член 320

Во финансирањето на работите на народната одбрана од надлежност на организациите на здружениот труд, должни се да учествуваат работниците во работните заедници што не се организирани како организации на здружен труд.

Основица за пресметување и плаќање на средствата на работните заедници од претходниот став е личниот доход, односно доходот на кој се плаќа данок.

Стапката што се плаќа на средствата од став 1 од овој член се утврдува со договор односно со спогодба.

Член 321

Во поглед на пресметувањето, уплатувањето, застареноста и присилноста на наплатата на средствата за финансирање на работите на народната одбрана од надлежност на организациите на здружениот труд, се применуваат соодветните прописи за оданочување на доходот на организациите на здружениот труд, односно прописите за даноците на граѓаните.

4. Финансирање на работите на народната одбрана од надлежност на месните заедници

Член 322

Месната заедница ги финансира:

— организирањето, опремувањето и оспособувањето на своите единици на територијалната одбрана и цивилната заштита;

— изградбата на рововски засолништа за потребите на населението;

— обезбедувањето на комуналните и другите непосредни потреби на граѓаните и нивните семејства во случај на војна.

Месната заедница ги финансира и другите работи на народната одбрана од своја надлежност.

Член 323

Месна заедница, која не може од своите приходи да ги финансира работите на народната одбрана од своја надлежност, дополнителни средства добива од општината.

Критериуми за обезбедување на дополнителни средства на месните заедници од страна на општината пропишува Собранието на општината.

5. Други одредби

Член 324

За регистрација на моторните и приклучните возила кои служат исклучиво за потребите на народната одбрана, територијалната одбрана и цивилната заштита не се плаќаат доприноси, такси и други давачки.

Поблиски прописи за регистрација на возилата од претходниот став донесува Извршниот совет на Собранието на СРМ.

Член 325

За поднесоците, прилозите, решенијата и жалбите во врска со остварувањето на правата и должностите на работните луѓе и граѓаните, според овој закон не смеат да се воведуваат ниту да се наплаќуваат такси.

Глава XVII

КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 326

Со парична казна од 2.000 до 50.000 динари ќе се казни за прекршок организација на здружен труд или друго правно лице:

1. ако не обезбеди соодветни резерви на репроматеријали и материјално-технички средства во согласност со своите капацитети, производни, технички и други можности (чл. 25);

2. ако не обезбеди плановите на своите делови кои немаат својство на правно лице, да бидат усогласени со планот за одбрана на општината на чие подрачје овие делови се наоѓаат (чл. 17);

3. ако не изработи планови и програми за засолнување на работните луѓе и материјалните добра (чл. 167);

4. ако не изработи план за евакуација на работните луѓе и материјалните добра и ако планот за евакуација не го усогласи со планот за евакуација на општината (чл. 179);

5. ако во своите планови не обезбеди приоритет во користењето на врските за потребите на службата за набљудување, јавување, известување и тревожење (чл. 226);

6. ако не организира и спроведува подготовки за функционирање на врските во случај на непосредна воена опасност и во војна (чл. 236);

7. ако не издвојува средства за финансирање на народната одбрана (чл. 317).

За прекршок од став 1 на овој член ќе се казни со парична казна од 1.000 до 10.000 динари и одговорното лице во организацијата на здружениот труд или друго правно лице.

Член 327

Со парична казна од 1.000 до 20.000 ќе се казни за прекршок организацијата на здружениот труд или друго правно лице:

1. ако не ги спроведе мерките и постапките за самозаштита (чл. 163 и 164);

2. ако засолништето го даде на користење спротивно на пропишаните услови или ако како горисник на засолништето не се придржува за пропишаните услови за користење (чл. 177);

3. ако не води евиденција на обврзниците на цивилната заштита (чл. 208);

4. ако не се грижи и не ги преземе мерките за заштита на тајноста на народната одбрана, пропишани со член 265;

5. ако спротивно на прописите објави таен податок од областа на народната одбрана (чл. 267);

6. ако спротивно на забраната, на лицата што работат на работи во областа на народната одбрана им овозможи да патуваат во странство (чл. 269);

7. ако на инспекторот, односно на лицето овластено да врши инспекциски работи во областа на народната одбрана, не му овозможи да изврши увид во плановите, документите, објектите и уредите за народна одбрана и ако не му ги даде потребните појаснувања (чл. 287).

За прекршок од став 1 на овој член ќе се казни со парична казна од 500 до 5.000 и одговорното лице во организацијата на здружениот труд или друго правно лице.

Член 328

Со парична казна од 1.000 до 10.000 динари ќе се казни за прекршок одговорното лице во органот на управата или во друг државен орган:

1. ако на инспекторот, односно на лицето овластено да врши инспекциски работи во областа на народната одбрана, не му овозможи да изврши увид во плановите, документите, објектите и уредите за народна одбрана и ако не му ги даде потребните појаснувања (чл. 287);

2. ако одобри користење на засолништето во составот или надвор од зградата спротивно на пропишаните услови (чл. 177);

3. ако не преземе мерки за отстранување на последиците поради откриените тајни податоци на народната одбрана и ако за тоа не го извести надлежниот орган (чл. 265);

4. ако спротивно на забраната, на лицата што работат на работи во областа на народната одбрана им овозможи да патуваат во странство (чл. 269);

5. ако спротивно на прописите, дозволи да се објави таен податок од областа на народната одбрана (чл. 267);

Член 329

Со парична казна до 5.000 динари ќе се казни за прекршок поединец:

1. ако не го чува оружјето и опремата што му е доверена (чл. 3);

2. ако без одобрение на републичкиот секретар за народна одбрана врши уништување на неексплодирани убојни средства (чл. 186);

3. ако како корисник на засолниште не го користи тоа во согласност со пропишаните услови (чл. 177);

4. ако не ја изврши наредбата на старешината на цивилната заштита;

5. ако не ги пријави промените од интерес за евакуација (чл. 182);

6. ако не учествува во самозащтитата што ја организира надлежниот орган (чл. 165).

Глава XVIII

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 330

Поблиски прописи предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од 1 година од денот на влегувањето во сила на овој Закон.

До донесувањето на поблиските прописи предвидени со овој закон, ќе се применуваат постојните прописи, доколку не се во спротивност со овој закон.

Член 331

Организациите на здружениот труд и другите самоуправни организации и заедници своите самоуправни општи акти се должни да ги усогласат со одредбите на овој закон во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 332

Со влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат:

1. Законот за организацијата и подготовките на народната одбрана („Службен весник на Социјалистичка Република Македонија“ бр. 6/72); и

2. Законот за надлежноста и постапката за унапредување на војниците — обврзници, резерв-

ните помлади офицери, резервните офицери до чинот капетан I класа и резервните воени службеници од IV класа кои се распоредени во територијалната одбрана и кои не се распоредени во вооружените сили („Службен весник на Социјалистичка Република Македонија“, бр. 45/74).

Член 333

Републичките прописи донесени за извршување на Законот за организацијата и подготовките на народната одбрана („Службен весник на СРМ“ бр. 6/72), ќе се усогласат со овој закон во рок од 3 месеци од неговото влегување во сила.

Член 334

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Социјалистичка Република Македонија“.

Обласен дел

СУДСКИ ОГЛАСИ

ОКРУЖЕН СУД ВО СКОПЈЕ

Пред Окружниот суд во Скопје е заведен спор за утврдување на татковство по тужбата на тужителката Стојановска Вера од село Волково, Скопско, против тужениот Денчик Светозар од село Могила, Витина (Косово), сега со непозната адреса.

Се повикува тужениот Денчик Светозар да се јави во судот и да ја достави својата точна адреса во рок од 30 дена по објавувањето на овој оглас. Во спротивно ќе му биде определен старател во смисла на член 77 од ЗПП, кој ќе ги застапува неговите интереси до окончувањето на овој спор.

Од Окружниот суд во Скопје, П. бр. 2019/75. (29)

Пред Окружниот суд во Скопје е поднесена тужба за развод на брак од тужителката Шукрие Касоска, родена Османоска, од село Гарани, општина Кичево, против тужениот Селим Касоски, роден на 17. VIII. 1949 година во с. Србица, општина Кичево, од татко Мехмед Касоски и мајка Цемиле, сега со непознато место на живеење, на работа во Западна Германија.

Се повикува тужениот Селим Касоски во рок од 30 дена по објавувањето на овој оглас лично да се јави во судот или да ја соопшти својата адреса. Во спротивно ќе му се постави привремен старател кој ќе го застапува во овој спор до окончувањето на спорот.

Од Окружниот суд во Скопје, П. бр. 182/75. (30)

ОКРУЖЕН СУД ВО БИТОЛА

Усеиновска Неџибе од село Кишава, Битолско, поднесе тужба до овој суд за развод на брак против Наџие Исмаиловски од село Кишава, сега во Австралија со непознато место на живеење.

Бидејќи тужениот Наџие е со непозната адреса, се поканува во рок од 30 дена од објавувањето на овој оглас во „Службен весник на СРМ“ да се јави во овој суд или да одреди свој застапник. Во спротивно на истиот ќе му биде одреден застапник по службена должност.

Од Окружниот суд во Битола, П. бр. 39/76. (26)

ОПШТИНСКИ СУД ВО ТИТОВ ВЕЛЕС

Тужителката Љубица Давиткова — Соколова од село Мамутчево, СО Титов Велес, за себе и за малолетната Верка Давиткова до Општинскиот суд Титов Велес поднесе тужба за зголемување на из-

дршка — вредност 1.500 н. динари против тужениот Александар Младенов — Давитков.

Бидејќи тужениот, со поранешно место на живеење во с. Мамутчево, се наоѓа во Австралија со непозната адреса, се поканува во рок од 30 дена по објавувањето на овој оглас да се јави во судот или да одреди свој застапник. Во спротивно ќе му биде определен законски застапник по службена должност.

Од Општинскиот суд во Титов Велес, П. бр. 166/76. (27)

ОПШТИНСКИ СУД ВО БЕРОВО

Општинскиот суд во Берово води постапка по предлог на Сулимановска Назлија од Берово, за прогласување на исчезнатото лице Сулиманов Амза од Берово, роден 1923 година во Берово, за умрен, кој, наводно, исчезнал на 22. XI. 1969 година во месноста „Кукута“, атар на Берово. Се повикува исчезнатиот доколку е жив, да се јави во судот во рок од 3 месеци од денот на објавувањето на овој оглас во „Службен лист на СФРЈ“ и „Службен весник на СРМ“, а исто така се повикуваат и други лица кои нешто знаат за наведеното лице или за неговиот живот, во истиот рок да го известат судот.

По истекот на рокот, судот ќе утврди дека наведеното лице е умрено.

Од Општинскиот суд во Берово, Р. бр. 159/75. (28)

РЕГИСТАР НА ОРГАНИЗАЦИЈИТЕ НА ЗДРУЖЕНИОТ ТРУД

Окружниот стопански суд во Штип, со решението Фи. бр. 90 од 17. X. 1974 година ја запиша во судскиот регистар, на регистарска влошка бр. 255 промената на лицата овластени за застапување и потпишување на Организацијата на здружен труд за трговија на големо и мало „Прогрес“ — Св. Николе, односно на местото на досегашниот директор на организацијата Панче Паневски е назначен за в.д. директор Душко Гонев, кој е овластен за застапување и потпишување — неограничено, заеднички со Стамен Тодевски односно поединечно.

Уписот се изврши во регистарот врз основа на одлуката на работничкиот совет на организацијата на здружен труд, бр. 02-783 од 30. IX. 1974 година.

Од Окружниот стопански суд во Штип, Фи. бр. 90/74. (188)

Окружниот стопански суд во Штип, со решението Фи. бр. 118 од 21. XI. 1974 година го запиша во судскиот регистар, на регистарска влошка 213, основањето на Деловната единица — Продавница, со седиште во Скопје, ул. „Тафталице“ бр. Б-IV/3, на Здруженото претпријатие „Интекс“ — Скопје, Памучна индустрија „Македонка“ — Штип, со следните податоци:

Предмет на работење:

— продажба на текстилна стока во килограми, во метража и на парче од сите видови на фелерична стока и стока во класа.

Уписот се изврши во регистарот врз основа на одлуката на работничкиот совет на СОЗТ „Нов дом“ — Штип, бр. 5/72-1а од 1. VI. 1972 година.

Од Окружниот стопански суд во Штип, Фи. бр. 116/74. (191)

Советот за изградба, одржување и реконструкција на патиштата — Скопје, врз основа на чл. 61 — 66 од Законот за изградба на инвестициони објекти („Службен весник на СРМ“ бр. 35/73) и финансиската програма за изградба, одржување и реконструкција на патиштата во 1976 година,

р а с п и ш у в а

КОНКУРС (ЈАВНО НАДАВАЊЕ)

за отстапување изградбата и реконструкцијата на патот од III ред Битола — Суви Дол — Чебрен

1) Предмет на отстапувањето е изградба и реконструкција на патот од III ред Битола — Суви Дол и тоа:

а. I делница од км. 0 + 000 до км. 10 + 192 (Битола — с. Новаци);

б. II делница од км. 10 + 192 до км. 19 + 950 (с. Новаци — с. Суви Дол).

2) Ориентационата вредност на работите е 41.080.000,00 динари и тоа:

а. за I делница 13.700.000,00 динари

б. за II делница 27.380.000,00 „

3) Почеток на работите е во 1976 година, а рок за завршување на работите е една година, сметано од денот на воведување на изведувачот во работа.

4) Заинтересираните работни организации, понудите да ги поднесат во запечатена обвивка со ознака „понува за јавното наддавање“.

Кон понудата во посебна обвивка со ознака „документација за јавното наддавање“, да се достави:

— доказ за регистрираната дејност;

— доказ за расположливите капацитети;

— список за механизацијата и кадрите што ќе бидат ангажирани за изведување на работите на овој објект;

— податоци за финансиската положба на работната организација според последната завршна сметка; и

— полномошно за претставникот кој полноважно ќе ја застапува работната организација на јавното наддавање.

5) Понудите можат да се достават преку пошта или непосредно на Конкурсната комисија на денот на јавното наддавање.

6) Јавното наддавање ќе се одржи во просториите на Советот за изградба, одржување и реконструкција на патиштата — Скопје, улица „Бихачка“ бр. 1 — на ден 23 април 1976 година со почнување во 10,00 часот.

7) Заинтересираните учесници на јавното наддавање, можат да се запознаат со условите и податоците потребни за составување на понудите, да подигнат договорна документација, како и да ја разгледаат техничката документација, во просториите на Стручната служба на Советот секој работен ден од 7 — 14 часот. (96)

СОДРЖИНА

	Страна
104. Закон за основното воспитание и образование — — — — —	201
105. Закон за народна одбрана — — — — —	214